

2024

**Керівництво Міжнародного альянсу
людей з інвалідністю зі звітування
механізмам ООН із питань прав
людини**

Подяка

Автори:

Хуан Ігнасіо Перес Белло, старший радник із прав людини Міжнародного альянсу людей з інвалідністю (IDA)

Мірріам Нтенге, спеціалістка з прав людини Міжнародного альянсу людей з інвалідністю (IDA)

Ізіс Алвес, координаторка групи TB-Net

Автори висловлюють особливу подяку за підтримку та внесок **Яніні Арсеньєвій**, співробітниці IDA

Редактор:

Джультетта Маєрс

IDA висловлює подяку всім своїм членам за їхній цінний внесок у розробку проекту цього Керівництва:

Африканський форум людей з інвалідністю, Арабська організація людей з інвалідністю, Форум людей з інвалідністю АСЕАН, Міжнародна організація людей із синдромом Дауна, Європейський форум людей з інвалідністю, Інклюзія Інтернешнл, Міжнародна федерація людей із порушеннями слуху, Міжнародна федерація людей із розщипиною хребта та гідроцефалією, Латиноамериканська мережа неурядових організацій людей з інвалідністю та їхніх сімей, Тихоокеанський форум людей з інвалідністю, Всесвітня спілка незрячих, Всесвітня федерація нечуючих, Всесвітня федерація людей з одночасними порушеннями слуху та зору, Всесвітня мережа пацієнтів і колишніх пацієнтів психіатричних закладів.

IDA також висловлює подяку Організації людей з інвалідністю Данії (DPOD) та її партнерам у Гані, Непалі та Руанді – Федерації організацій людей з інвалідністю Гани (GFD), Національній федерації людей з інвалідністю Непалу (NFD-N) та Національній спілці організацій людей з інвалідністю Руанди (NUDOR), за їхній цінний змістовний внесок у розробку проекту цього документа.

Крім того, IDA висловлює подяку своїм партнерам з TB-Net – Коаліції НУО в договірних органах ООН за їхній внесок у підготовку п'яти документів до цього основного документа.

Це керівництво було підготовлено за фінансової підтримки Організації людей з інвалідністю Данії (DPOD). Додаткову підтримку в рецензуванні українського перекладу надав Європейський форум людей з інвалідністю.

Використання та відтворення цього керівництва дозволено лише з некомерційною метою. За будь-якого використання слід проставляти посилання на джерело.

Copyright © 2023 IDA

Мета: чому організаціям людей з інвалідністю варто прочитати цей документ і що в ньому міститься	vii
---	------------

Розділ I – Огляд системи універсальних прав людини: Ключові механізми забезпечення прав людей з інвалідністю	10
---	-----------

1. Статутні органи ООН	11
2. Договірні органи ООН	12

Розділ II – Базовий огляд Конвенції про права осіб з інвалідністю (КПОІ) та Комітету з прав людей з інвалідністю (КПЛІ)	14
--	-----------

1. Стислий огляд Конвенції про права осіб з інвалідністю	15
2. Комітет ООН з прав людей з інвалідністю	17
2.1 Члени КПЛІ	17
2.2 Основні функції КПЛІ	20
2.3 Час і місце проведення засідань Комітету	21
2.4 Як слідкувати за засіданнями Комітету?	21

Розділ III – Процес розгляду Комітетом з прав людей з інвалідністю ситуації в державах: Покрокові дії та можливості для організацій людей з інвалідністю	22
---	-----------

1. Що таке процес розгляду ситуації в державі?	23
2. роль організацій людей з інвалідністю і чому цей процес є важливим?	23
3. Зв'язок між розглядом КПЛІ ситуації у вашій країні та вашими адвокаційними зусиллями на національному та регіональному рівнях	25
3.1 Об'єднання руху людей з інвалідністю	25
3.2 Об'єднання національного громадянського суспільства навколо проблем людей з інвалідністю	25
3.3 Точка надання інформації механізмам ООН із прав людини	27
3.4 Альтернативні звіти та процес розгляду як інструмент підвищення обізнаності	27

4. Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю (ОЛІ)!	28
4.1 Яку підтримку надає IDA ОЛІ?	28
4.2 Коли звертатися до IDA?	28
4.3 Де знайти інформацію про країни, що підлягають розгляду? Чи є ваша країна на черзі найближчим часом?	28
4.4 Контактна інформація Секретаріату IDA	28
5. Як відбувається процес розгляду ситуації в державі?	29
6. Стандартна покрокова процедура звітування	29
6.1 Початкова/періодична доповідь держави	31
6.2 Передсесійна підготовка та затвердження Переліку питань (ПП)	40
6.3 Відповіді держави на Перелік питань	44
6.4 «Інтерактивний діалог» між КПЛІ та державою під час сесії	46
6.5 Підсумкові зауваження КПЛІ	50
6.6 Подальше короткострокове спостереження	51
6.7 Резюме про стандартну процедуру звітування та можливості ОЛІ	53
7. Спрощена процедура звітування	54
7.1 Огляд спрощеної процедури звітування та можливостей ОЛІ	56

Розділ IV – Тематичні питання Конвенції про права осіб з інвалідністю **58**

1. Основні вказівки щодо статей КПОІ, які слід ураховувати при складанні доповідей	59
2. Тематичні питання Конвенції про права осіб з інвалідністю з розбивкою за статтями	59
Статті 1-4. Загальні принципи та зобов'язання	61
Стаття 5. КПОІ – рівність і недискримінація	62
Стаття 6. Жінки з інвалідністю	63
Стаття 7. Діти з інвалідністю	64
Стаття 8. Просвітно-виховна робота	65
Стаття 9. Доступність	66
Стаття 10. Право на життя	67
Стаття 11. Ситуації ризику та надзвичайні гуманітарні ситуації	68
Стаття 12. КПОІ: Рівність перед законом	69
Стаття 13. Доступ до правосуддя	70
Стаття 14. Свобода та особиста недоторканність	71
Стаття 15. Свобода від катувань і жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведінки та покарання	72
Стаття 16. Свобода від експлуатації, насилля та наруги	73
Стаття 17. Захист особистої цілісності	74
Стаття 18. Свобода пересування та громадянство	75

Стаття 19. Самостійний спосіб життя і включення до місцевої спільноти	76
Стаття 20. Індивідуальна мобільність	77
Стаття 21. Свобода висловлення думки та переконань і доступ до інформації	78
Стаття 22. Недоторканність приватного життя	79
Стаття 23. Повага до дому та сім'ї	80
Стаття 24. Освіта	81
Стаття 25. Здоров'я	82
Стаття 26. Абілітація та реабілітація	83
Стаття 27. Праця та зайнятість	84
Стаття 28. Достатній життєвий рівень та соціальний захист	85
Стаття 29. Участь у політичному та суспільному житті	86
Стаття 30. Участь у культурному житті, проведенні дозвілля і відпочинку та заняттях спортом	87
Стаття 31. Статистика та збирання даних	88
Стаття 32. Міжнародне співробітництво	89
Стаття 33. Національне виконання та моніторинг	90

Розділ V – Урахування Підсумкових зауважень КПЛІ на національному рівні **91**

1. Вступ: ефективне використання рекомендації КПЛІ	92
1.1 Різноманітний досвід роботи національних ОЛІ в різних країнах світу	92
2. Підвищення обізнаності та розповсюдження Підсумкових зауважень КПЛІ	93
2.1 Аргентина. Публічний захід на Національному конгресі після розгляду Комітету з прав людини (2023 р.)	95
2.2 Швейцарія. Поширення Підсумкових зауважень з рухом людей з інвалідністю та обговорення подальших кроків з урядовими установами та законодавцями (2022 р.)	96
2.3 Азійсько-Тихоокеанський регіон: Регіональний форум із розповсюдження Підсумкових зауважень	97
3. Конкретизація: моделювання для планування ОЛІ	98
3.1 Визначення конкретної рекомендації.	98
3.2 Держава – носій обов'язків.	99
3.3 ОЛІ / Правовласники та їхні союзники: майбутні заходи для впливу на дії держави	101
4. Просування правової та політичної реформи	104
4.1 Перу. Перша в історії реформа правоздатності на основі статті 12 КПОІ!	104

4.2 Колумбія. Широкомасштабний процес реформування правоздатності за участі громадськості	106
4.3 Мексика. Правові кроки на федеральному рівні щодо скасування інституту опіки	107
4.4 Аргентина. Законодавча заборона примусової стерилізації осіб з інвалідністю	109
4.5 Швейцарія. Використання народної ініціативи з реформування Федеральної конституції, натхненної статтями 5 і 19 КПОІ	110
4.6 Вірменія. Новий Закон про права осіб з інвалідністю від 2021 р. і ратифікація Факультативного протоколу до КПОІ	111
4.7 Мексика: підтримка та заохочення федерального уряду та урядів штатів до прийняття планів з імплементації КПОІ	112
4.8 Кенія: підтримка та заохочення уряду до прийняття Плану дій із реалізації Підсумкових зауважень	113
5. Стратегічний судовий процес: захист прав та суспільні зміни	114
5.1 Індонезія. Оскарження національного законодавства, що суперечить статті 12 КПОІ	115
5.2 Бразилія. Реагування на регрес через судовий процес на основі КПОІ	116
6. Можливості для посилення співпраці: Представництва установ ООН на місцях та двосторонні донори	117
6.1 Бангладеш. Посилення багатосторонніх обговорень після розгляду держави	118
6.2 Гаїті. Подання Підсумкових зауважень на розгляд установ ООН на національному рівні	119

Розділ VI – Рада з прав людини та Універсальний періодичний огляд із першого погляду **120**

1. Рада з прав людини	121
1.1 Що таке Спеціальні процедури?	121
1.2 Які основні функції спеціальних процедур, включно зі Спеціальним доповідачем із прав людей з інвалідністю?	122
1.3 Хто такий Спеціальний доповідач з прав людей з інвалідністю?	123
2. Універсальний періодичний огляд	124
2.1 Ключова документація для УПО	124
2.2 Ключові етапи УПО	125
2.3 Як ОЛІ можуть зробити свій внесок в УПО?	126

Мета: чому організаціям людей з інвалідністю варто прочитати цей документ і що в ньому міститься

«Усі люди народжуються вільними й рівними у своїй гідності та правах».

Хто буде сперечатися із цією відомою статтею Загальної декларації прав людини (ЗДПЛ)? Вона втілює фундаментальну цінність людства. Із часів проголошення Загальної декларації прав людини в 1948 році кілька основних договорів із прав людини доповнили та розвинули тлумачення цього положення, що призвело до ухвалення Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю (КПОІ) у 2006 році.

Але шлях до свободи, рівності та прав для всіх є довгим і різним. Прогрес відбувається поступово, і багато правозахисників були розчаровані повільними темпами змін. Як ми дізнаємося, що рівність досягнута? Коли кожна людина стане вільною від дискримінації? І, нарешті, що ми робимо, щоб наблизити той день, коли ми зможемо сказати: «Так, усі люди сьогодні справді народжуються вільними й рівними у своїй гідності та правах»?

Розуміння та активне використання правозахисних механізмів ООН розширює наші можливості як агентів змін. Ці механізми надають нам стратегії та інструменти для вимірювання прогресу, максимального використання обмежених ресурсів та притягнення до відповідальності винних у порушенні прав людини.

Правозахисні механізми ООН не існують у вакуумі, окремо від інших національних та міжнародних контекстів. Вони є частиною неподільного «пазлу», який, крім іншого, включає в себе економічний розвиток, навколишнє середовище, культуру та питання безпеки. Активне використання авторитетних рекомендацій із прав людини допомагає нам просувати економічний розвиток, а просування економічного розвитку покращує стан прав людини.

Цей документ надає **правозахисникам** важливу інформацію для участі та впливу на розгляд ситуації у вашій державі з використанням правозахисних механізмів ООН. До цієї сфери належить і Комітет з прав людей з інвалідністю. Мета цього документа – допомогти вам отримати рекомендації, які відобразатимуть ваші проблеми та пріоритети й сприятимуть покращенню ситуації з правами людини у вашій країні.

Чому ми радимо організаціям людей з інвалідністю (ОЛІ) та активістам з інвалідністю використовувати цей документ?

- Коротка відповідь – цей документ допоможе вам зробити свій внесок у «пазл» у конкретний, відчутний і простежуваний спосіб. А крім того:
- беручи участь у зовнішньому огляді прав людини у вашій країні, ви посилюєте неупереджений нагляд за ситуацією з правами людини;
- взявши на себе зобов'язання покращити ситуацію з правами людини у вашій країні, держава має більше шансів залучити інвестиції, необхідні для її людського та економічного розвитку;
- взаємодіючи зі світовою правозахисною спільнотою, ви підвищуєте авторитет, репутацію та довіру до вашої організації в очах правозахисників і донорів.

Як користуватися цим документом

Нехай вас не відлякує обсяг і технічна складність цього Керівництва. Це практичний посібник, а не документ, який потрібно прочитати від початку до кінця.

Ви можете почати з ознайомлення із загальною структурою документа та з правозахисними механізмами ООН.

Потім ми пропонуємо вам ознайомитися з конкретними розділами, що стосуються вашого проєкту, наприклад, підготовка альтернативного звіту, подання альтернативних питань до Переліку питань або аналіз конкретних тематичних питань, передбачених Конвенцією.

Це Керівництво IDA:

- розбиває складний правозахисний механізм ООН на невеликі шматочки й надає покрокові інструкції щодо правозахисного процесу;
- надає комплексну підтримку, починаючи з підготовки вашого першого звіту до ООН і закінчуючи просуванням рекомендацій ООН для вашої країни;
- допоможе вам розвинути навички моніторингу прав людини, які ви зможете застосувати у своїй роботі на національному та місцевому рівнях.

Ми рекомендуємо використовувати це Керівництво разом з **онлайн-курсом IDA про правозахисні механізми ООН**. Онлайн-курс допоможе вам зорієнтуватися в змісті Керівництва та зосередитися на конкретних питаннях, які ви бажаєте вивчити детальніше.

У цьому Керівництві ви знайдете:

- загальний огляд правозахисних механізмів ООН, який дозволить вам визначити найбільш релевантні механізми для моніторингу прав людей з інвалідністю ([Розділ I](#));
- стислий огляд Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю ([Розділ II.A](#));
- детальне пояснення щодо діяльності Комітету ООН з прав людей з інвалідністю (КПЛІ) ([Розділ II.B](#));
- інформацію про те, як Міжнародний альянс людей з інвалідністю (IDA) може підтримати вашу участь (та контактну інформацію, щоб зв'язатися з нами!)([Розділ III.4](#));
- детальне пояснення процесу розгляду держави, за допомогою якого КПЛІ розглядає виконання КПОІ державами-учасницями (Розділ III), включно зі свідченнями та порадами колег з інших ОЛІ, які вже брали участь у цьому процесі;
- інформацію про можливості та способи впливу ОЛІ та НУО на оцінку вашої держави Комітетом з прав людей з інвалідністю (весь Розділ III);
- поради та детальну інформацію щодо термінів та формальних вимог до підготовки альтернативних звітів (весь Розділ III);
- корисні вказівки щодо змісту прав та обов'язків, закріплених у Конвенції про права осіб з інвалідністю, які ви можете взяти до уваги під час проведення досліджень та розробки альтернативних звітів (Розділ IV);
- приклади цікавих підходів, які використовували колеги з ОЛІ в усьому світі і які можуть бути відтворені на національному рівні на основі рекомендацій КПЛІ та інших механізмів (Розділ V).

Огляд та корисні рекомендації щодо того, як долучитися до Універсального періодичного огляду вашої держави, що проводиться Радою ООН із прав людини (Розділ VI).

Ви також можете збільшити вплив своєї роботи, співпрацюючи з іншими договірними органами ООН. Хоча процедури в інших комітетах не зовсім відрізняються від процедур КПЛІ, певні відмінності все ж існують. Щоб підтримати вашу роботу, ознайомтеся з керівними документами IDA щодо діяльності:

- **Комітету з прав людини;**
- **Комітету з економічних, соціальних і культурних прав;**
- **Комітету з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок;**
- **Комітету з прав дитини та**
- **Комітету проти катувань.**

Розділ I

Огляд системи універсальних прав людини: Ключові механізми забезпечення прав людей з інвалідністю

Що ви тут знайдете?

Огляд правозахисних механізмів ООН.

Чому вам варто це прочитати?

У структурі ООН нелегко орієнтуватися. Скористайтеся базовим оглядом системи захисту прав людини ООН.

Система універсальних прав людини: ключові механізми забезпечення прав людей з інвалідністю

Інституційне середовище Організації Об'єднаних Націй може приголомшити. Це дуже складна міжнародна організація, утворена суверенними державами. Розуміння всієї складності виходить за рамки цього документа. Однак цей документ зосереджується на **системі універсальних прав людини**, яка складається **виключно з правозахисних механізмів**, головним чином, договірних органів ООН та Ради з прав людини з її Універсальним періодичним оглядом та спеціальними процедурами.

Під час взаємодії із цими механізмами ОЛІ можуть взаємодіяти з **працівниками Управління Верховного комісара ООН із прав людини (УВКПЛ)**, розташованого в Женеві, яке надає **секретарську підтримку** різним правозахисним механізмам ООН. Формально воно є частиною Секретаріату ООН і підпорядковується Генеральному секретарю ООН.

Важливо чітко розуміти різницю між походженням і мандатами **статутних органів ООН** та **договірних органів ООН**.

1. Статутні органи ООН

Статутні органи ООН створюються органами ООН відповідно до повноважень, які впливають зі Статуту ООН.¹

Статутні органи ООН стосуються всіх держав-членів ООН.

Якщо ваша країна не ратифікувала КПОІ, ви все одно можете скористатися перевагами та впливати на роботу й рекомендації, що надаються **статутними органами ООН**, такими як:

- **Рада з прав людини**, яка є головним міжурядовим органом системи Організації Об'єднаних Націй, що займається питаннями прав людини;
- **Універсальний періодичний огляд**;
- **Спеціальні процедури** (включно зі спеціальними доповідачами та незалежними експертами).

Для отримання більш детальної інформації про ці органи та механізми, будь ласка, перейдіть безпосередньо до **Розділу VI**.

¹ Організація Об'єднаних Націй, [Статут Організації Об'єднаних Націй](#) 26 червня 1945 р.

2. Договірні органи ООН

Договірні органи ООН впливають із договорів про права людини з точки зору створення, мандату та тематичного охоплення, тобто з конкретних пактів або конвенцій, ратифікованих державами.

Наочним прикладом є Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, яку ратифікували майже 190 держав. На підставі цієї Конвенції було сформовано Комітет ООН з прав людей з інвалідністю.

Інші договірні органи з прав людини та один підкомітет (перераховані в хронологічному порядку створення):

- [Комітет із ліквідації расової дискримінації \(CERD\)](#) стежить за виконанням Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (1965);
- [Комітет із прав людини \(CCPR\)](#) стежить за виконанням Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (1966) і факультативних протоколів до нього;
- [Комітет з економічних, соціальних і культурних прав \(CESCR\)](#) стежить за виконанням Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права (1966);
- [Комітет із ліквідації дискримінації щодо жінок \(CEDAW\)](#) стежить за виконанням Конвенції про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979) та факультативного протоколу до неї (1999);
- [Комітет проти катувань \(CAT\)](#) стежить за виконанням Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження (1984);
- [Комітет із прав дитини \(CRC\)](#) контролює виконання Конвенції про права дитини (1989) та факультативних протоколів до неї (2000);
- [Комітет у справах трудящих-мігрантів \(CMW\)](#) стежить за виконанням Міжнародної конвенції про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їхніх сімей (1990).
- [Комітет із прав людей з інвалідністю \(CRPD\)](#) стежить за виконанням Міжнародної конвенції про права осіб з інвалідністю (2006).
- [Комітет із насильницьких зникнень \(CED\)](#) стежить за виконанням Міжнародної конвенції про захист усіх осіб від насильницьких зникнень (2006).
- [Підкомітет із питань запобігання катуванням \(SPT\)](#) здійснює моніторинг запобігання катуванням осіб, позбавлених волі.

Основні питання для ОЛІ на національному рівні:

Чи ратифікувала моя країна пакт або конвенцію, моніторинг якої здійснює певний договірний орган?

Якщо ні, то ваша держава не брала на себе зобов'язань і не має жодних зобов'язань за нею. Отже, відповідний договірний орган не здійснює моніторинг вашої держави. **Тому ОЛІ можуть зосередити свої адвокаційні зусилля на просуванні ратифікації відповідного пакту або конвенції.**

Наприклад, станом на 2023 рік **Сполучені Штати Америки** не ратифікували КПОІ. Комітет із прав людей з інвалідністю не може оцінити й ніколи не оцінював ситуацію з правами людей з інвалідністю в США.²

Якщо так, то ваша держава взяла на себе зобов'язання, що впливають із неї, і вона була або буде розглянута відповідним договірним органом ООН.

Наприклад, **Угорщина** була однією з перших країн, які ратифікували КПОІ, і, відповідно, однією з перших країн, які були розглянуті КПЛІ.

²Див.

https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/TreatyBodyExternal/Treaty.aspx?Treaty=CRC&Lang=en

Розділ II

Базовий огляд Конвенції про права осіб з інвалідністю (КПОІ) та Комітету з прав людей з інвалідністю (КПЛІ)

Що ви тут знайдете?

У цьому розділі міститься базовий огляд Конвенції про права осіб з інвалідністю (КПОІ) та Комітету з прав людей з інвалідністю (КПЛІ).

Чому вам варто це прочитати?

Щоб освіжити ваше розуміння КПОІ та методів роботи Комітету.

1. Стислий огляд Конвенції про права осіб з інвалідністю

Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, прийнята у 2006 р.,³ є першим **юридично обов'язковим** міжнародним інструментом, який містить всебічне визначенням прав осіб з інвалідністю. Вона набула чинності 3 травня 2008 року й на сьогоднішній день була **ратифікована 185 державами-учасницями**.⁴

Конвенція про права осіб з інвалідністю знаменує собою значну зміну в сприйнятті інвалідності. Вона відходить від уявлень про благодійність та медичних моделей, які розглядають людей з інвалідністю як об'єкти співчуття або отримувачів допомоги та медичного втручання. Натомість вона приймає **правозахисну модель інвалідності**, яка визнає людей з інвалідністю насамперед як осіб, що мають право на фундаментальні права та свободи.

КПОІ посилається на правозахисну модель інвалідності, яку повинні прийняти ОЛІ

Пункт «е» Преамбули

"Визнаючи, що інвалідність – це поняття, яке еволюціонує, і що **інвалідність** є результатом **взаємодії**, яка відбувається між людьми, що мають порушення здоров'я, і відносницькими та середовищними бар'єрами і яка заважає їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими;"

Стаття 1. КПОІ:

«Мета цієї Конвенції полягає в заохоченні, захисті й забезпеченні повної та рівнозначної реалізації всіма особами з інвалідністю всіх прав людини й основоположних свобод, а також у заохоченні поваги до притаманної їм гідності.

До осіб з інвалідністю **належать** особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які при взаємодії з **різними бар'єрами можуть заважати** повній та ефективній участі таких осіб у житті суспільства нарівні з іншими».

³ [Конвенція про права осіб з інвалідністю та Факультативний протокол до неї](#), A/RES/61/106, 13 грудня 2006 р.

⁴ Станом на липень 2023 р.

Конвенція була прийнята з метою **заохочення, захисту та забезпечення** реалізації прав людини для **всіх** осіб з інвалідністю нарівні з іншими. Держави-учасниці повинні дотримуватися зобов'язань за КПОІ та зосередитися на усуненні бар'єрів і наданні підтримки в реалізації прав людини.

Після того, як держава ратифікує Конвенцію, вона стає **обов'язковим джерелом та основою для вашої адвокації** прав людей з інвалідністю, доповнюючись іншими регіональними та національними документами, які повинні бути узгоджені з КПОІ.

Конвенція містить:

- широкий каталог прав людини, що включає як громадянські та політичні права (наприклад, право на життя, свободу, участь у політичному житті), так і економічні, соціальні та культурні права (право на працю та зайнятість, освіту, охорону здоров'я);
- зобов'язання держав із таких наскрізних питань, як просвітницько-виховна робота (стаття 8) та доступність (стаття 9);
- зобов'язання держав щодо збору даних, міжнародного співробітництва, виконання та моніторингу на національному рівні (статті 31, 32 і 33).

Більш детальну інформацію про зміст прав можна знайти в [розділі IV](#).

Ваша участь як ОЛІ лежить в основі реалізації КПОІ: «Нічого про нас без нас»

КПОІ ставить **участь людей з інвалідністю та представницьких організацій** у центр виконання та моніторингу.

Стаття 4. КПОІ – Загальні зобов'язання

«3. Під час розробки й застосування законодавства й стратегій, спрямованих на виконання цієї Конвенції, і в рамках інших процесів ухвалення рішень із питань, що стосуються осіб з інвалідністю, держави-учасниці тісно консультуються з особами з інвалідністю, зокрема дітьми з інвалідністю, й активно залучають їх через організації, що їх представляють».

Стаття 33. КПОІ – національне виконання та моніторинг

«3. Громадянське суспільство, зокрема особи з інвалідністю та організації, що їх представляють, у повному обсязі залучаються до процесу моніторингу й беруть у ньому участь».

КПЛІ детально зупинився на цих двох статтях у своєму [Загальному коментарі № 7 \(2018\)](#).

2. Комітет ООН з прав людей з інвалідністю

До початку взаємодії з Комітетом ООН з прав людей з інвалідністю ми можемо мати певні упереджені уявлення про нього. Ми можемо сприймати його як далекий від нашого національного та місцевого контексту, відірваний від повсякденних реалій. Крім того, ми можемо уявляти інституційне середовище як дуже формальне, жорстке та ієрархічно структуроване. Однак у КПЛІ можна знайти й більш детальні перспективи, які ми розглянемо, перш ніж заглибитися в процес розгляду держави.

Створений відповідно до статті 34 КПОІ, Комітет з прав людей з інвалідністю розпочав свою роботу у 2011 році. Відтоді йому вдалося підвищити обізнаність та видимість прав людей з інвалідністю на глобальному, регіональному та національному рівнях. Жодні обговорення прав людей з інвалідністю не можуть уникнути посилання на Конвенцію про права осіб з інвалідністю та Комітет з прав людей з інвалідністю. Розглянемо ж його більш детально.

2.1 Члени КПЛІ

Комітет складається з **18 членів**. Важливо знати, що вони:

- ➔ виступають **особисто в якості** «незалежних експертів»;
- ➔ повинні бути особами з високими моральними якостями та визнаною компетентністю у сфері прав людини;
- ➔ обираються державами-учасницями на Конференції держав-учасниць КПОІ (половинами – 9 членів кожні 2 роки);
- ➔ призначаються на **чотирирічний термін** із можливістю **одного переобрання**.

Члени Комітету є «незалежними експертами».

Незважаючи на те, що експерти висуваються та обираються державами-учасницями КПОІ, вони виступають **особисто**. Вони не представляють жодну державу й не стають частиною персоналу ООН.

Пам'ятайте, що члени Комітету працюють на **громадських засадах**. Покриваються лише їхні витрати на проїзд та добові витрати під час засідань Комітету.

Рисунок 1: Члени Комітету КПЛІ та його Секретаріату станом на березень 2023 року

Під час взаємодії з Комітетом слід пам'ятати, що:

Членами КПЛІ зазвичай є видатні активісти у своїх країнах, професори університетів та фахівці, які працюють у секторі громадянського суспільства, включно з організаціями розвитку, орієнтованими на людей з інвалідністю, або ОЛІ. Як наслідок, вони мають певне розуміння контексту, з якого ви походите, і питань, які ви ставите перед ними. На практиці вони продемонстрували готовність прислухатися до голосів громадянського суспільства, таких як ваш.

Однак важливо пам'ятати, що ці члени Комітету не працюють у Комітеті на постійній основі. Як і ви, вони мають власні зобов'язання, професії та сімейні обов'язки в себе на батьківщині. Тому їхня можливість працювати в Комітеті може бути обмежена. Крім того, хоча вони можуть бути обізнані із ситуацією з правами людини у своїй країні та регіоні, вони можуть бути недостатньо обізнані з реаліями інших держав-учасниць, особливо тих, що розташовані в інших регіонах та спілкуються іншими мовами.

Тому дуже важливо, щоб ОЛІ постійно надавали чітку, лаконічну, зрозумілу та достовірну інформацію про стан дотримання прав людей з інвалідністю у вашій країні. Це допоможе членам Комітету ефективно розуміти та вирішувати питання, що стоять перед ними.

Члени Комітету обираються державами-учасницями на Конференції країн-учасниць КПОІ

Національні ОЛІ можуть відігравати ключову роль у зв'язку з виборами членів Комітету з прав людей з інвалідністю. Цю ідею визначено в Посібнику Міжнародного альянсу людей з інвалідністю із проведення виборів (див. [Посібник IDA з проведення виборів у 2022 році](#)).

Можна намагатися впливати на свою державу протягом двох етапів процесу:

Висунення кандидатів на національному рівні: Держави-учасниці Конвенції про права осіб з інвалідністю можуть висунути кандидата, який є їхнім громадянином.

Вибори на Конференції держав-учасниць (COSP) КПОІ: кожні два роки обираються 9 членів⁵ на **чотирирічний термін** із можливістю одного переобрання (у разі повторного висунення кандидатури).

Держави-учасниці повинні дотримуватися критеріїв членства в КПЛІ:⁶

Обрані члени повинні мати «високі моральні якості й визнану компетентність і досвід у галузі, що охоплюється цією Конвенцією».

Членство має відображати різноманітний географічний розподіл, представництво різних форм цивілізації та правових систем, збалансоване гендерне представництво та участь експертів-осіб з інвалідністю.

Вибори до Комітету з прав людей з інвалідністю на Конференції держав-учасниць

Вибори – це політичний процес. На практиці держави-учасниці домовляються через свої місії в ООН про голоси на виборах до договірних органів (ДО) та інших виборчих процесах в ООН, не обов'язково уважно дотримуючись критеріїв КПОІ або ретельно оцінюючи кандидатів.

IDA, в рамках проекту [TB-Net](#), мережі з восьми міжнародних НУО, закликає до якісних виборчих процесів з урахуванням критеріїв КПОІ та просуває їх, зокрема, публікуючи відповідну інформацію на вебсайті www.untbelections.org.

Залучення громадянського суспільства на національному та міжнародному рівнях має важливе значення для забезпечення якісних виборчих процесів та дотримання критеріїв КПОІ.

Для отримання додаткової інформації див. [Посібник MAP із проведення виборів у 2022 році](#)

⁵ Див. [Тимчасові правила КПЛІ, CRPD/CSP/2008/3](#)

⁶ Див. пп 3 і 4, ст. 34 КПОІ.

2.2 Основні функції КПЛІ

Цей розділ присвячений функціям членів Комітету з прав людей з інвалідністю.

Комітет виконує чотири основні завдання, викладені в КПОІ та Факультативному протоколі до неї,⁷ на двох сесіях на рік.

Розгляд звітів держав

- Комітет оцінює виконання КПОІ на основі механізму звітності.
- 119 розглядів та **підсумкових зауважень** станом на сьогоднішній день.

Індивідуальні звернення

- **Тільки** для країн, які ратифікували Факультативний протокол
- Окремі випадки, представлені окремими особами.
- 62 звернення розглянуто станом на сьогоднішній день Доступні за [посиланням](#).

Процедури розслідування

- **Тільки** для країн, які приймають таку можливість.
- На підставі достовірної інформації про серйозні, тяжкі або систематичні порушення
- 3 **звіти про результати розслідування** станом на сьогоднішній день. Доступні за [посиланням](#).

Загальні коментарі

- Розроблення змісту прав відповідно до КПОІ
- Процес участі з «Днями загальної дискусії»
- 8 **загальних коментарів** станом на сьогоднішній день. Доступні за [посиланням](#).

Рисунок 2: Графік, що пояснює основні функції Комітету КПІ (розгляд державних доповідей, індивідуальні звернення, процедури розслідування та загальні зауваження)

Сукупність документів, які розробляє Комітет, називається його «**юриспруденцією**», яка слугує орієнтиром для тлумачення та реалізації Конвенції.

⁷ Комітет з прав людей з інвалідністю, [Регламент \(Звичайна англomовна версія\)](#).

2.3 Час і місце проведення засідань Комітету

Комітет проводить два типи засідань:

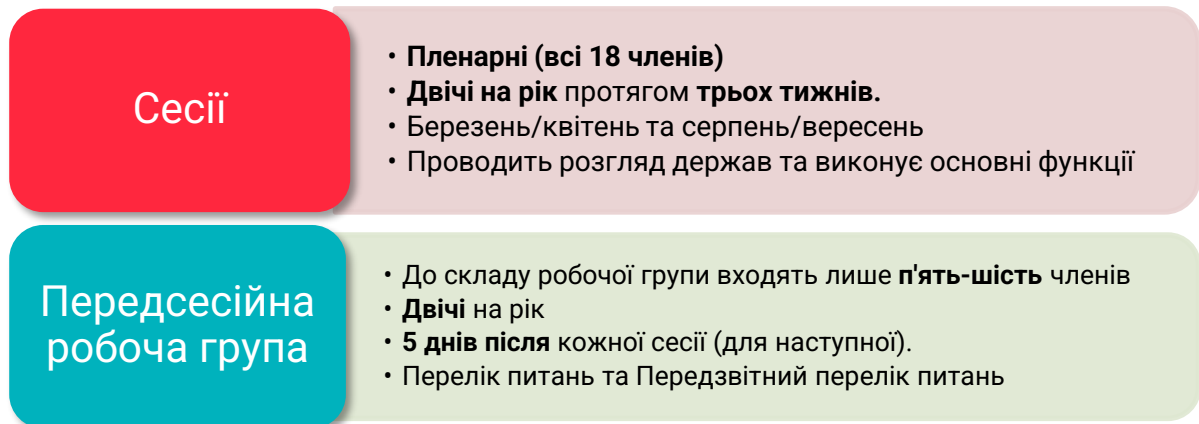

Рисунок 3: Графік, що пояснює два типи зустрічей, які проводить Комітет КПІ (сесії та досесійна робоча група)

Комітет збирається двічі на рік в офісі ООН у Женеві (Швейцарія). Точне місце проведення та інструкції щодо доступу до засідання доступні на вебсторінці кожної конкретної сесії на [вебсайті Комітету](#).

Комітет засідає протягом трьох/чотирьох тижнів під час кожної сесії, після чого протягом одного тижня працює передсесійна робоча група. Дві сесії зазвичай відбуваються в березні та серпні, після чого одразу йдуть засідання ПРГ у квітні та вересні відповідно:

Рисунок 4: Щомісячний графік зустрічей Комітету КПІ. Подання ОГІ та ОГС для першої сесії та досесійної робочої групи мають бути подані до середини лютого. Перша сесія зазвичай починається на початку березня. Перша досесійна робоча група зазвичай починається напри

Хоча КПЛІ не працює на постійній основі, його Секретаріат розміщується в Офісі УВКПЛ, який працює протягом усього року.

2.4 Як слідкувати за засіданнями Комітету?

Публічні засідання КПЛІ, включно з інтерактивними діалогами з державами-учасниками, транслюються наживо онлайн на сайті онлайн-телебачення ООН [UN Web TV](#).

Розділ III

Процес розгляду Комітетом з прав людей з інвалідністю ситуації в державах: Покрокові дії та можливості для організацій людей з інвалідністю

Що ви тут знайдете?

Цей розділ пояснює процес розгляду ситуації в державах Комітетом з прав людей з інвалідністю, включно з можливостями для участі ОЛІ.

Чому ОЛІ варто це прочитати?

Щоб отримати відповіді на свої запитання до та під час взаємодії з КПЛІ.

Процес розгляду держав: покрокові дії та можливості для організацій людей з інвалідністю

1. Що таке процес розгляду ситуації в державі?

Процес розгляду ситуації в державі ґрунтується на письмовому та усному обміні між державою-учасницею та КПЛІ, що дозволяє останньому оцінити ситуацію з правами людей з інвалідністю в країні та надати рекомендації щодо її поліпшення.

Ратифікуючи Конвенцію, держави зобов'язуються подати **Початкову доповідь держави** протягом двох років після набрання чинності Конвенцією⁸. Після вичерпної процедури КПЛІ ухвалює **Підсумкові зауваження**, які є рекомендаціями для держави-учасниці. Цей процес повторюється через кілька років, щоб оцінити прогрес держави у виконанні рекомендацій.

2. роль організацій людей з інвалідністю і чому цей процес є важливим?

Ключовим завданням ОЛІ є надання Комітету з прав людей з інвалідністю інформації, яку він не може отримати іншим чином. Ваша інформація допоможе Комітету отримати об'єктивну картину ситуації з правами людей з інвалідністю та розробити корисні рекомендації.⁹

Ви, мабуть, знаєте, що **звіти держав** схильні:

- ➔ представляти дії та досягнення в надто позитивному світлі;
- ➔ зосереджуватися на законодавчій та політичній базі без інформації про її вплив на людей з інвалідністю;
- ➔ замовчувати інформацію про порушення прав людини; та
- ➔ відображати брак розуміння положень КПОІ.

Члени КПЛІ можуть не мати достовірної інформації про права людей з інвалідністю у вашій країні, а також часу та можливостей для проведення відповідних досліджень. Участь ОЛІ допомагає Комітету в цьому процесі.

Добре підготовлена взаємодія з КПЛІ значно підвищить видимість та авторитет ОЛІ в очах міжнародної спільноти та національних партнерів.

⁸ Стаття 35. КПОІ.

⁹ Розуміючи вашу ключову роль в якості організації людей з інвалідністю, КПЛІ ухвалив та опублікував у 2014 році [Керівні вказівки щодо участі організацій людей з інвалідністю та організацій громадянського суспільства в роботі Комітету](#).

Безпека та захист від репресій за участь в альтернативній звітності

Ви можете мати сумніви щодо співпраці з ООН, а надто якщо ви працюєте в умовах дефіциту демократії або залежите від держави у фінансуванні.

Безпека осіб, які беруть участь в альтернативному звітуванні, має бути основним пріоритетом. Ви можете обговорити свої проблеми з IDA, щоб знайти відповідне рішення.

По-перше, КПЛІ може зберігати ваш **звіт конфіденційним** і не посилатися на нього в спілкуванні з державою. Ви повинні подати відповідний запит до Секретаріату Комітету.

Закриті брифінги з Комітетом не є відкритими для представників держави. Однак, на практиці, на вході до зали засідань не завжди проводяться ретельні перевірки для підтвердження особи та підданства всіх учасників закритих брифінгів.

Якщо ви маєте певні сумніви щодо конфіденційності, повідомте про це Секретаріату Комітету з прав людей з інвалідністю заздалегідь, щоб він спробував задовольнити ваш запит.

Рисунок 5: Учасники, які стежать за 28-ю сесією Комітету з прав осіб з інвалідністю

3. Зв'язок між розглядом КПЛІ ситуації у вашій країні та вашими адвокаційними зусиллями на національному та регіональному рівнях

Не сприймайте розгляд КПЛІ як періодичний міжнародний захід, відокремлений від вашої іншої роботи на національному рівні.

Навпаки, періодичність розглядів, залучені зацікавлені сторони та підсумкові рекомендації надають можливість посилити адвокацію, розбудовувати спроможність та посилити важелі впливу ОЛІ на національному рівні.

Приклади підвищення рівня впливу Підсумкових зауважень на національному рівні наведено в Розділі IV «Врахування Підсумкових зауважень КПЛІ на національному рівні». Використовуйте їх для натхнення у своїй національній роботі.

3.1 Об'єднання руху людей з інвалідністю

Єдність і координація зусиль ОЛІ є ключем до успіху. Розгляд Комітетом з прав людей з інвалідністю може сприяти об'єднанню національних ОЛІ навколо спільної мети: **змусити ваш уряд прислухатися до рекомендацій КПЛІ!**

Національні ОЛІ можуть засвідчити переконливу силу процесу розгляду КПЛІ: і [Альянс Організацій із прав людей з інвалідністю](#) Уругваю (див. вставку нижче), і [Вірменська Коаліція за інклюзивні правові реформи](#), створені у 2016 та 2017 роках відповідно, для подальшого виконання Підсумкових зауважень Комітету з прав людей з інвалідністю, продовжували свою діяльність і після розглядів КПЛІ.

Крім того, **представники людей з інвалідністю або активісти з інвалідністю, які не є офіційно створеними та зареєстрованими організаціями людей з інвалідністю**, наприклад, люди з психосоціальними порушеннями, люди з інтелектуальними порушеннями, люди з одночасними порушеннями слуху та зору, слабочуючі люди та/або інші недостатньо представлені групи, також можуть знайти можливість бути почутими, в ідеалі об'єднавши зусилля з наявними ОЛІ.

3.2 Об'єднання національного громадянського суспільства навколо проблем людей з інвалідністю

Процес розгляду – це можливість налагодити партнерство з національними суб'єктами громадянського суспільства. **Коаліції на чолі з ОЛІ, до складу яких входять універсальні НУО, університети, аналітичні центри та інші організації, мають найкращі можливості для надання повної та репрезентативної картини ситуації в країні.** Запросіть партнерські організації та навіть окремих активістів із недостатньо представлених груп, організації із сільської та віддаленої місцевості та організації, які працюють над особливими проблемами

«Уругвай. Процес розгляду Комітетом з прав людей з інвалідністю як можливість об'єднати зусилля та побудувати стійке двостороннє партнерство»

Процес розгляду Уругваю відбувся у 2016 році. У лютому за підтримки Міжнародного альянсу людей з інвалідністю ОЛІ та організації провели семінар, щоб скоординувати зусилля для підготовки альтернативного звіту.

Це стало поштовхом до створення **Альянсу організацій із прав людей з інвалідністю Уругваю**, який очолив адвокаційну роботу в Комітеті з прав людей з інвалідністю та двічі направляв свої делегації до Женеви. Альянс продовжив свою роботу після розгляду Комітетом, зокрема й на міжнародному рівні, [взявши участь у розгляді Уругваю Комітетом з економічних, соціальних і культурних прав у 2017 році](#).

За словами Наталії Фаріас, колишньої членкині Альянсу, «процес у Комітеті з прав людей з інвалідністю у 2016 році заохотив нас до координації, дозволив нам вчитися одне в одного й дав нам змогу сильніше та ефективніше позиціонувати себе перед владою Уругваю. У 2016 й подальших роках із боку Альянсу спостерігався великий ентузіазм та активність, і це, безумовно, було пов'язано з розглядом у Комітеті. Час, проблеми з фінансуванням і насамперед пандемія Covid-19 поставили великі виклики перед Альянсом і, загалом, перед рухом людей з інвалідністю. Озираючись назад, я вважаю, що дуже важливо наполегливо й від самого початку працювати над структуруванням і стійкістю колективної організації».

Рисунок 6: Уругвайські ОГІ, які стежать за сесією КЕСКП в Уругваї, з наданням жестової інтерпретації в офісах Іспанської агенції співробітництва – 2017 рік.

3.3 Точка надання інформації механізмам ООН із прав людини

Правозахисні механізми ООН пов'язані між собою. Зусилля з підготовки альтернативного звіту та адвокатування перед КПЛІ не тільки розширяють ваші можливості в цьому конкретному контексті, але й полегшать вашу взаємодію з іншими Договірними органами та Універсальним періодичним оглядом.

Крім того, ви можете отримати користь від активної участі в інших механізмах, таких як Політичний форум високого рівня зі сталого розвитку. Таким чином, ви можете розширити охоплення та вплив, роблячи внесок у всеосяжний порядок денний із прав людини та цілей сталого розвитку.

Наприклад, ОЛІ з Перу взаємодіяли з усіма доступними їм правозахисними механізмами ООН, нарощуючи поштовх до першої реформи правоздатності відповідно до статті 12 КПОІ у 2018 році на підставі [Законодавчого декрету 1384](#). Огляд цього національного досягнення можна знайти в [Розділі IV](#) «Враховання Підсумкових зауважень КПЛІ на національному рівні».

3.4 Альтернативні звіти та процес розгляду як інструмент підвищення обізнаності

Співпраця з КПЛІ є чудовим інструментом для підвищення обізнаності про проблеми інвалідності серед широкої громадськості та засобів масової інформації на національному рівні.¹⁰

Численні ОЛІ скористалися поштовхом, що створив цей процес, й організували пресконференції, вебінари та очні семінари після розгляду або публікації Підсумкових зауважень Комітетом. Такі заходи збирають національні зацікавлені сторони, включно з публічними особами ОЛІ, університетами та національними правозахисними установами.

Приклади наведено в [Розділі V](#) «Урахування Підсумкових зауважень КПЛІ на національному рівні». Звісно, прикладів є набагато більше!

¹⁰ Приклади контекстів обмеженої свободи вираження поглядів та звуження простору громадянського суспільства наведені у вставці **Безпека та захист від репресій за участь в альтернативній звітності на сторінці 18**.

4. Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю (ОЛІ)!

Міжнародний альянс людей з інвалідністю надає підтримку ОЛІ для участі в правозахисних механізмах ООН.

Основна увага IDA зосереджена на забезпеченні взаємодії національних ОЛІ з КПЛІ. IDA прагне забезпечити можливість активної взаємодії ОЛІ з іншими Договірними органами та пристосувати до них свої проблеми та повідомлення.

4.1 Яку підтримку надає IDA ОЛІ?

Технічна підтримка: IDA надає інформацію та консультації про те, як найкраще використовувати процеси розгляду. IDA також може надавати коментарі та пропозиції до проектів доповідей і консультації перед офіційними брифінгами з різними комітетами.

Фінансова підтримка: Залежно від наявних ресурсів, IDA може надати фінансову підтримку ОЛІ, а надто ОЛІ країн із низьким рівнем доходу, для участі в сесіях Договірних органів у Женеві, переважно Комітету з прав людей з інвалідністю.

Крім того, IDA може підтримати ваш запит на фінансування до інших двосторонніх донорів, до яких ОЛІ можуть звернутися за фінансовою підтримкою, зокрема шляхом надання детальної інформації про процес розгляду та відповідних консультацій.

Логістична підтримка: IDA надає логістичну підтримку для участі ОЛІ в заходах у Женеві, наприклад, надаючи листи-запрошення для отримання візи та інформацію про субсидії на проживання, що надаються представникам громадянського суспільства Женевським міжнародним вітальним центром.

4.2 Коли звертатися до IDA?

У будь-який час у зв'язку з розглядами Договірними органами та Універсальним періодичним оглядом для консультацій із **процедурних** (наприклад, подальші процедурні кроки) або **суттєвих питань** (наприклад, чи можна обговорити певне питання в Комітеті X?).

Будь ласка, майте терпіння! MAP надає пріоритет ОЛІ з країн, де відбуваються неминучі процеси.

4.3 Де знайти інформацію про країни, що підлягають розгляду? Чи є ваша країна на черзі найближчим часом?

Ви можете перевірити це самостійно.

Станом на зараз (2023 р.) найнадійнішим вебсайтом ООН для перевірки є **база даних сесій** договірних органів ООН. Ви можете отримати доступ до цих баз даних через домашню сторінку кожного Договірного органу ООН із посиланнями на базу даних сесій.

База даних сесій Комітету з прав людей з інвалідністю доступна за [посиланням](#).

Крім того, в **червні 2023 року** КПЛІ опублікував документ під назвою «**Коли Комітет розгляне мою країну?**» Ви можете знайти інформацію щодо країни, щоб спланувати свою доповідь заздалегідь. Зрештою, включення вашої країни до розгляду буде підтверджено для конкретної сесії в базі даних сесій.

4.4 Контактна інформація Секретаріату IDA

Загальна електронна адреса Секретаріату IDA: info@ida-secretariat.org

Ваш електронний лист буде перенаправлено відповідному працівнику IDA

5. Як відбувається процес розгляду ситуації в державі?

Можливо, вам відомо, що **процес розгляду держава складається з декількох типових етапів**, які визначають послідовність обмінів письмовою та усною інформацією між КПЛІ та кожною державою,¹¹ а також між КПЛІ та ОЛІ та іншими НУО. Детальніше – у пункті 6 нижче.

Практика постійно розвивається. Консолідованою зміною стала тенденція до **спрощення процесу розгляду** з метою зменшення «тягаря звітності» держав з огляду на значні відставання та затримки в розгляді держав та хронічної нестачі ресурсів в Управлінні Верховного комісара з прав людини (Секретаріат Договірних органів ООН).

Пандемія Covid-19 порушила роботу Договірних органів ООН, унеможлививши проведення очних сесій, збільшивши затримки та накопичення нерозглянутих справ. Водночас період пандемії спричинив технологічні інновації через **дистанційну участь (як держав, так і зацікавлених сторін громадянського суспільства)**, через Zoom, пропонуючи альтернативи для учасників ОЛІ, які не мали змоги подорожувати. На жаль, станом на червень 2023 року ця практика перебуває під загрозою через тривалі дискусії щодо бюджетних ресурсів на послуги усного перекладу ООН у разі онлайн-участі.

За роз'ясненнями та оновленнями можна звертатися до IDA, як тільки вони стануть доступними (див. вище, Розділ 4: [Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю \(ОЛІ\)](#))

Від самого початку КПЛІ дотримувався **Стандартної процедури звітування для початкового розгляду кожної держави**, на якій ґрунтується пояснення процесу та можливостей, доступних для ОЛІ, в наведеному нижче розділі.

Для другого циклу розгляду й подальших циклів **держави можуть обрати Спрощену процедуру звітування**, яка пропускає один етап у порівнянні зі стандартною процедурою, а саме підготовку державної доповіді як найпершого кроку.

6. Стандартна покрокова процедура звітування

Після ратифікації КПОІ, держави повинні подати **Початкову доповідь держави**, започаткувавши **Стандартну процедуру звітування**.

Держави повинні подавати доповіді та проходити оцінку кожні чотири роки (п. 2 ст. 35 КПОІ). На практиці це просто не так із двох основних причин:

КПЛІ отримала 185 ратифікацій лише за 16 років, а можливості КПЛІ та час проведення сесій обмежені;

Через пандемію Covid-19 збільшилася кількість очікуваних розглядів держав.

¹¹ На основі статей 35 і 36 КПОІ та Робочої методології Комітету з прав людей з інвалідністю.

На рівні ООН тривають постійні дискусії щодо посилення Договірних органів, включно із впровадженням передбачуваного графіка проведення розглядів держав. Такий графік сприятиме більшій передбачуваності та далекоглядності процесу розгляду.

Тим часом, ОЛІ повинні:

- ➔ перевіряти документ КПЛІ «[Коли Комітет розгляне мою країну?](#)» (червень 2023 р.);
- ➔ слідкувати за **базою даних сесій КПЛІ**, яка доступна за [посиланням](#), щоб перевірити, чи не планується найближчим часом розгляд їхньої країни і на якому саме етапі процедури.

Стандартна процедура звітування включає такі кроки:

- 1 Початкова / періодична доповідь держави:**
Держава складає доповідь із інформацією про виконання Конвенції. Спочатку це є «початковою» доповіддю, за якою йтимуть «періодичні» доповіді.
- 2 Передсесійна робоча група – затвердження Переліку питань:**
Передсесійна робоча група комітету (яка складається з 5-6 членів Комітету) затверджує **Перелік питань** із запитаннями до держави.
- 3 Відповіді держави на Перелік питань:**
Держава надає письмові відповіді на Перелік питань протягом двох місяців.
- 4 Сесія: конструктивний діалог:**
На своїй сесії КПЛІ проводить два тригодинних засідання, які є відкритими та транслюються онлайн, для обговорення з делегацією держави.
- 5 Сесія: підсумкові зауваження:**
На закритому засіданні Комітет ухвалює свої Підсумкові зауваження, що включають визнання прогресу, зауваження та рекомендації.
- 6 Виконання Підсумкових зауважень:**
В ідеалі, держави повинні вітати Підсумкові зауваження і відповідним чином керуватися ними у своїх правових і політичних рішеннях.
- 7 Подальше короткострокове спостереження**
У своїх Підсумкових зауваженнях Комітет запитує інформацію за 2-3 своїми рекомендаціями, яка має бути надана протягом 12 місяців, після чого оцінює її і надає свій звіт.

Стандартна процедура звітування

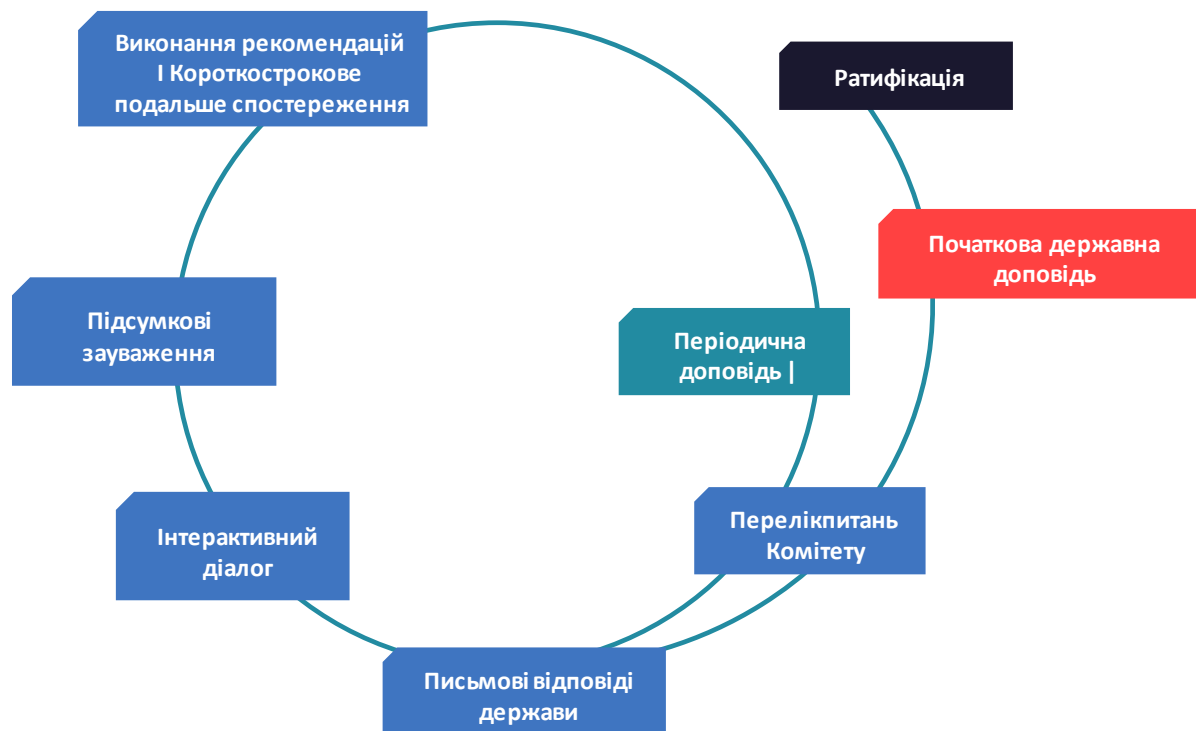

Рисунок 7: Графічна схема з оглядом ключових етапів стандартної процедури звітування, як зазначено в попередніх параграфах.

6.1 Початкова/періодична доповідь держави

Після того, як ваша держава ратифікує КПОІ, вона має **2 роки, щоб підготувати та подати свою Початкову доповідь держави** до Комітету з прав людей з інвалідністю.¹² Ця доповідь повинна містити відповідну інформацію про заходи, вжиті для реалізації КПОІ.

Замість того, щоб повторювати інформацію, доповіді держав для подальших розглядів повинні містити відповідні оновлення та нову інформацію, що стосується зобов'язань держави за КПОІ.¹³

КПЛІ розробив рекомендації для держав щодо підготовки їхніх доповідей, які повинні відповідати порядку статей Конвенції.

[Вказівки щодо документа за конкретним договором, який подається державами-учасниками відповідно до п. 1 ст. 35 Конвенції про права осіб з інвалідністю](#)

[Вказівки щодо періодичної звітності до КПЛІ, зокрема за спрощеними процедурами звітування, ухвалені Комітетом на 16-й сесії \(2016 р.\)](#)

Якість і зміст доповідей різняться в різних країнах. Часто держави прагнуть підкреслити свої заходи та досягнення найбільш вигідним чином, насамперед

¹² П. 1, 2 ст. 35 КПОІ.

¹³ П. 4 ст. 35 КПОІ.

висвітлюючи свою нормативну, регуляторну та політичну базу. Однак у різних сферах бракує статистичних та адміністративних даних щодо становища людей з інвалідністю, що ускладнює отримання всебічного розуміння реальності.

Початку доповідь вашої країни можна знайти за [посиланням](#), за яким публікуються всі подані доповіді держав.

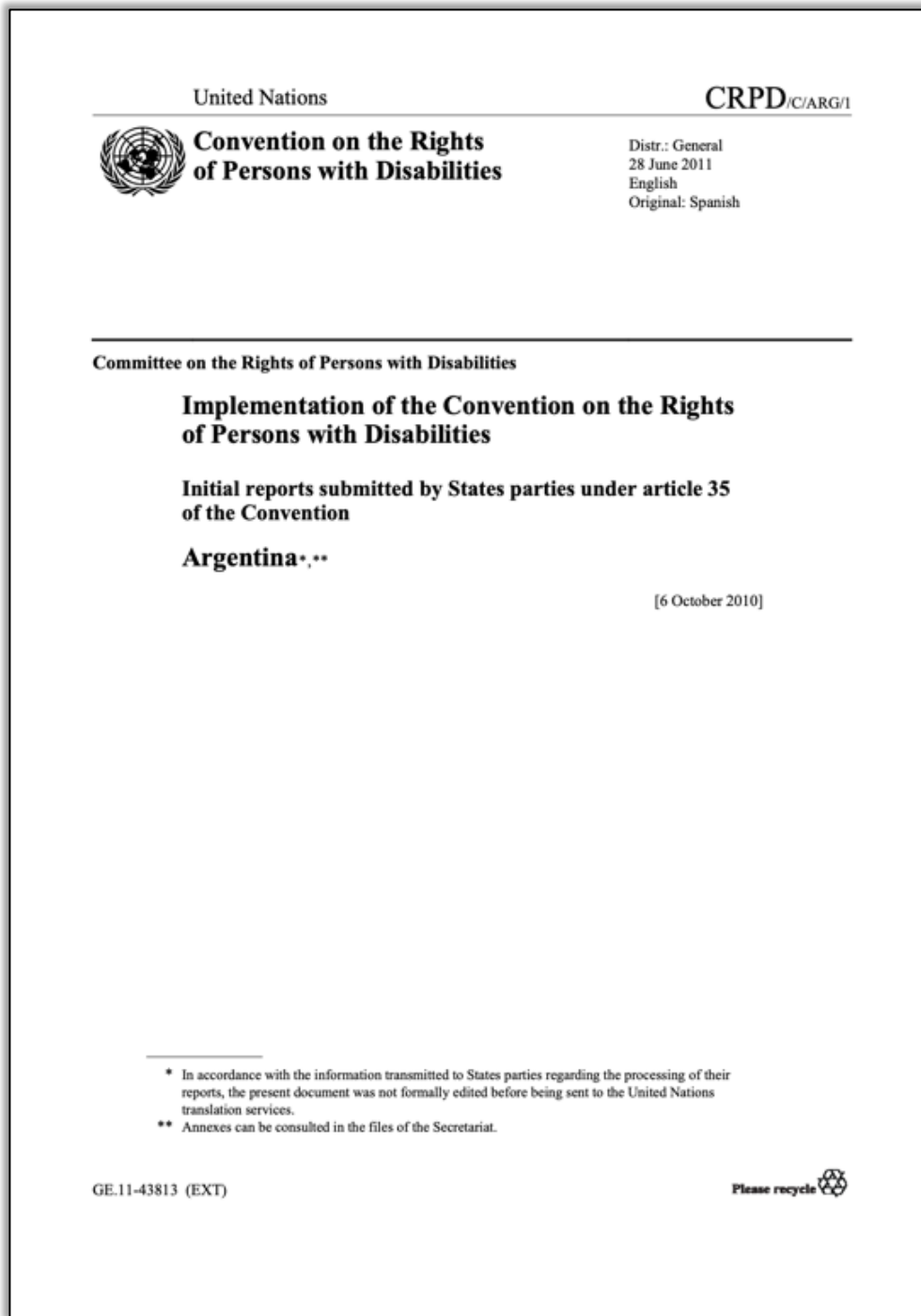

Рисунок 8: Обкладинка державної доповіді, опублікованої у форматі ООН

Table of Contents

	<i>Paragraphs</i>	<i>Page</i>
I. Introduction.....	1–15	3
A. Agencies and groups involved in preparing the report	4–9	3
B. Drafting process.....	10–15	4
II. General provisions of the Convention (articles 1 to 4).....	16–22	4
III. Specific rights	23–723	5
Article 5. Equality and non-discrimination	23–59	5
Article 6. Women with disabilities.....	60–77	11
Article 7. Children with disabilities.....	78–87	13
Article 8. Awareness-raising	88–99	16
Article 9. Accessibility.....	100–147	17
Article 10. Right to life.....	148–150	25
Article 11. Situations of risk and humanitarian emergencies	151–168	25
Article 12. Equal recognition before the law	169–191	28
Article 13. Access to justice.....	192–198	30
Article 14. Liberty and security of person.....	199–202	31
Article 15. Freedom from torture or cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.....	203–212	32
Article 16. Freedom from exploitation, violence and abuse.....	213–224	34
Article 17. Protecting the integrity of the person.....	225–242	35
Article 18. Liberty of movement and nationality	243–245	38
Article 19. Living independently and being included in the community.....	246–255	38
Article 20. Personal mobility.....	256–268	39
Article 21. Freedom of expression and opinion, and access to information.....	269–279	40
Article 22. Respect for privacy.....	280–287	41
Article 23. Respect for home and family.....	288–305	42
Article 24. Education.....	306–324	44
Article 25. Health	325–411	48
Article 26. Habilitation and rehabilitation.....	412–472	58
Article 27. Work and employment	473–558	67
Article 28. Adequate standard of living and social protection.....	559–608	76
Article 29. Participation in political and public life.....	609–622	82
Article 30. Participation in cultural life, recreation, leisure and sport.....	623–646	84
Article 31. Statistics and data collection.....	647–707	87
Article 32. International cooperation.....	717–716	97
Article 33. National implementation and monitoring.....	717–723	99

Рисунок 9: Зміст державної доповіді, опублікованої у форматі ООН. Після Вступу йде порядок статей Конвенції, де кожна стаття є підзаголовком.

Як можуть ОЛІ взяти участь у Початковій / Періодичній доповіді держави?

Органи державної влади повинні запрошувати ОЛІ до участі в підготовці Початкової / Періодичної доповіді держави.

Див. п. 4 ст. 35 КПОІ:

«4. ... Державам-учасницям пропонується робити підготовку доповідей Комітетові відкритим і транспарентним процесом, і належним чином ураховувати положення, сформульоване в **пункті 3 статті 4 цієї Конвенції**».

П. 3 ст. 4 КПОІ вимагає, щоб держави «тісно консультувалися з особами з інвалідністю, зокрема дітьми з інвалідністю, й активно залучали їх через організації, що їх представляють».

На основі цього положення КПОІ

- ви повинні подати запит до своїх органів державної влади на залучення ОЛІ та вимагати забезпечення широкої участі ОЛІ.
- Не слід керуватися політичними міркуваннями при наданні переваги одним ОЛІ, більш прихильним до уряду, над іншими, більш критичними та конфронтаційними.
- Ви можете підвищити обізнаність про процес, щоб збільшити кількість учасників.

Непал. Перші кроки на шляху до підготовки звітності Національною федерацією людей з інвалідністю Непалу (НФІ-Н)

Шударсон Субеді, Президент НФІ-Н до 2019 р.

«Приблизно у 2015 році уряд запросив НФІ-Н поділитися своїми коментарями та перспективами в контексті підготовки Початкової доповіді держави. Як Голова Федерації, я представляв НФІ-Н під час обміну думками та коментарями. Однак уряд лише врахував окремі пункти, на жаль, упустивши деякі найважливіші».

Рисунок 10: Шударсон Субеді, президент НФД-Н до 2019 року

Комітет з прав людей з інвалідністю включив Непал за його роботу у 2017 та 2018 роках: *«Тоді настала наша черга. Підготовка альтернативної доповіді була важким випробуванням як із точки зору забезпечення фінансування процесу та пов'язаних із ним заходів, так і з точки зору координації між різноманітними ОЛІ в країні. Таким чином, у Федерації ми розробили план проведення різних рівнів дискусій та обговорення, зокрема на рівні громад, провінцій та на національному рівні, завжди маючи на меті, щоб різноманітні люди з інвалідністю мали можливість сказати своє слово й висловити свої вимоги».*

У липні 2017 року НФІ-Н провела семінар з альтернативного звітування спільно з IDA напередодні підготовки остаточної версії своєї доповіді до затвердження Переліку питань Комітетом з прав людей з інвалідністю у вересні 2017 року. *«Озираючись назад, я вважаю, що такий семінар мав би ще більший вплив на якість нашої роботи, якби був проведений раніше».*

Рисунок 11: Члени непальських ОЛІ за столом, що обговорюють.

Пан Субеді підсумував, що *«альтернативна звітність та процес розгляду держави є чудовою можливістю для розбудови потенціалу наших членів та співробітників, зокрема щодо використання інноваційних інструментів для збору даних. Багато людей, які були частиною цього процесу, посіли цікаві вищі посади, пов'язані з просуванням та імплементацією КПОІ».*

Як можуть ОЛІ відреагувати на Початкову / Періодичну доповідь держави?

ОЛІ повинні підготувати всебічну альтернативну доповідь (за можливості, охоплюючи більшість статей КПОІ)

Коли ви маєте підготувати цю доповідь? До чи після доповіді держави?

- Якщо **до**, оприлюднення вашої доповіді може змусити уряд прискорити підготовку власної доповіді, якщо він довго зволікав із цим.
- Якщо **після**, ОЛІ можуть відреагувати на інформацію, надану державою, та протиставити їй свою.

Що має міститися у вашій доповіді?

- ✓ Інформація про організацію (опис діяльності, місія / бачення та роль людей з інвалідністю в ній тощо).
- ✓ Пояснювальна записка: не більше 1 сторінки.
- ✓ **Конкретна та стисла** відповідна інформація, оформлена відповідно до конкретних статей Конвенції, із дзеркальним відображенням структури (постатейно), яка б контрастувала та доповнювала інформацію в доповіді держави.
- ✓ **Див. далі:** [Ваші джерела інформації для підготовки альтернативних доповідей і подань!](#)

Чи є якісь формальні вимоги для ОЛІ?

- **Обсяг:** Не більше **10 700 слів** (без урахування опису організації (-ій) та пояснювальної записки)

→ **Мова:** офіційна мова Комітету¹⁴

→ **Формат:** доступні електронні формати (наприклад, MS Word або текстовий формат)

Попередні доповіді ОЛІ доступні в [Базі даних сесій КПЛІ](#) з розбивкою за сесіями та країнами.

Важливі поради!

- Інформація повинна зосереджуватися на прогалинах в імplementації КПОІ, а також на проблемних питаннях, вирішення яких ОЛІ вимагають від держави. **Досягнення можуть бути визнані, але стисло** (Держава підкреслить їх самостійно!)
- **Немає необхідності детально зупинятися на ваших діях як ОЛІ.** Ви повинні зберігати фокус на діях та бездіяльності держави, бо розглядається саме виконання Конвенції про права осіб з інвалідністю державою.
- Вам не потрібно пояснювати зміст КПОІ або включати довгі цитати зі статей. Комітет уже знає їх. Посилань на номери статей буде достатньо.
- В рамках підтримки IDA, що надається ОЛІ, IDA буде радий надати відгуки та пропозиції щодо проектів доповідей або подань.
- Не забудьте! [Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю \(ОЛІ\)!](#)

¹⁴ Комітет з прав людей з інвалідністю, [Регламент](#), Правило 26.

Ваші джерела інформації для підготовки альтернативних доповідей і подань!

ОЛІ повинні надавати достовірну інформацію та чіткі пояснення щодо питань, які вас турбують. Це допомагає Комітету звертатися до держави з відповідними питаннями та рекомендаціями. Ви можете дослідити велике розмаїття джерел інформації та способів її отримання:

а) законодавство, НПА, політики та інша офіційна нормативна документація.

Оцінка імплементації КПОІ вимагає аналізу правової та політичної бази, яка відображає правові критерії, що діють на національному рівні, те, як вони реалізуються на практиці, а також плани держави щодо цього. Зазвичай ця інформація доступна онлайн на офіційних вебсайтах.

Запитуючи про внесення змін до законів або законодавчих положень, корисно ідентифікувати їх і процитувати зміст, що суперечить КПОІ.

б) Офіційні статистичні дані

Держава не може заперечувати свої власні офіційні статистичні дані. Хоча вони й потребують вивчення та аналізу, статистичні дані, розбиті за ознакою інвалідності, можуть бути дуже впливовими та чіткими при порівнянні людей з інвалідністю з іншими.

Можна розглядати рівень грамотності, здобутої освіти, рівень безробіття, середній дохід тощо людей з інвалідністю порівняно з іншими.

Відсутність офіційних статистичних даних із розбивкою за ознакою інвалідності сама собою дуже важливою прогалиною в імплементації КПОІ (див. статтю 31 КПОІ).

с) Офіційні адміністративні дані

Адміністративні дані, що перебувають під контролем держави, опубліковані чи ні, дають уявлення про осіб, охоплених державними програмами.

Наприклад, кількість дітей з інвалідністю в загальноосвітніх навчальних закладах порівняно з тими, хто навчається в спеціальних навчальних закладах; особи з інвалідністю, які мають доступ до програм соціального захисту, тощо.

д) Судові рішення (особливо вищих судів)

Рішення Верховного Суду щодо прав осіб з інвалідністю відображають те, як ці права інтерпретуються **системою правосуддя**, і дають змогу оцінити, чи відповідає це положенням КПОІ.

Крім того, можна повідомляти, якщо уряд не виконує судові рішення, ухвалені на користь прав осіб з інвалідністю відповідно до КПОІ, оскільки це може свідчити про **небажання держави дотримуватися Конвенції**.

е) Наукові дослідження

Технічно, наукові дослідження, пов'язані з правами людей з інвалідністю, можуть забезпечити корисний аналіз кількісної інформації та якісні уявлення про права людей з інвалідністю.

ф) Доповіді національних правозахисних інституцій і незалежних організацій з прав людей з інвалідністю

Аналіз політики та даних, наведений у доповідях і брифінгах ОЛІ, ОГС, агенцій ООН та інших організацій щодо конкретної країни, може бути корисним джерелом за умови, що інформація залишається актуальною та оновленою.

Крім того, ви завжди можете відстежити першоджерело!

г) Збір доказів від мережі ОЛІ та осіб з інвалідністю

Сьогодні цифрові інструменти дозволяють ОЛІ готувати власну інформацію, проводячи опитування, збираючи свідчення про порушення прав, думки з різних питань, проводячи дискусійні групи тощо серед своїх членів та інших людей з інвалідністю, підключених до вашої мережі. Див. досвід непальських ОЛІ вище (див. вище, стор. 35).

а. На опитування та анкети мають відповідати особи з інвалідністю та представники ОЛІ (особисто або онлайн).¹⁵

б. Інтерв'ю з представниками недостатньо представлених груп (наприклад, людьми з одночасними порушеннями слуху та зору) або особами, які перебувають у вразливому становищі (наприклад, затриманими особами з інвалідністю).

с. Організація особистих або онлайн зустрічей та дискусій між асоціаціями, неформальними групами, правозахисниками та іншими для обговорення прав людей з інвалідністю: результати таких зустрічей можуть надати цінні докази.

h) Статті в ЗМІ

Статті в газетах, журналах, на вебсайтах, пости в соціальних мережах тощо, які можуть надати цінну інформацію. Але варто ретельно оцінювати їхню надійність. Вони можуть свідчити про поточні проблеми та негативні тенденції, що впливають на права людей з інвалідністю.

Окрім змісту, треба також звернути увагу на інтерес і підхід ЗМІ у зв'язку зі статтею 8 КПОІ (Просвітно-виховна робота).

i) Попередні рекомендації правозахисних механізмів ООН

Рекомендації інших Договірних органів ООН та Універсального періодичного огляду, пресрелізи ООН тощо є дуже корисними джерелами інформації, оскільки вони пройшли попередню перевірку іншим механізмом ООН.

Наприклад, якщо у своїй доповіді до Комітету з прав людей з інвалідністю ви покажете, що Комітет з економічних, соціальних і культурних прав нещодавно розкритикував сегрегацію дітей з

інвалідністю в освіті та рекомендував інклюзивну освіту, КПЛІ, ймовірно, запитає державу про досягнутий прогрес і включить посилання на нього у свої рекомендації.

Додаткове джерело:

УВКПЛ, Ресурсний пакет ЦСР-КПОІ, керівництво з джерел даних, доступні за [посиланням](#).

Приклади попередніх доповідей/подань ОЛІ

Наведені нижче звіти є чіткими, детальними та використовують різноманітні джерела, щоб продемонструвати недотримання та невиконання Конвенції про права осіб з інвалідністю. Така якість свідчить про високий рівень дослідницької, редакторської роботи та координації.

- [Інклюзивний гандикап \(Швейцарська парасолькова організація\), 2022 \(англ.\)](#). [Версія французькою мовою](#).
- [Федерація організацій людей з інвалідністю Гани 2022 \(англ.\)](#)
- [Японський форум з питань інвалідності 2021 \(англ.\)](#)
- [Нігерійська федерація людей з інвалідністю 2018 \(фр.\)](#)
- [Колумбійська коаліція із імплементації Конвенції про права осіб з інвалідністю, 2016 \(ісп.\)](#)

Більше матеріалів, поданих ОЛІ, а також решта документів, пов'язаних з процесом розгляду Комітетом з прав людей з інвалідністю, доступні в базі даних сесій КПЛІ за [посиланням](#)

¹⁵ Див. приклад щодо прав дітей у: Child Rights Connect, [Разом із дітьми для дітей](#), стор. 62.

Уперше для Руанди: Всеосяжний консультаційний процес при розробці альтернативної доповіді

КПЛІ розглянув та ухвалив підсумкові зауваження щодо Руанди під час своєї 21-ї сесії у 2019 році. Організації людей з інвалідністю брали активну участь у процесі розгляду.

Рисунок 12: Представники ОГІ Руанди, готові виступити з інформацією перед Комітетом КПІ в конференц-залі XVII Палацу Націй.

Жан Батіст Мурема поділився своєю розповіддю про подорож: «У 2016-2017 роках Національна спілка організацій людей з інвалідністю Руанди (NUDOR) долучилася до процесу розробки Альтернативної доповіді. Процес розпочався з вивчення інструментів DRPI (Міжнародна організація зі сприяння правам людей з інвалідністю), після чого було призначено команду з 12 осіб з різними видами інвалідності, які відповідали за збір та введення даних. Менша команда з двох осіб за підтримки консультанта пізніше зіставила дані й підготувала альтернативну доповідь. Водночас ми провели зустрічі з доповідачем від країни та відповіли на ключові питання, які також вплинули на формування нашої доповіді. Ми також

отримали технічну підтримку від IDA в підготовці та доопрацюванні доповіді. Пізніше доповідь було розглянуто та затверджено зацікавленими сторонами на форумі за участю членів NUDOR 6 липня 2018 року».

Пан Мурема також поділився досвідом NUDOR щодо подальших кроків у цьому напрямку:

«NUDOR також узяла участь у закритому брифінгу, що відбувся у вересні 2018 року, де вісім осіб з різними видами інвалідності представили огляд ключових питань та пріоритетів, визначених у доповіді. За результатами закритого засідання було затверджено Перелік питань, який було передано уряду для підготовки відповіді. NUDOR також підготувала ще одну доповідь у відповідь на Перелік питань – оновлену версію попередньої доповіді до переліку питань. У 2019 році, напередодні конструктивного діалогу КПЛІ з делегацією держави, NUDOR взяла участь у ще одному закритому брифінгу.

Зрештою, цей суворий процес позитивно вплинув на рух людей з інвалідністю в Руанді. Уперше ми отримали ґрунтовні підсумкові зауваження щодо КПОІ, якими уряд буде керуватися в процесі реалізації прав людей з інвалідністю. Про розбудову спроможності та побудову відносин ми дізналися більше від КПЛІ. Це була можливість налагодити зв'язки з іншими ОГС та партнерами з розвитку, а також з високопосадовцями нашого уряду, які відкрили можливість легко консультуватися з питань, що стосуються людей з інвалідністю».

6.2 Передсесійна підготовка та затвердження Переліку питань (ПП)

Після кожної сесії Комітету **Передсесійна робоча група** (ПРГ), що складається з 5-6 членів КПЛІ, збирається на тиждень у Женеві (Швейцарія). ПРГ має завдання затвердити **Перелік питань** щодо кількох країн. Членами ПРГ є члени Комітету, призначені **Доповідачами від країни** для кожної країни, які згодом будуть керувати процесом розгляду.

На закритому засіданні ПРГ обговорює та затверджує «Перелік питань», підготовлений національним доповідачем (доповідачами) від цієї країни. Перелік питань містить питання та запити на отримання додаткової інформації на основі отриманих документів, зокрема від ОЛІ та ОГС.

Усі Переліки питань, затверджені КПЛІ, можна знайти в [базі даних сесій Комітету з прав людей з інвалідністю!](#)

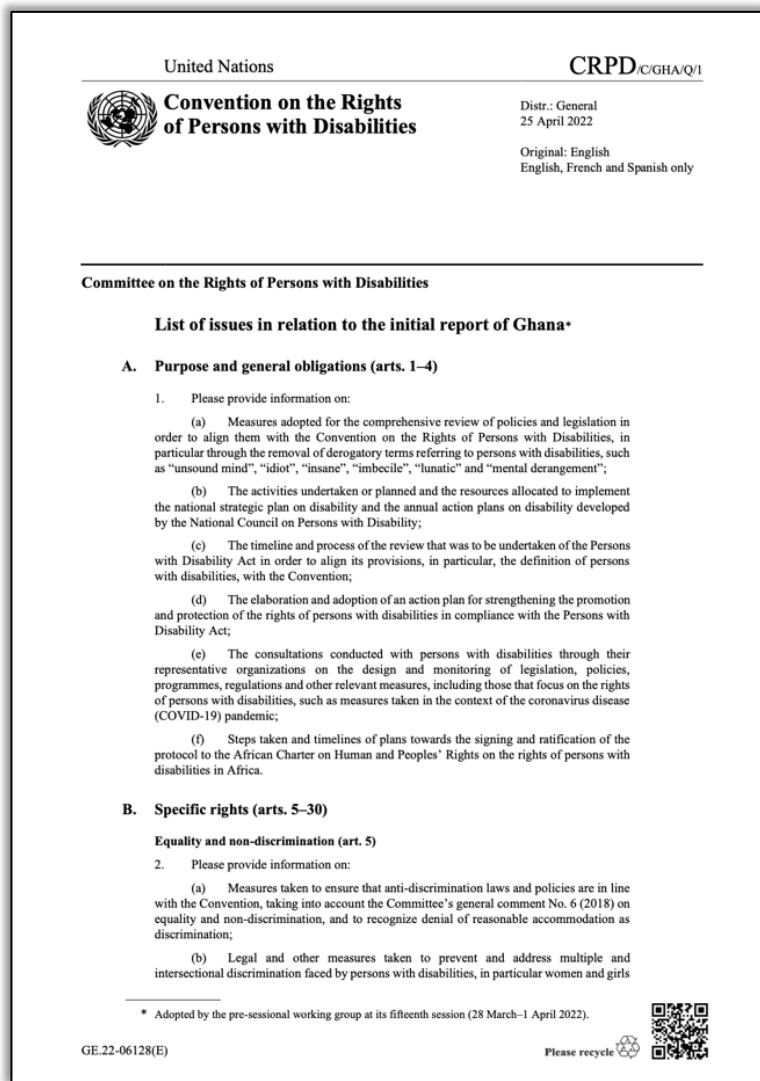

Рисунок 13: Перша сторінка прикладу переліку питань, що відображає питання за статтями 1-4 та статтю 5. Перелік питань до початкового звіту Гани

Яким чином ОЛІ можуть вплинути на Перелік питань?

ОЛІ можуть підготувати Письмове подання до Переліку питань (або фіналізувати всебічну альтернативну доповідь)

Щоразу, коли КПЛІ оголошує країни для затвердження Переліку питань на засіданні ПРГ, ОЛІ можуть підготувати:

- Додаткове «Письмове подання до Переліку питань» (яке може доповнити та оновити раніше подану альтернативну доповідь).
- Якщо ви цього ще не зробили, ви можете розробити й доопрацювати свою [всебічну альтернативну доповідь](#) (див. [вище](#)), включивши в неї «Запропоновані запитання до Переліку питань».

Скористайтеся попередніми коментарями та порадами, зробленими для [всебічної альтернативної доповіді](#) та [джерел інформації](#).

Серед них:

- Обмеження за обсягом для **Письмового подання до Переліку питань: 5350 слів**
- На цьому етапі пропонується включити «Запропоновані запитання до Переліку питань» після інформації, яку ви надаєте за кожною статтею Конвенції про права осіб з інвалідністю.
- Кінцевий термін подання: зазвичай до трьох тижнів до початку сесії. Точну дату КПЛІ публікує заздалегідь.
- У будь-якому випадку, **чим раніше ви надішлете своє подання до КПЛІ, тим більше часу матимуть члени Комітету та Секретаріат на його розгляд!**

Попередні **письмові подання до Переліку питань** доступні в [Базі даних сесій КПЛІ](#) з розбивкою за сесіями та країнами.

В рамках **підтримки IDA, що надається ОЛІ**, IDA буде радий надати відгуки та пропозиції щодо проєктів доповідей або подань.

Не забудьте! [Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю \(ОЛІ\).](#)

Яким чином ОЛІ можуть вплинути на Перелік питань? II

ОЛІ, а також інші ОГС можуть взяти участь у закритому брифінгу з Предсесійною робочою групою КПЛІ

Предсесійна робоча група оголошує проведення закритої зустрічі з ОЛІ та ОГС для інформування членів Комітету:

- ➔ Зустріч зазвичай триває **1-1,5 години**. Важливо використувати час із користю.
- ➔ Точний час і кінцевий термін реєстрації для участі в зустрічі публікується в **Інформаційній записці для ОЛІ та ОГС** Комітетом з прав людей з інвалідністю на своєму вебсайті для сесії, яка відбудеться за кілька тижнів до зустрічі.
- ➔ Структура зустрічі зазвичай виглядає таким чином:
 - ✓ початкові виступи представників ОЛІ та учасників ОГС; питання від членів КПЛІ;
 - ✓ відповіді представників ОЛІ та ОГС.
 - ✓ Можливий усний переклад на 3 мови ООН та жестову мову. Перевірте це заздалегідь.
- ➔ ОЛІ та ОГС повинні подати свої заяви **в письмовій формі**, щоб забезпечити якість перекладу.
- ➔ Координація між учасниками є ключовим фактором для організації робочого часу.

У рамках **підтримки IDA, що надається ОЛІ**, IDA буде радий запропонувати підготовчі зустрічі заздалегідь! Можна розглянути можливість надання підтримки для участі в Женевському форумі.

Не забудьте! [Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю \(ОЛІ\).](#)

Литва: Конкретні питання Переліку, що відображають значущу участь литовських ОЛІ

Комітет з прав людей з інвалідністю затвердив Перелік питань щодо Литви під час 17-ї Передсесійної робочої групи у квітні 2023 року в рамках другого розгляду відповідно до Стандартної процедури звітування. Литовський форум людей з інвалідністю подав альтернативну доповідь й особисто взяв участь у закритому брифінгу.

Симона Агінскайте поділилася своїми думками щодо цього процесу: «Литовський форум людей з інвалідністю прагнув активно залучити своїх учасників до процесу підготовки альтернативної доповіді, щоб вплинути на Перелік питань щодо Литви. Ми організували кілька онлайн-зустрічей, щоб розділити різні розділи доповіді, визначити наші пріоритети й запропонувати питання до кожної статті. Ми також отримали технічну підтримку та внесок у підготовку проекту доповіді від Міжнародного альянсу людей з інвалідністю та Європейського форуму людей з інвалідністю. Після подання альтернативної доповіді ми підготувалися до закритого брифінгу, заздалегідь підготувавши та переглянувши наші усні заяви».

Рисунок 14: Представники Уповноважених з прав людини з Литви готуються до брифінгу в Комітеті з прав людини в залі XXIII Палацу Націй.

"Ми побачили, наскільки значущою була наша участь, оскільки багато питань, які ми піднімали, були відображені в Переліку питань, затвердженому Комітетом з прав людей з інвалідністю. Ми переходимо до нового етапу співпраці учасників, який передбачає оцінку Переліку, аналіз змін, що відбулися з моменту надання Комітетом останніх рекомендацій (2016 рік), та початок спільної розробки нового тіншового звітного документу».

6.3 Відповіді держави на Перелік питань

Після публікації Переліку питань держава протягом наступних **двох місяців** повинна надати письмові «**Відповіді на Перелік питань**» у документі, що не перевищує 30 сторінок. Додатково можна подати додатки зі статистичними даними.¹⁶

У минулій практиці Комітету часові рамки на цьому етапі були жорсткішими. Коли у квітні Передсесійна робоча група затверджувала Перелік питань, ця держава мала розпочати інтерактивний діалог із Комітетом через чотири місяці, у серпні. Аналогічним чином це відбувалося з вересня по березень. Після пандемії Covid-19 цього більше не відбувається.

ОЛІ та IDA повинні й надалі відслідковувати країни, які Комітет з прав людей з інвалідністю включає до майбутніх сесій, а також те, чи подають вони свої **Відповіді на Перелік питань**.

Не забудьте перевірити:

- ➔ У червні 2023 року КПЛІ опублікував документ під назвою «[Коли Комітет розгляне мою країну?](#)»
- ➔ іноді база даних сесій Комітету з прав людей з інвалідністю доступна за [посиланням](#)

¹⁶ Комітет з прав людей з інвалідністю, п. 5 [Робочої методології](#) та Правило 48 і подальші [Регламенту](#).

Як можуть ОЛІ відреагувати на Відповіді держав на Перелік питань напередодні сесії?

Письмове подання до сесії (або «Альтернативні відповіді на Перелік питань»)

ОЛІ можуть підготувати Письмове подання до сесії:

- Вони мають надати альтернативні відповіді на Перелік питань, протиставляючи та доповнюючи «Відповіді держави на Перелік питань».
- Враховуючи можливі часові обмеження, важливо розпочати розробку **проєкту документа до того**, як стануть доступними «Відповіді держави на Перелік питань»!
- Коли Відповіді держави стануть доступними, ви повинні проаналізувати їх і розглянути будь-які зміни до вашого **проєкту «Альтернативних відповідей на перелік питань»**, щоб відреагувати в ньому на інформацію та погляди держави.
- У поданні має бути чітко зазначено, які тематики є найбільш нагальними для розгляду Комітетом з прав людей з інвалідністю в рамках Подальшого короткострокового спостереження (див. розділ нижче).
- «Письмове подання до сесії» (або «Альтернативні відповіді на Перелік питань») є останнім офіційним письмовим поданням, яке має бути надіслане до КПЛІ.

Багато коментарів та порад щодо альтернативних звітів є актуальними. Наприклад:

- обмеження за обсягом для **Письмового подання до Переліку питань: 5350 слів**;
- **Важливо!** На цьому етапі ви наближаєтесь до завершальної стадії. ОЛІ повинні включати «**Запропоновані рекомендації до Підсумкових зауважень**» після інформації, наданої за кожною статтею КПОІ;
- кінцевий термін подання: зазвичай до трьох тижнів до початку сесії. Точну дату КПЛІ публікує заздалегідь.
- у будь-якому випадку, чим раніше ви надішлете своє подання до КПЛІ, тим більше часу матимуть члени Комітету та Секретаріат на його розгляд.

В рамках підтримки IDA, що надається ОЛІ, IDA буде радий надати відгуки та пропозиції щодо проєктів доповідей або подань.

Не забудьте: [Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю \(ОЛІ\)!](#)

6.4 «Інтерактивний діалог» між КПЛІ та державою під час сесії

Наступним ключовим етапом процесу є «інтерактивний діалог», а саме **особиста зустріч між Комітетом** з прав людей з інвалідністю і **делегацією держави** в ООН у Женеві (Швейцарія).

Комітет заздалегідь вирішує, які держави будуть розглядатися, на основі хронологічного порядку надходження інформації, надаючи пріоритет початковим та запізнілим доповідям.¹⁷

Розклад **двох тригодинних зустрічей з делегацією держави** публікується в Робочій програмі сесії. Наприклад, ви можете ознайомитися з [Робочою програмою прийдешньої 29-ї сесії в серпні 2023 р.](#)

Час від часу перевіряйте **базу даних сесій Комітету** з прав людей з інвалідністю, доступну за [посиланням!](#)

Діалог транслюється вебтелебаченням ООН для всіх зацікавлених осіб. Інші зацікавлені сторони, включно з ОЛІ, можуть відвідати зустріч,¹⁸ **але не можуть брати в ній участь і виступати з промовами.**

З урахуванням змін, типова структура цього **шестигодинного діалогу** виглядає таким чином:

→ Початок

Вступне слово

1. Голови делегації держави
2. Незалежного механізму моніторингу держави (НММ)
3. Доповідача від держави, який ініціював 1-й кластер питань.

→ Кластер 1 (статті 1-10)

1. Питання від членів Комітету
2. Перерва на підготовку відповідей
3. Відповіді від імені держави
4. Подальші питання від членів Комітету в рамках кластеру 1

→ Кластер 2 (статті 11-20)

1. Питання від членів Комітету
2. Відповіді від імені держави на подальші питання в рамках

кластеру 1 і на питання в рамках кластеру 2

3. Подальші питання від членів Комітету в рамках кластеру 2
4. Відповіді на подальші питання

→ Кластер 3 (статті 21-33)

1. Питання від членів Комітету
2. Відповіді делегації в рамках кластеру 3
3. Подальші питання в рамках кластеру 3 та всіх попередніх кластерів
4. Відповіді на подальші питання

→ Закриття

1. Заключна заява делегації
2. Заключна заява НММ

Заключне слово доповідача від держави та Голови

¹⁷ Комітет з прав людей з інвалідністю, п. 6 [Робочої методології](#).

¹⁸ Комітет з прав людей з інвалідністю, п. 3 [Робочої методології](#).

Яким чином ОЛІ можуть взяти участь у зустрічі, щоб вплинути на Підсумкові зауваження?

Закритий брифінг ОЛІ та ОГС з Комітетом з прав людей з інвалідністю

ОЛІ, а також інші ОГС можуть взяти участь у закритому брифінгу з пленарним засіданням КПЛІ

- ➔ Зустріч зазвичай триває **1-1,5 години**. Ефективне використання часу, виокремлення пріоритетних питань та ключової інформації є дуже важливим.
- ➔ Точний час і кінцевий термін реєстрації для участі в зустрічі публікується в **Інформаційній записці для Зацікавлених сторін** Комітетом з прав людей з інвалідністю на вебсайті Комітету. Наприклад, ви можете ознайомитися з [Інформаційною запискою для Зацікавлених сторін на прийдешню 29-у сесію в серпні 2023 р.](#)
- ➔ Структура зустрічі зазвичай виглядає таким чином:
 - ✓ початкові виступи представників ОЛІ та учасників ОГС;
 - ✓ питання від членів КПЛІ;
 - ✓ відповіді представників ОЛІ та ОГС.
- ➔ Можливий усний переклад на 3 мови ООН та жестову мову. Перевірте це заздалегідь.
- ➔ ОГС та ОГС повинні надати свої вступні заяви **в письмовій формі**, щоб полегшити якість усного перекладу.
- ➔ Зважаючи на часові обмеження, координація між учасниками є критично важливою для організації робочого часу.

В рамках **підтримки IDA, що надається ОЛІ**, IDA буде радий запропонувати:

- ➔ підготовчі зустрічі онлайн заздалегідь. Крім того, можна розглянути можливість надання підтримки для участі в Женевському форумі;
- ➔ неформальні зустрічі з **доповідачем / доповідачами від країни**, членами КПЛІ, які очолюють роботу Комітету в країні.

Не забудьте. [Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю \(ОЛІ\)!](#)

АНГОЛА – Перша в історії взаємодія ангольських ОЛІ з правозахисними механізмами ООН – розгляд Комітетом з прав людей з інвалідністю у 2023 році!

Комітет з прав людей з інвалідністю розглядав Анголу в березні 2023 року. Окрім іншого, державу запитали про відсутність проактивних консультацій та залучення організацій людей з інвалідністю, про доступ до допоміжних технологій, про результати Стратегії втручання 2014 року для соціальної інтеграції дітей з інвалідністю та про заходи на виконання статті 19 КПОІ.

Рисунок 15: Три представники ОПД з Анголи в залі XVII Палацу Націй

Марія Фернандес від

Федерації Асоціацій людей з інвалідністю Анголи згадує: *«Це був незабутній досвід, і я особисто багато чому навчилася з досвіду інших, тому що мала змогу безпосередньо взаємодіяти з членами Комітету, які вислухали наші проблеми й донесли їх до уряду Анголи. Сподіваюся, ми отримаємо змістовні рекомендації в цьому надзвичайно важливому процесі».*

Яким чином ОЛІ можуть взяти участь у процесі під час діалогу?

Після публічного діалогу на місці та онлайн) з комунікаційною стратегією

За діалогом між державою та КПЛІ можна спостерігати особисто в місці проведення в Женеві або дистанційно за допомогою [вебтелебачення ООН \(UN Web TV\)](#).

ОЛІ та ваші союзники повинні стежити за інтерактивним діалогом, щоб почути запитання Комітету з прав людей з інвалідністю та відповіді офіційних представників держави.

Цей захід є публічним і документованим. ОЛІ можуть розглянути комунікаційні ініціативи **до, під час і після** процесу та діалогу, підвищуючи видимість і залучаючи членів Комітету та державних службовців у країні.

З цього питання див. також [Альтернативні звіти та процес розгляду як інструмент підвищення обізнаності](#).

Див. також [Розділ V.1 Підвищення обізнаності та розповсюдження Підсумкових зауважень КПЛІ](#) далі.

Приклади попередніх конструктивних діалогів із державами можна знайти на [вебтелебаченні ООН \(UN Web TV\)](#).

Другий розгляд для Тунісу з інтенсивним конструктивним діалогом за підсумками попереднього підсумкового зауваження.

У березні 2023 року Комітет з прав людей з інвалідністю провів другий розгляд Тунісу. Представники організацій людей з інвалідністю брали участь у неформальних та офіційних зустрічах з членами Комітету та були присутніми під час «конструктивного діалогу».

Ансвер Елхані від Туніської організації захисту прав людей з інвалідністю згадує: «Незважаючи на щільний графік, ми змогли досягти цілей нашої місії. Завдяки злагодженим зусиллям усіх членів туніської делегації ОЛІ, що складалася з шести активістів, які представляли Туніську організацію захисту прав людей з інвалідністю та Туніську асоціацію розвитку та інклюзії, а також підтримці Міжнародного альянсу людей з інвалідністю, ми були раді почути, що Комітет з прав людей з інвалідністю підняв наші питання під час діалогу з делегацією держави».

Рисунок 16: Ансвер Елхані з Туніської організації захисту прав людей з інвалідністю

6.5 Підсумкові зауваження КПЛІ

Рекомендації Комітету вимагають часу.

Лише через кілька днів після конструктивного діалогу з державою КПЛІ обговорює на закритих засіданнях проєкт підсумкових зауважень, розроблений доповідачем від держави, аж до його ухвалення.

Підсумкові зауваження зазвичай публікуються в останній день роботи сесії. Це конкретний результат процесу, що, як ми сподіваємося, підтвердить повний вплив адвокаційної роботи ОЛІ на проблеми та пріоритети, відображені в документі КПЛІ.

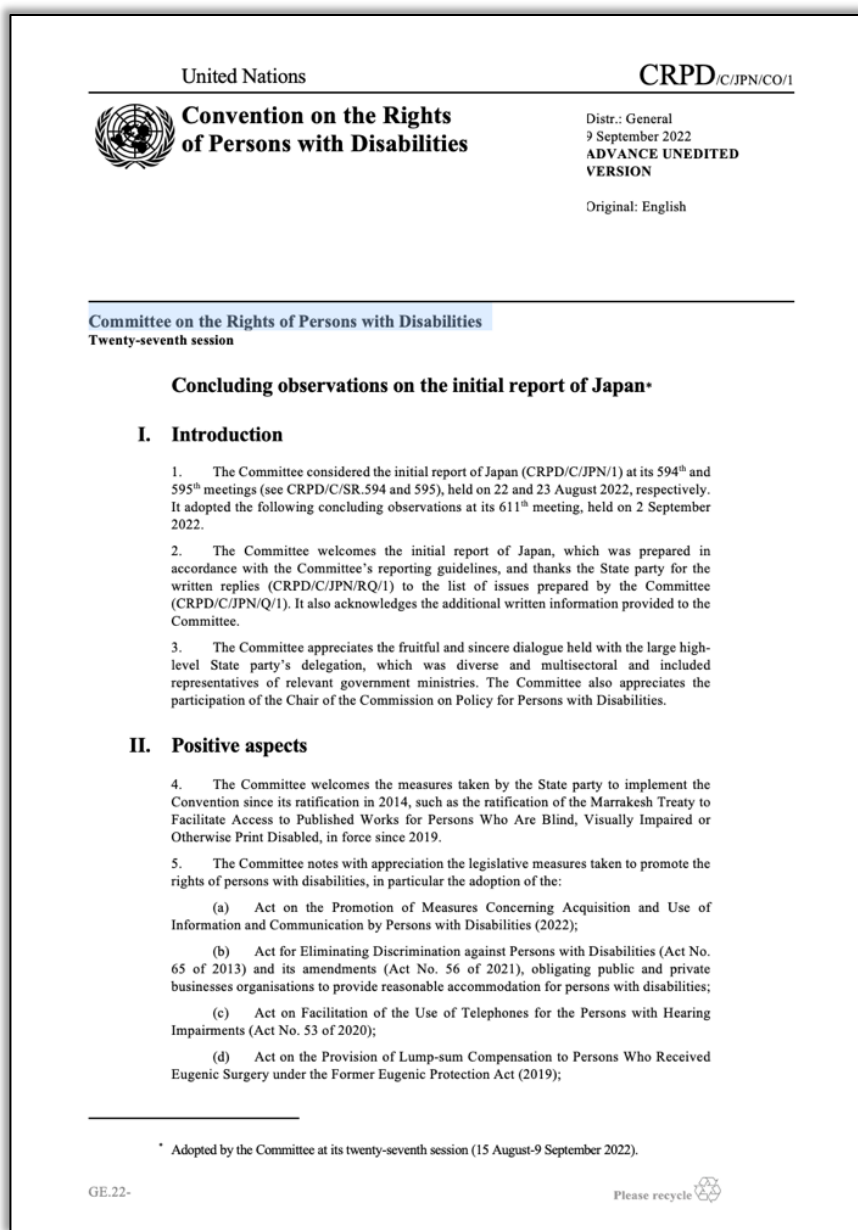

Рисунок 17: Приклад обкладинки Заключних зауважень, прийнятих Комітетом з прав людини.

Структура Підсумкових зауважень КПЛІ виглядає таким чином:

- Вступ.
- Позитивні аспекти
- Основні проблемні питання та рекомендації
- Подальше спостереження

Найважливішим розділом для ОЛІ та ОГС зазвичай є розділ «**Основні проблемні питання та рекомендації**», який містить **виділені жирним шрифтом** рекомендації для вашої держави.

Після цього ОЛІ можуть обміркувати подальші кроки. Для натхнення див. [Розділ V – Урахування Підсумкових зауважень КПЛІ](#) на національному рівні.

Усі Підсумкові зауваження, ухвалені КПЛІ, доступні за [посиланням](#).

6.6 Подальше короткострокове спостереження

Договірні органи ООН передбачають **Подальше короткострокове спостереження** після ухвалення Підсумкових зауважень.

Підсумкові зауваження повинні містити вимогу до держав надати детальну інформацію про виконання двох або трьох конкретних рекомендацій **протягом 12 місяців**.

Член Комітету, **доповідач із питань подальшого спостереження**, буде координувати цей процес і керуватиме обміном інформацією з державою:

- після отримання запитуваної інформації доповідач готує проєкт звіту про подальші дії для затвердження Комітетом;
- якщо держава не надала жодної інформації, доповідач повідомляє про це Комітет.

Яким чином ОЛІ можуть взяти участь у процесі подальшого спостереження?

ОЛІ можуть сприяти подальшому короткостроковому спостереженню:

- розробляючи Короткі подання до Комітету з оновленою інформацією, пов'язаною з обраними рекомендаціями (інформація може також містити повідомлення про невдачі та нагальні питання);
- рім того, ОЛІ можуть підвищувати обізнаність про цей процес подальшого спостереження та тиснути на державу, щоб вона надавала своєчасну та адекватну інформацію;

В рамках підтримки IDA, що надається ОЛІ, IDA буде радий надати відгуки та пропозиції щодо проектів доповідей або подань.

Не забудьте. [Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю \(ОЛІ\).](#)

ВАЖЛИВО!

КПЛІ вирішив відкласти процедуру подальшого спостереження через брак ресурсів свого Секретаріату.

Інформація про цей процес буде міститися в цьому документі доти, доки Комітет з прав людей з інвалідністю не вирішить відновити цю процедуру на практиці.

Останнім часом КПЛІ просто звертає увагу на конкретні рекомендації, які потребують термінових заходів, без запиту інформації в короткі терміни.

Крім того, дискусії щодо посилення Договірних органів на рівні ООН можуть призвести до кардинальних змін у зв'язку з цією процедурою. Ми всі будемо вчитися в якийсь момент у майбутньому.

Не забудьте. [Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю \(ОЛІ\).](#)

6.7 Резюме про стандартну процедуру звітування та можливості ОЛІ

На графіку нижче наведено стислий опис стандартної процедури звітування, включно з можливостями для участі ОЛІ та ОГС.

Рисунок 18: Циклічна діаграма включає в себе огляд усіх офіційних кроків та можливостей для ОПР впливати на процес, як описано в попередніх розділах.

7. Спрощена процедура звітування

Спрощена процедура подання звітності була затверджена КПЛІ у 2013 році, щоб зменшити «тягар звітності» держав і зосередити процедуру розгляду на ключових питаннях для **другого й подальших розглядів**.

Поточні дебати та процес навколо *Зміцнення Договірних органів ООН* свідчать про те, що в найближчому майбутньому ця модальність буде переважати.

Для наших цілей, станом на сьогодні, близько 80 держав досі потребують першого розгляду Комітетом з прав людей з інвалідністю відповідно до **Стандартної процедури звітування**, описаної в попередніх розділах, яка залишається основним джерелом інформації для тих ОЛІ, які вперше беруть у цьому участь.

Наразі лише держави, які пройшли перший цикл розгляду, можуть **приєднатися** до цієї процедури звітування, яка складається з таких кроків:

- ➔ КПЛІ визначає ключові питання, з яких держава повинна звітувати, у своєму **Переліку питань до подання доповіді**, щонайменше **за рік до встановленої дати** подання доповіді держави;¹⁹
- ➔ держава готує та подає **періодичну доповідь**;
- ➔ конструктивний діалог у Женеві;
- ➔ затвердження Підсумкових зауважень.

Ця **спрощена процедура звітування** дозволяє ОЛІ справляти значний вплив на процес шляхом попереднього інформування КПЛІ. Дійсно, інформація може бути подана до того, як Комітет ухвалить Передзвітний перелік питань до звітності, який задає рамки процесу.

¹⁹ Комітет з прав людей з інвалідністю, [Регламент](#), Правило 48-тер.

Яким чином ОЛІ можуть взяти участь у спрощеній процедурі звітування? Що нового в цій процедурі порівняно зі Стандартною процедурою звітування?

ОЛІ мають такі ж можливості долучитися до цього процесу, як і в рамках стандартної процедури звітування.

Більшість інформації, наведеної вище, стосується і цих можливостей.

Основна відмінність полягає в тому, що ОЛІ запрошуються до підготовки письмових доповідей перед державою, що означає відсутність доповіді держави для аналізу або реагування.

Не панікуйте! Вашою відправною точкою можуть бути Підсумкові зауваження КПЛІ, затверджені Комітетом під час попереднього розгляду.

Основні можливості для ОЛІ викладено нижче.

Перед ухваленням Передзвітного переліку питань:

- Підготовка «Письмового подання до Передзвітного переліку питань», оскільки країна запланована Комітетом з прав людей з інвалідністю до отримання Передзвітного переліку питань, та подання «не пізніше ніж за чотири місяці до початку сесії, на якій буде затверджено перелік питань».²⁰ Нещодавня практика показала гнучкість у цьому питанні, оскільки країни не оголошуються заздалегідь.
- Закрита зустріч із Комітетом з прав людей з інвалідністю перед ухваленням Передзвітного переліку питань.

Після подання та публікації Доповіді держави за Передзвітним переліком питань

- Письмове подання до сесії з альтернативними відповідями на Передзвітний перелік питань (у відповідь на Доповідь держави).
- Закрита зустріч із Комітетом з прав людей з інвалідністю під час сесії; перед проведенням «конструктивного діалогу» між КПЛІ та державою.

В рамках підтримки IDA, що надається ОЛІ, IDA буде радий:

- Запропонувати підготовчі зустрічі онлайн заздалегідь! Розглянути можливість надання підтримки для участі в Женевському форумі!
- Надати відгуки та пропозиції щодо проєктів доповідей або подань.
- Організувати неформальні зустрічі з доповідачем / доповідачами від країни, членом КПЛІ, який очолює роботу Комітету в країні.

Не забудьте. [Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю \(ОЛІ\).](#)

²⁰ Комітет з прав людей з інвалідністю, п. 6(с) Керівних вказівок щодо участі організацій людей з інвалідністю та організацій громадянського суспільства в роботі Комітету.

7.1 Огляд спрощеної процедури звітування та можливостей ОЛІ

Нижче наведено два графіки, які зображують спрощену процедуру звітування. На другому графіку також зображені можливості для участі ОЛІ та ОГС.

Спрощена процедура звітування

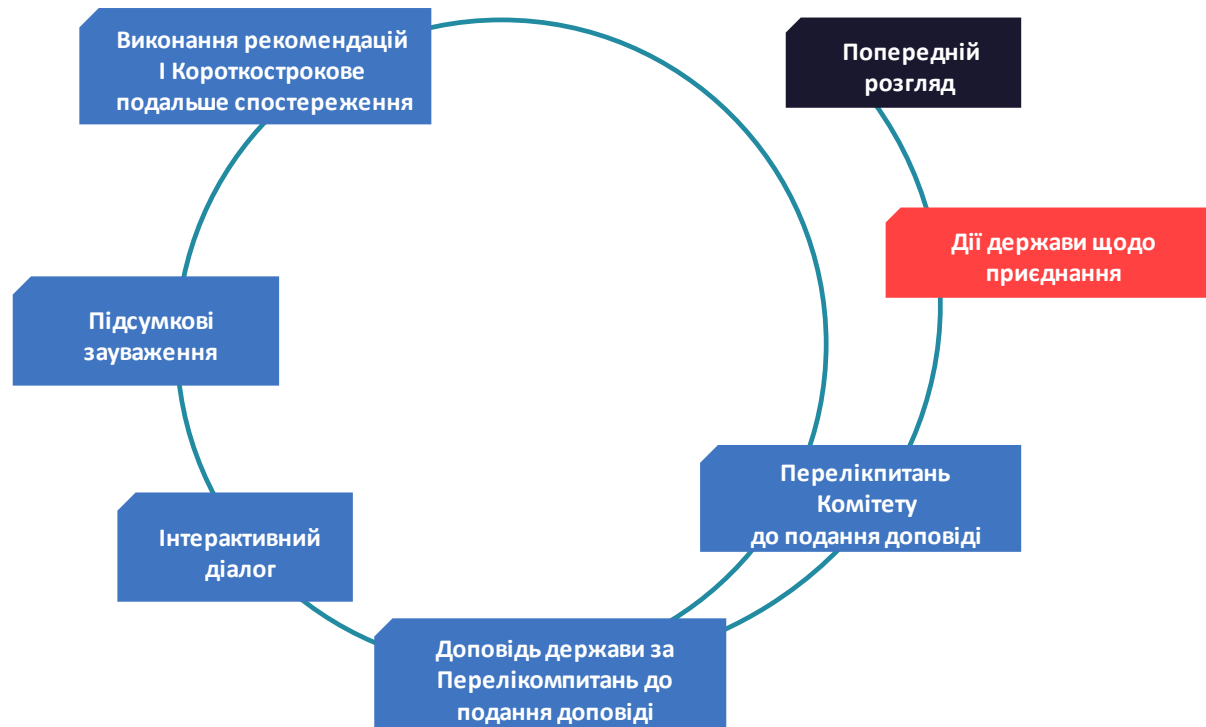

Рисунок 19: Циклічна діаграма для Спрощеної процедури звітування із зазначенням наступних етапів: 1) Попередній розгляд, 2) Вибір держави, 3) Перелік питань Комітету до подання звіту, 4) Звіт держави відповідно до LoIPR, 5) Інтерактивний діалог, 6) Заключні зауваж

Спрощена процедура звітування, включно з можливостями для ОЛІ

Рисунок 20: Схема циклу спрощеної процедури звітування із зазначенням офіційних кроків та можливостей для ОЗГ, описаних вище.

Розділ IV

Тематичні питання Конвенції про права осіб з інвалідністю

Що ви тут знайдете?

У цьому розділі містяться основні зобов'язання держави за кожною статтею КПОІ, включно з прикладами питань, на які КПЛІ зазвичай бажає отримати відповіді.

Чому вам варто це прочитати?

Щоб підготувати альтернативні доповіді ОЛІ відповідно до змісту статей КПОІ.

1. Основні вказівки щодо статей КПОІ, які слід урахувати при складанні доповідей

Завжди важко розпочати писати, дивлячись на чистий аркуш.

Що ми маємо включити у свій документ? Які питання можна порушити? Де саме в документі? Наскільки детальною має бути інформація?

Цей розділ допоможе вам спланувати та скласти чорновий варіант того, що саме потрібно включити у ваш документ, які питання слід розглянути, який рівень деталізації необхідний. Він ґрунтується на аналізі правових документів КПЛІ, включно з:

- [Підсумковими зауваженнями КПЛІ](#)
- [Збіркою Підсумкових зауважень КПЛІ IDA](#)
- [Загальними коментарями КПЛІ](#)
- Точку зору КПЛІ щодо персональних комунікацій

2. Тематичні питання Конвенції про права осіб з інвалідністю з розбивкою за статтями

На наступних сторінках ОЛІ знайдуть **Основні зобов'язання держави** та **Деякі питання до розгляду** за кожною статтею КПОІ, запропоновані в якості прикладу, щоб надати вам загальне уявлення та полегшити роздуми, дослідження та підготовку документів. Ці переліки не є виключними.

Приклади того, як їх можна використовувати, наведені нижче:

а) Основні зобов'язання держави:

Ваша держава повинна виконувати свої зобов'язання. Комітет з прав людей з інвалідністю вітає думки та інформацію від ОЛІ. Наприклад, для імплементації **статті 5 КПОІ** держави повинні:

«ухвалити або вдосконалити антидискримінаційне законодавство (загальне, специфічне для людей з інвалідністю, та/або включити положення в галузеве законодавство), щоб заборонити дискримінацію за ознакою інвалідності щодо всіх прав і сфер життя».

На основі цього основного обов'язку: ОЛІ мають відповісти на питання:

«Чи забороняє моя держава відкриту дискримінацію за ознакою інвалідності на рівні національного законодавства?»

- **Якщо ні**, держава не виконує свої зобов'язання за статтею 5 КПОІ. Ви повинні сповістити про це Комітет: Наприклад, «Держава не забороняє дискримінацію за ознакою інвалідності на законодавчому рівні...»
- Якщо так, ви можете продовжити запитувати себе: чи стосується заборона державою дискримінації за ознакою інвалідності всіх сфер життя?
- **Якщо ні**, ви можете визначити й повідомити про наявні прогалини в захисті від дискримінації за ознакою інвалідності.
- Якщо так, держава виконує свої зобов'язання і в ОЛІ немає необхідності фокусуватися на цьому конкретному питанні та звітувати щодо нього.

в) Деякі питання до розгляду

ОЛІ можуть виконати попередні кроки та врахувати їхні результати при складанні звіту. Відповіді показують прогалини в імplementації КПОІ державою, і саме їх вам буде корисно включити до розгляду Комітетом з прав людей з інвалідністю.

Приклад статті 24 КПОІ:

Питання до розгляду «Чи закріплена концепція інклюзивної освіти на законодавчому рівні?»

Відповідь:

«Закон про національну освіту не в повному обсязі закріплює концепцію інклюзивної освіти. Хоча він і містить деякі загальні посилання на залучення осіб з інвалідністю до навчання у звичайних школах, він досі містить повний розділ, який регулює та заохочує використання спеціальних навчальних закладів для учнів з інвалідністю на основі їхніх порушень (наприклад, школи для незрячих, школи для нечуючих тощо)».

Статті 1-4. Загальні принципи та зобов'язання

Основні зобов'язання держави:

Для імплементації статей 1-4 КПОІ держави повинні:

1. скасувати законодавчі акти, які дискримінують людей з інвалідністю;
2. узгодити визначення поняття «особи з інвалідністю» у своєму законодавстві та політиках відповідно до КПОІ;
3. установити рамки, які дозволять діяльність організацій людей з інвалідністю;
4. установити механізми консультування та залучення ОЛІ в публічний процес ухвалення рішень;
5. розробити та втілити національні плани дій щодо прав людей з інвалідністю;

Деякі питання до розгляду

1. Чи визнає національне законодавство всіх осіб з інвалідністю, включно з недостатньо представленими групами, такими як особи з психосоціальною інвалідністю, людьми з одночасним порушенням зору та слуху та інші групи?
2. Чи відбиває державне визначення інвалідності та осіб з інвалідністю правозахисну модель інвалідності? Чи в її основі й досі лежить медична модель інвалідності?
3. Чи встановлює законодавство обов'язок проводити консультації з організаціями людей з інвалідністю щодо законодавства, яке стосується людей з інвалідністю?
4. Чи підтримує держава реєстрацію та діяльність організацій людей з інвалідністю? Чи існують вимоги, які перешкоджають заснуванню та діяльності організацій людей з інвалідністю?

Стаття 5. КПОІ – рівність і недискримінація

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 5 КПОІ держави повинні:

1. ухвалити або вдосконалити антидискримінаційне законодавство (загальне, специфічне для людей з інвалідністю, та/або включити положення в галузеве законодавство), щоб заборонити дискримінацію за ознакою інвалідності щодо всіх прав і сфер життя;
2. забезпечити захист від усіх форм дискримінації: прямої, непрямой, системної, відмови в розумному пристосуванні, за асоціацією, множинної та перехресної дискримінації, особливо щодо жінок, дітей, людей похилого віку та осіб з інвалідністю з числа корінних народів, а також передбачити санкції та ефективні засоби правового захисту;
3. забезпечити захист від дискримінації з боку органів державної влади та приватних осіб, підприємств та інших приватних організацій;
4. вживати **конкретних заходів** для досягнення *фактичної* рівності (позитивних дій) для людей з інвалідністю, надаючи їм перевагу над іншими, наприклад, квоти на працевлаштування, податкові пільги.

Деякі питання до розгляду

1. Чи захищені люди з інвалідністю від дискримінації в усіх сферах життя на законодавчому рівні?
2. Чи охоплює захист від дискримінації всі форми дискримінації, включно з відмовою в розумному пристосуванні?
3. Чи охоплює захист від дискримінації дискримінацію з боку приватних осіб, підприємств та інших приватних організацій? Чи передбачено покарання для винних у дискримінації?
4. Чи приносять конкретні заходи для досягнення фактичної рівності користь різним групам людей з інвалідністю?

Стаття 6. Жінки з інвалідністю

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 6 КПОІ держави повинні:

1. ухвалити відповідні закони, політики та заходи для включення прав жінок з інвалідністю в загальні політики, особливо в політики щодо прав жінок та прав людей з інвалідністю;
2. вживати заходів для розвитку, просування та розширення прав і можливостей жінок з інвалідністю, наприклад, виборчі квоти;
3. підтримувати та сприяти створенню організацій жінок з інвалідністю, включно з просуванням недостатньо представлених груп жінок з інвалідністю;
4. усунути бар'єри, які перешкоджають або обмежують участь жінок з інвалідністю в розробці, впровадженні та моніторингу політик, що їх стосуються;
5. скасувати закони або політики, які заважають жінкам з інвалідністю брати участь у політичному та громадському житті нарівні з іншими.

Деякі питання до розгляду

1. Чи враховують закони та політики щодо прав осіб з інвалідністю становище жінок з інвалідністю, наприклад, шляхом спеціальних положень чи окремих розділів?
2. Чи враховують закони, що сприяють ґендерній рівності, становище жінок з інвалідністю?
3. Чи сприяє держава створенню організацій жінок з інвалідністю, зокрема з недостатньо представлених груп, таких як жінки, що не чуять, жінки з інтелектуальними порушеннями, жінки з інвалідністю з-поміж корінних народів та літні жінки з інвалідністю? Чи надається їм фінансова підтримка?
4. Чи адекватно представлені жінки з інвалідністю в усіх консультаціях з представницькими організаціями осіб з інвалідністю?

Стаття 7. Діти з інвалідністю

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 7 КПОІ держави повинні:

1. забезпечити, щоб закони та політики щодо прав дітей охоплювали всіх дітей з інвалідністю;
2. надавати дітям з інвалідністю відповідну до їхнього віку допомогу у висловленні своїх поглядів, включно з інформацією в доступних форматах та альтернативними способами комунікації;
3. створити механізми для проведення консультацій з дітьми з інвалідністю при розробці та впровадженні законів і політик, що стосуються їхнього життя;
4. забезпечити першочергове врахування законних інтересів дитини в питаннях, що стосуються дітей з інвалідністю.

Деякі питання до розгляду

1. Чи враховують закони та політики щодо прав осіб з інвалідністю становище дітей з інвалідністю, наприклад, шляхом спеціальних положень чи окремих розділів?
2. Чи враховують загальні закони щодо прав дітей з інвалідністю становище дітей з інвалідністю?
3. Чи забезпечено першочергове врахування законних інтересів дитини в усіх діях, що стосуються дітей з інвалідністю?
4. Чи мають право діти з інвалідністю висловлювати свою думку з усіх питань, що стосуються їх? Чи враховується їхня думка належним чином нарівні з іншими дітьми? Чи беруть участь діти з інвалідністю в шкільних комітетах та дитячих парламентах?
5. Чи надається дітям з інвалідністю допомога з урахуванням їхньої інвалідності та віку для висловлення своїх поглядів? Наприклад, чи надається інформація дітям з інтелектуальними порушеннями простою мовою?

Стаття 8. Просвітно-виховна робота

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 8 КПОІ держави повинні:

1. підвищувати обізнаність суспільства щодо людей з інвалідністю, включно з недостатньо представленими групами людей з інвалідністю, такими як люди, що нечують, люди з одночасними порушеннями зору та слуху, особи з інтелектуальними порушеннями, люди з психосоціальними порушеннями, особи з інвалідністю з-поміж корінного населення, літні люди з інвалідністю;
2. боротися зі стереотипами, упередженнями та шкідливою практикою проти людей з інвалідністю, зокрема за ознакою статі та віку;
3. сприяти обізнаності щодо можливостей і внеску людей з інвалідністю.

Деякі питання до розгляду

1. Чи проводила держава кампанії, орієнтовані на осіб з інвалідністю, щоб поінформувати їх про їхні права згідно з КПОІ?
2. Чи надала держава підтримку організаціям людей з інвалідністю в проведенні просвітницьких кампаній серед їхніх членів та громадськості?
3. Чи проводила держава загальні кампанії щодо КПОІ, зокрема через ЗМІ?
4. Чи вжила держава заходи з підвищення обізнаності, спрямовані на конкретні групи суспільства, такі як ЗМІ, роботодавці, працівники охорони здоров'я, сім'ї та працівники освіти?
5. Чи залучені люди з інвалідністю та організації, які їх представляють, до розробки та проведення цих кампаній?
6. Чи була КПОІ перекладена на відповідні місцеві мови та інші доступні формати, включно зі звичайною мовою, шрифтом Брайля та короткими відео з субтитрами?

Стаття 9. Доступність

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 9 КПОІ держави повинні:

1. запроваджувати стандарти доступності, зокрема до об'єктів і послуг, відкритих або наданих для громадськості;
2. забезпечити дотримання стандартів доступності в приватних організаціях, які пропонують об'єкти та послуги для населення, наприклад, банки, торгові центри тощо;
3. регулярно навчати зацікавлених сторін, включно зі школами, церквами, банками, транспортним сектором, щодо проблем доступності, з якими стикаються люди з інвалідністю;
4. сприяти доступу людей з інвалідністю до нових інформаційних і комунікаційних технологій та систем, включно з Інтернетом.

Деякі питання до розгляду

1. Чи впровадила держава стандарти доступності для всіх аспектів доступності (будівлі, транспорт, інформація та зв'язок)?
2. Чи гарантує будь-який закон чи нормативно-правовий акт, що вся нова інфраструктура та послуги відповідають стандартам доступності в усіх аспектах доступності?
3. Чи існує національний план доступності для усунення всіх наявних бар'єрів доступності в розумні терміни? Чи забезпечено це адекватним розподілом ресурсів, контрольними показниками, вимірними цілями та показниками для моніторингу прогресу?
4. Чи сприяла держава підготовці та забезпеченню наявності експертів із технічних пристроїв та іншого обладнання для підтримки зв'язку, а також із доповнювальних та альтернативних режимів, засобів і форматів комунікацій, таких як субтитрування?
5. Чи сприяє законодавство про державні закупівлі (закупівля послуг або продуктів державними органами через публічні тендери) дотриманню стандартів доступності шляхом включення їх до обов'язкових вимог?

Стаття 10. Право на життя

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 10 КПОІ держави повинні:

1. захищати право на життя людей з інвалідністю на законодавчому рівні;
2. забезпечити ефективний захист людей з інвалідністю, чиє право на життя було порушено;
3. захищати людей з інвалідністю від шкідливих дій, включно з медичними експериментами, які можуть призвести до їхньої смерті;
4. прийняти закон про скасування смертної кари.

Деякі питання до розгляду

1. Чи захищено право на життя на законодавчому рівні?
2. Чи скасувала держава смертну кару? Якщо ні, чи надає держава процесуальне пристосування правопорушникам з інвалідністю для забезпечення справедливого судового розгляду, особливо особам із психосоціальними розладами та особам з інтелектуальними порушеннями?
3. Які заходи вжила держава, щоб припинити напади на людей з інвалідністю, особливо людей-альбіносів?
4. Які заходи вживає держава для того, щоб діти з інвалідністю не ставали жертвою традиційних ритуалів, які шкодять їхньому життю?
5. Чи створила держава механізми подання скарг особами з інвалідністю на погрози чи порушення їхнього права на життя?
6. Чи запровадила держава обов'язкове навчання для працівників правоохоронних органів, судових органів, служб охорони здоров'я та соціальних служб щодо запобігання та виявлення насильства та жорстокого поводження з людьми з інвалідністю?
7. Чи захищає держава людей з інвалідністю від дискримінаційного застосування евтаназії та допомоги в самогубстві там, де це дозволено?

Стаття 11. Ситуації ризику та надзвичайні гуманітарні ситуації

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 11 КПОІ держави повинні:

1. ухвалити гуманітарну нормативно-правову базу з урахуванням людей з інвалідністю, включно з політикою, пов'язаною зі збройними конфліктами, надзвичайними гуманітарними ситуаціями та стихійними лихами;
2. забезпечити ефективне залучення та участь організацій людей з інвалідністю в розробці та впровадженні політики зменшення ризиків стихійних лих;
3. зробити пріоритетом надання екстреної допомоги людям з інвалідністю, що включає схеми евакуації та реабілітації після катастроф;
4. надавати гуманітарну підтримку з урахуванням людей з інвалідністю, включно з доступом до екстреної інформації та сигналів тривоги через альтернативні засоби зв'язку та інформації.

Деякі питання до розгляду

1. Які заходи вжила держава, щоб гарантувати участь організацій людей з інвалідністю в розробці, реалізації та моніторингу політики щодо ризиків стихійних лих, зокрема постраждалих недостатньо представлених груп людей з інвалідністю, таких як люди з інвалідністю з-поміж корінного населення?
2. Чи чітко включені права людей з інвалідністю до національного законодавства та політики щодо боротьби зі стихійними лихами?
3. Чи доступна інформація про надзвичайні ситуації в альтернативному режимі зв'язку та інформування?
4. Чи передбачають протоколи щодо надзвичайних ситуацій заходи, які гарантують відсутність дискримінації чи виключення людей з інвалідністю в разі надзвичайної гуманітарної ситуації?

Стаття 12. КПОІ: Рівність перед законом

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 12 КПОІ держави повинні:

1. скасувати законодавчі положення, які обмежують право на дієздатність осіб з інвалідністю, особливо осіб з психосоціальними порушеннями та осіб з інтелектуальними порушеннями, а також на ухвалення рішень щодо здоров'я, управління власністю та шлюбу тощо;
2. скасувати закони, які сприяють підміненому ухваленню рішень, такі як закони про опіку, і замінити їх підтримуваними схемами ухвалення рішень, які поважають волю та вподобання людини;
3. забезпечити навчання осіб, які отримують підтримку, щоб вони могли приймати обґрунтовані рішення щодо того, чи вирішать вони покладатися на підтримку та коли.

Деякі питання до розгляду

1. Чи визнає національне законодавство право на рівність перед законом?
2. Чи визнає законодавство право осіб з інвалідністю на підтримку в реалізації їхньої дієздатності?
3. Чи дозволяє законодавство членам сім'ї або особам, призначеним судом, ухвалювати рішення щодо стану здоров'я, управління майном або фінансові рішення від імені відповідних осіб з інвалідністю?
4. Чи забороняє законодавство людям з інвалідністю, позбавленим дієздатності, брати участь у національних виборах або бути зареєстрованими як виборці?
5. Чи існує закон, який дозволяє третім сторонам ухвалювати рішення щодо стерилізації жінок з інтелектуальними чи психосоціальними порушеннями?

Стаття 13. Доступ до правосуддя

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 13 КПОІ держави повинні:

1. скасувати положення, які обмежують можливості людей з інвалідністю давати свідчення або звертатися за правосуддям;
2. гарантувати, щоб система правосуддя надавала процедурні та відповідні віку пристосування, які забезпечують повну та рівну участь людей з інвалідністю;
3. проводити навчання для працівників системи правосуддя, поліції та пенітенціарних установ щодо прав людей з інвалідністю.

Деякі питання до розгляду

1. Чи наявні законодавчі положення, які передбачають процесуальні пристосування для людей з інвалідністю під час судового розгляду?
2. Чи доступні людям з інвалідністю зали судових засідань, процедури та пов'язана з ними інформація, включно зі шрифтом Брайля, альтернативними форматами, перекладом жестовою мовою, доступною мовою або легкозрозумілими версіями документів?
3. Чи існують закони, які забороняють людям з інвалідністю бути суддею, присяжним або свідком або які применшують цінність свідчень людей з інвалідністю?

Стаття 14. Свобода та особиста недоторканність

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 14 КПОІ держави повинні:

1. заборонити позбавлення волі на підставі розладів законодавчо та на практиці;
2. скасувати правові режими, які дозволяють примусове або неузгоджене поміщення в психіатричні заклади;
3. забезпечити надання медичних послуг особам, позбавленим волі, на основі їхньої вільної та усвідомленої згоди;
4. захищати безпеку та особисту недоторканність людей з інвалідністю, які позбавлені волі, зокрема шляхом забезпечення розумного пристосування;
5. запровадити механізми моніторингу та перевірки стосовно людей з інвалідністю, позбавлених волі.

Деякі питання до розгляду

1. Чи забороняє закон позбавлення волі на підставі розладів, як окремо, так і в поєднанні з іншими підставами, такими як догляд, лікування та/або небезпека для себе чи інших?
2. Чи забезпечує закон надання розумного пристосування людям з інвалідністю, позбавленим волі?
3. Чи дозволяє чинне законодавство незалежні механізми моніторингу для моніторингу місць ув'язнення, таких як психіатричні заклади та інтернатні установи?
4. Чи існують такі громадські практики, як молитовні табори, які позбавляють волі людей з інвалідністю?

Стаття 15. Свобода від катувань і жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 15 КПОІ держави повинні:

1. чітко заборонити законом катування та жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання, зокрема щодо людей з інвалідністю та за ознакою інвалідності;
2. чітко визнавати, що такі практики, як обмеження, ізоляція, примусове лікування, примусова стерилізація та електросудомна терапія щодо людей з інвалідністю, можуть бути рівноцінними катуванням або жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню;
3. ухвалити законодавчі акти, які забороняють та захищають дітей, зокрема з інвалідністю, від тілесних покарань;

Деякі питання до розгляду

1. Чи ухвалила держава законодавство проти катувань? Чи визнає законодавство, що люди з інвалідністю можуть непропорційно постраждати від актів тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання?
2. Чи законодавство проти катувань чітко забороняє катування та жорстоке, нелюдське або таке, що принижує гідність, поводження чи покарання, зокрема щодо людей з інвалідністю та за ознакою інвалідності?
3. Чи забороняють закони про охорону здоров'я проведення медичних експериментів над людьми з інвалідністю без їхньої вільної та усвідомленої згоди?
4. Чи мають люди з інвалідністю, які пережили катування та жорстоке поводження, доступ до ефективних засобів правового захисту та відшкодування? Чи притягуються винуватці до відповідальності та чи несуть вони покарання?

Стаття 16. Свобода від експлуатації, насилля та наруги

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 16 КПОІ держави повинні:

1. забороняти та переслідувати всі форми експлуатації, насилля та наруги над людьми з інвалідністю, такі як ув'язнення вдома, покинутість, домашнє та сексуальне насильство;
2. ухвалити закони та політику для запобігання та покарання за експлуатацію, насилля та наругу над людьми з інвалідністю, включно з просвітницькою роботою та медійними кампаніями;
3. забезпечити моніторинг послуг, що надаються людям з інвалідністю відповідно до п. 3 ст. 16 КПОІ;
4. визнати незаконними традиційні практики, які піддають людей з інвалідністю, особливо людей-альбіносів, насиллю та нарузі;
5. забезпечити, щоб притулки для постраждалих від насилля були доступними для людей з інвалідністю, особливо жінок з інвалідністю, і відповідали їхнім потребам.

Деякі питання до розгляду

1. Чи існує національне законодавство щодо боротьби з експлуатацією, насиллям і наругою? Чи забороняє законодавство про дітей жорстоке поводження та зневажливе ставлення до дітей, зокрема до дітей з інвалідністю?
2. Чи передбачено покарання для осіб, зокрема опікунів, які жорстоко поводяться з дітьми з інвалідністю або нехтують ними?
3. Чи включені люди з інвалідністю до національних стратегій боротьби з насильством, зокрема з домашнім насильством?
4. Чи доступні для людей з інвалідністю загальні заходи, спрямовані на боротьбу з насильством (такі як просвітницькі кампанії), виявлення насильства (такі як поліцейські розслідування) або на підтримку жертв насильства (такі як притулки чи соціальна підтримка)?

Стаття 17. Захист особистої цілісності

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 17 КПОІ держави повинні:

1. скасувати всі закони та практики, які дозволяють примусове лікування людей з інвалідністю, особливо осіб з аутизмом, з інтелектуальними порушеннями та психосоціальними порушеннями;
2. скасувати всі положення, які дозволяють примусову стерилізацію та примусовий аборт жінок з інвалідністю, включно з положеннями, що дозволяють третім сторонам давати згоду від імені відповідної особи, позбавленої дієздатності;
3. припинити шкідливі практики щодо людей з інвалідністю, включно з примусовими шлюбами жінок з інвалідністю.

Деякі питання до розгляду

1. Чи існують закони чи законодавчі положення, які досі дозволяють примусове лікування людей з інвалідністю?
2. Чи існують закони чи законодавчі положення, які дозволяють примусову стерилізацію та/або примусовий аборт для жінок з інвалідністю, зокрема на основі згоди третіх осіб (наприклад, опікуна)?
3. Чи існує механізм відшкодування для тих, хто піддався такому вимушеному медичному втручанню?
4. Чи вживає держава будь-які заходи для запобігання та викорінення шкідливих дій щодо людей з інвалідністю?

Стаття 18. Свобода пересування та громадянство

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 18 КПОІ держави повинні:

1. визнати незаконною на законодавчому рівні та на практиці будь-яку дискримінацію за ознакою інвалідності, що впливає на свободу пересування людей з інвалідністю між різними державами, включно з правом набуття громадянства;
2. забезпечити та сприяти реєстрації дітей з інвалідністю при народженні.

Деякі питання до розгляду

1. Чи існують законодавчі положення в міграційному законодавстві, які прямо чи опосередковано дискримінують за ознакою інвалідності? Наприклад, медичні вимоги для імміграції, підтвердження фінансових можливостей для обслуговування допоміжних послуг.
2. Чи доступні імміграційні процедури та процедури пошуку притулку для мігрантів з інвалідністю? Чи надається людям з інвалідністю процедурне пристосування в цих процесах подання заявки?
3. Чи надає держава інформацію, пов'язану з реєстрацією та імміграцією, у доступних форматах?
4. Чи проводить держава спеціальні просвітницькі кампанії щодо важливості реєстрації народження для сімей з дітьми з інвалідністю?

Стаття 19. Самостійний спосіб життя і включення до місцевої спільноти

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 19 КПОІ держави повинні:

1. скасувати закони, які забороняють людям з інвалідністю, незалежно від типу порушень, вибирати, де і з ким жити;
2. сприяти розвитку систем підтримки та послуг для всіх людей з інвалідністю, включно з послугами персональної допомоги, доступними в міських і сільських місцевостях, враховуючи недостатньо представлені групи людей з інвалідністю, такі як люди з психосоціальними порушеннями, особи з інтелектуальними порушеннями, люди з інвалідністю з-поміж корінного населення, літні люди з інвалідністю тощо;
3. ухвалити план дій щодо деінституціоналізації з часовими рамками та вимірюваними цілями в тісній консультації з людьми з інвалідністю та їхніми представницькими організаціями;
4. забезпечити, щоб основні послуги були доступними для людей з інвалідністю та відповідали їхнім потребам.

Деякі питання до розгляду

1. Чи можуть люди з інвалідністю вирішувати, де і з ким їм жити нарівні з іншими?
2. Чи доступні системи підтримки та послуги для всіх людей з інвалідністю, особливо людям з інвалідністю з недостатньо представлених груп, таким як люди з психосоціальними порушеннями, особи з інтелектуальними порушеннями, люди з інвалідністю з-поміж корінного населення, літні люди з інвалідністю тощо, щоб мати можливість жити самостійно та бути залученими в життя громади?
3. Чи заохочує держава доступ до доступного житла для людей з інвалідністю для самостійного життя?
4. Чи просуває держава забезпечення доступності основних послуг для всіх людей з інвалідністю відповідно до їхніх потреб?
5. Чи розробила держава стратегію деінституціоналізації? Чи проводяться консультації з людьми з інвалідністю та їхніми представницькими організаціями та їхнє залучення?

Стаття 20. Індивідуальна мобільність

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 20 КПОІ держави повинні:

1. визнати на законодавчому рівні право на доступ до засобів пересування та допоміжних пристроїв;
2. полегшити доступ людей з інвалідністю до доступних і якісних засобів пересування, допоміжних пристроїв і технологій, форм живої допомоги, наприклад, сприяючи їхньому виробництву всередині держави або надаючи податкові та митні пільги;
3. заохочувати суб'єктів господарювання, які виробляють засоби для пересування, пристрої та допоміжні технології, враховувати потреби людей з інвалідністю.

Деякі питання до розгляду

1. Чи є доступ до засобів пересування, допоміжних пристроїв і допоміжних технологій законодавчо визнаним правом, зокрема в законодавстві про інвалідність?
2. Чи створила держава механізм для полегшення доступу до засобів пересування, допоміжних пристроїв і допоміжних технологій для людей з інвалідністю, зокрема в сільській місцевості?
3. Чи сприяє держава національному виробництву доступних і якісних засобів для пересування, допоміжних пристроїв і допоміжних технологій, зокрема шляхом субсидій чи звільнення від податків?
4. Чи використовує держава державні закупівлі засобів для пересування, пристроїв і послуг допоміжних технологій як стратегію формування ринку?
5. Чи можуть люди з інвалідністю імпортувати пристосовані автомобілі, крісла колісні, тростини для незрячих та інші засоби пересування за субсидованою ціною, зокрема завдяки звільненню від податків?

Стаття 21. Свобода висловлення думки та переконань і доступ до інформації

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 19 КПОІ держави повинні:

1. забезпечити доступність інформації, призначеної широким колам громадськості, для людей з інвалідністю в таких доступних форматах, як шрифт Брайля, жестова мова, субтитри, проста мова, аудіоопис і тактильні, доповнювальні та альтернативні засоби спілкування, зокрема в сільських і віддалених районах;
2. ухвалити законодавство, яке визнає жестову мову офіційною мовою, і виділити ресурси для підготовки кваліфікованих перекладачів жестової мови;
3. затвердити стандарти доступності, застосовні до вебсайтів електронного зв'язку, телебачення та Інтернету, щоб забезпечити їхню доступність для людей з інвалідністю, включно з субтитрами, жестовою мовою та аудіодескрипцією;
4. забезпечити надання публічної інформації в різних доступних форматах, таких як шрифт Брайля та простою мовою.

Деякі питання до розгляду

1. Чи мають люди з інвалідністю своєчасний доступ до інформації, яка надається громадськості, в альтернативних форматах безкоштовно?
2. Чи визнана жестова мова як офіційна мова? Чи сприяє держава підготовці перекладачів жестової мови?
3. Чи мають люди з інтелектуальними порушеннями право отримувати інформацію простою мовою та в зручному для читання форматі?
4. Чи відповідають вебсайти, які пропонують послуги чи інформацію для громадськості, стандартам Ініціативи вебдоступності (WAI)?

Стаття 22. Недоторканність приватного життя

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 22 КПОІ держави повинні:

1. захищати конфіденційність особистої інформації, інформації про здоров'я та реабілітацію людей з інвалідністю нарівні з іншими;
2. забезпечити захист людей з інвалідністю нарівні з іншими на законодавчому рівні, включно з законодавством про захист даних;
3. забезпечити, щоб інші закони, такі як законодавство про працю, не примушували людей з інвалідністю розкривати інформацію, пов'язану з їхньою інвалідністю чи порушеннями, крім інформації, необхідної для забезпечення розумного пристосування.

Деякі питання до розгляду

1. Чи надається адекватний захист людей з інвалідністю нарівні з іншими на законодавчому рівні, включно з законодавством про захист даних?
2. Чи поважається та захищається приватне життя людей з інвалідністю, які перебувають у спеціальних закладах?
3. Чи забезпечує законодавство про захист медичної таємниці адекватний захист права на недоторканість приватного життя людей з інвалідністю?
4. Чи поважається право на недоторканість приватного життя людей з інвалідністю, особливо тих, хто має психосоціальні відхилення, у трудовому законодавстві та на робочому місці?

Стаття 23. Повага до дому та сім'ї

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 23 КПОІ держави повинні:

1. забезпечити, щоб сімейне законодавство не допускало дискримінації за ознакою інвалідності в питаннях, що стосуються шлюбу, сім'ї, батьківства та стосунків;
2. забезпечувати сексуальні та репродуктивні права людей з інвалідністю, включно з правом вільно та відповідально визначати кількість своїх дітей та проміжки між народженнями, а також мати доступ до інформації, що відповідає віку, освіти з питань репродуктивного розвитку та планування сім'ї;
3. надавати належну підтримку людям з інвалідністю та можливість виконувати свої батьківські обов'язки;
4. забезпечити, щоб діти з інвалідністю не були розлучені зі своїми батьками через інвалідність дитини або одного чи обох батьків;
5. забезпечити належну підтримку дітей з інвалідністю та їхніх сімей, забезпечити рівні права щодо сімейного життя;
6. надавати альтернативний догляд дітям з інвалідністю, які залишилися без батьківського піклування, у ширшій родині, а за відсутності такої – у громаді в сімейному оточенні.

Деякі питання до розгляду

1. Чи обмежує законодавство право на одруження осіб з інтелектуальними чи психосоціальними порушеннями?
2. Чи мають люди з інвалідністю право на всиновлення нарівні з іншими?
3. Чи дискримінує законодавство людей з інвалідністю щодо розлучення або роздільного проживання?
4. Чи забороняє законодавство примусову стерилізацію людей з інвалідністю, особливо жінок і дівчат?
5. Чи доступна інформація про сексуальне та репродуктивне здоров'я, включно з інформацією про планування сім'ї та засоби контрацепції, у доступних форматах?
6. Чи мають батьки дітей з інвалідністю доступ до заходів підтримки для виконання своїх обов'язків із виховання дітей?
7. Чи існує законодавство, яке дозволяє відокремити дитину від сім'ї через інвалідність дитини або одного з батьків?
8. Чи захищені діти з інвалідністю від інституціоналізації через їхню інвалідність?

Стаття 24. Освіта

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 24 КПОІ держави повинні:

1. визнавати право на інклюзивну освіту для людей з інвалідністю та гарантувати, що вони не будуть виключені з системи загальної освіти на підставі інвалідності. Інвестування у відокремлені спеціальні навчальні заклади суперечить КПОІ;
2. забезпечити, щоб діти з інвалідністю не були позбавлені безкоштовної та обов'язкової початкової освіти або середньої освіти на підставі інвалідності. Діти з інвалідністю не повинні нести додаткові витрати, особливо приховані витрати на проживання та підтримку;
3. забезпечити надання розумного пристосування та індивідуальної підтримки;
4. забезпечити людям з інвалідністю доступ до вищої освіти, професійної підготовки та навчання протягом усього життя.

Деякі питання до розгляду

1. Чи передбачає законодавство про освіту пряму заборону дискримінації за ознакою інвалідності, включно з відмовою в розумному пристосуванні?
2. Чи закріплена концепція інклюзивної освіти на законодавчому рівні?
3. Чи збирає держава дані про показники завершення навчання на всіх рівнях освіти з розбивкою за рівнем освіти, видами порушень, віком, статтю та корінним походженням тощо?
4. Чи сприяє держава наданню розумного пристосування та індивідуальній підтримці інклюзивної освіти, включно з, наприклад, адаптацією навчальних планів і підтримкою вчителів?
5. Чи мають люди з інвалідністю однаково дійсні сертифікати про здобуття різних рівнів освіти, які дозволяють зареєструватися на наступний рівень?

Стаття 25. Здоров'я

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 25 КПОІ держави повинні:

1. затвердити та реалізувати національну стратегію щодо доступних та посильних якісних послуг охорони здоров'я;
2. ухвалити та забезпечити виконання законодавства, яке підтримує принцип вільної та інформованої згоди на медичне лікування;
3. ухвалити законодавство, яке забороняє дискримінацію у сфері надання медичних послуг, зокрема через попередні положення про умови медичного страхування, і забезпечує розумне пристосування;
4. інтегрувати правозахисну модель інвалідності в підготовку медичних працівників;
5. забезпечити наявність інформації про охорону здоров'я в доступних форматах, включно з альтернативною мовою, перекладом жестовою мовою, простою мовою та шрифтом Брайля.

Деякі питання до розгляду

1. Чи має держава національну стратегію доступу до медичних послуг для людей з інвалідністю?
2. Чи гарантує національне законодавство право на отримання медичної допомоги на основі вільної та інформованої згоди відповідної особи?
3. Чи отримують жінки та дівчата з інвалідністю послуги та інформацію з питань сексуального та репродуктивного здоров'я нарівні з іншими?
4. Чи інтегровані служби психічного здоров'я в первинну медико-санітарну допомогу, зокрема в медичні центри в громаді?
5. Чи доступна інформація про охорону здоров'я в альтернативних і доступних форматах, зокрема жестовою мовою, шрифтом Брайля та в зручному для читання форматі?
6. Чи проходять медичні працівники навчання щодо правозахисної моделі інвалідності?

Стаття 26. Абілітація та реабілітація

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 26 КПОІ держави повинні:

1. забезпечити доступність послуг з абілітації та реабілітації по всій території країни;
2. регулярно проводити навчання персоналу з питань надання послуг з абілітації та реабілітації;
3. інвестувати в абілітаційні та реабілітаційні послуги, зокрема шляхом належного розподілу бюджету, розміщення персоналу та дослідження технологій і допоміжних пристроїв.

Деякі питання до розгляду

1. Чи можуть люди з інвалідністю, включно з тими, хто проживає в сільській місцевості, отримати доступ до послуг з абілітації та реабілітації у своїх громадах?
2. Чи надає послуги з абілітації та реабілітації належним чином підготовлений персонал?
3. Чи сплачують люди з інвалідністю послуги з абілітації та реабілітації самостійно? Чи охоплюються послуги повністю чи частково системою охорони здоров'я чи іншою системою?

Стаття 27. Праця та зайнятість

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 27 КПОІ держави повинні:

1. ухвалити та забезпечити виконання трудового законодавства, яке прямо забороняє дискримінацію за ознакою інвалідності;
2. забезпечити на законодавчому рівні положення про надання розумних пристосувань на робочому місці та сприяти його виконанню серед роботодавців;
3. поступово ліквідувати закриті майстерні та сприяти доступу людей з інвалідністю до відкритого ринку праці;
4. забезпечити доступність робочого середовища для людей з інвалідністю.

Деякі питання до розгляду

1. Чи містить трудове законодавство пряму заборону дискримінації за ознакою інвалідності під час працевлаштування та чи вимагає воно від роботодавців забезпечення розумного пристосування?
2. Чи існують механізми подання скарг щодо дискримінації за ознакою інвалідності на робочому місці?
3. Чи передбачає законодавство систему квот? Якщо так, який рівень її впровадження в державному та приватному секторах (якщо застосовно)?
4. Чи передбачено законодавством податкові знижки для приватних роботодавців людей з інвалідністю?
5. Чи вимагає законодавство від роботодавців забезпечення доступного робочого середовища та безпечних умов праці для працевлаштування людей з інвалідністю?

Стаття 28. Достатній життєвий рівень та соціальний захист

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 28 КПОІ держави повинні:

1. ухвалити законодавство, що визнає право людей з інвалідністю на соціальний захист;
2. впровадити інклюзивні системи соціального захисту та подолання бідності;
3. забезпечити, щоб критерії відповідності не дискримінували прямо чи опосередковано людей з інвалідністю, включно з недостатньо представленими групами, такими як особи з психосоціальними та інтелектуальними порушеннями;
4. гарантувати, щоб схеми соціального захисту покривали додаткові витрати, пов'язані з інвалідністю, забезпечуючи людям з інвалідністю відповідний рівень життя, зокрема пенсіонерам похилого віку з інвалідністю;
5. забезпечити рівний доступ людей з інвалідністю до пенсійних виплат і програм.

Деякі питання до розгляду

1. Чи наявне національне законодавство, що прямо захищає право людей з інвалідністю на соціальний захист?
2. Чи отримують люди з інвалідністю користь від заходів щодо зменшення бідності та доступу до базового гарантованого доходу?
3. Чи відповідають оцінки та визначення інвалідності правозахисній моделі інвалідності?
4. Чи покривають програми соціального захисту додаткові витрати, пов'язані з інвалідністю, і чи спрямовані вони на підтримку автономії та залучення людей з інвалідністю до суспільства?

Стаття 29. Участь у політичному та суспільному житті

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 29 КПОІ держави повинні:

1. скасувати або реформувати законодавство, яке позбавляє людей з інвалідністю права обирати, бути обраними та обіймати посади;
2. гарантувати, що процедури голосування, приміщення та матеріали є відповідними, доступними та простими для розуміння та використання;
3. забезпечити людям з інвалідністю можливість самостійно голосувати, зокрема дозволивши допомогу особи за їхнім вибором;
4. сприяти участі людей з інвалідністю в політичному та громадському житті, зокрема за допомогою конкретних заходів для досягнення фактичної рівності (позитивні дії).

Деякі питання до розгляду

1. Чи позбавляє законодавство людей з інвалідністю, особливо людей з психосоціальними порушеннями, права голосу чи права бути обраними?
2. Чи передбачає виборче законодавство доступність усіх виборчих дільниць та виборчих матеріалів?
3. Чи дозволяє виборче законодавство людям з інвалідністю голосувати за допомогою особи за їхнім вибором?
4. Чи сприяє виборче законодавство включенню людей з інвалідністю до списку кандидатів від політичних партій?
5. Чи підтримує держава заснування організацій людей з інвалідністю?

Стаття 30. Участь у культурному житті, проведенні дозвілля і відпочинку та заняттях спортом

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 30 КПОІ держави повинні:

1. ухвалити закони та політики, які дозволяють людям з інвалідністю мати доступ до культурного життя, відпочинку, дозвілля та спорту, а також усунути бар'єри ставлення та середовища, які перешкоджають такій участі;
2. сприяти доступу людей з інвалідністю до культурного життя, включно з опублікованими творами, творами в доступних форматах та з використанням альтернативних способів комунікації, таких як шрифт Брайля;
3. забезпечити людям з інвалідністю доступ до телевізійних програм, фільмів, театру та інших культурних заходів за допомогою доступних функцій, таких як субтитри, переклад жестовою мовою й аудіоопис;
4. сприяти участі людей з інвалідністю як у звичайних спортивних подіях, так і в спортивних подіях і заходах, присвячених особам з інвалідністю.

Деякі питання до розгляду

1. Чи ратифікувала держава Марракеський договір про полегшення доступу незрячих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів?
2. Чи обмежують закони про інтелектуальну власність доступ людей з інвалідністю до культурних матеріалів?
3. Чи потребує державне фінансування культурних, туристичних і спортивних закладів та організацій дотримання стандартів доступності?
4. Чи підтримує держава культуру людей, що не чувають?
5. Чи включають загальні плани доступності усунення бар'єрів у сфері культури, відпочинку, дозвілля та спорту?
6. Чи підтримує держава ініціативи, пов'язані з інвалідністю, у спорті та культурі?

Стаття 31. Статистика та збирання даних

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 31 КПОІ держави повинні:

1. забезпечити дезагрегацію зібраних даних, як статистичних, так і адміністративних, за ознакою інвалідністю;
2. забезпечити залучення організацій людей з інвалідністю до розробки та впровадження статистичних зусиль, таких як перепис населення та опитування домашніх господарств;
3. використовувати інструменти, розроблені Вашингтонською групою зі статистики інвалідності;
4. поширювати дані та статистичні дані у форматах, доступних для людей з інвалідністю.

Деякі питання до розгляду

1. Чи використовує держава інструменти, розроблені Вашингтонською групою зі статистики інвалідності для перепису населення та проведення основних національних опитувань?
2. Чи розбиті за інвалідністю дані, зібрані в ході перепису населення та основних національних опитувань, а також державні адміністративні дані?
3. Чи поширює держава національні та статистичні дані в доступних форматах?
4. Чи залучені організації людей з інвалідністю до розробки та впровадження зусиль зі збирання даних?
5. Чи ґрунтується політика на національних і статистичних даних щодо людей з інвалідністю?

Стаття 32. Міжнародне співробітництво

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 32 КПОІ держави повинні:

1. забезпечити, щоб політики та програми розвитку, зокрема ті, що стосуються Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року, включали питання інвалідності;
2. гарантувати активну участь представницьких організацій у плануванні, реалізації, моніторингу та оцінці міжнародного співробітництва.

Деякі питання до розгляду

1. Чи консультуються з організаціями людей з інвалідністю щодо розробки та впровадження ініціатив із міжнародної співпраці?
2. Чи існують програми розбудови потенціалу, орієнтовані на організації людей з інвалідністю, щоб вони могли брати участь у міжнародній співпраці?
3. Чи впроваджує держава питання включення людей з інвалідністю в міжнародне співробітництво?
4. Чи надає держава пріоритет питанням людей з інвалідністю в міжнародній співпраці?

Стаття 33. Національне виконання та моніторинг

Основні зобов'язання держави

Для імплементації статті 33 КПОІ держави повинні:

1. призначити одного або кількох координаторів із питань інвалідності, зокрема в рамках своїх міністерств, і розглянути можливість створення координаційного механізму для реалізації КПОІ;
2. призначити один або декілька незалежних моніторингових механізмів, таких як національна правозахисна інституція, для захисту, сприяння та моніторингу виконання КПОІ;
3. забезпечити участь громадянського суспільства, зокрема організацій людей з інвалідністю, у процесі моніторингу.

Деякі питання до розгляду

1. Чи призначила держава координаторів із питань інвалідності в різних міністерствах?
2. Чи є в уряді добре забезпечене національне агентство або департамент, який керує та координує впровадження КПОІ?
3. Чи існує незалежний моніторинговий механізм для захисту, сприяння та моніторингу виконання Конвенції?
4. Чи отримують представницькі організації людей з інвалідністю підтримку, зокрема фінансову, для активної участі в моніторинговій діяльності?

Розділ V

Урахування Підсумкових зауважень КПЛІ на національному рівні

Що ви тут знайдете?

У цьому розділі наведено приклади діяльності та досягнень організацій людей з інвалідністю в сприянні реалізації рекомендацій Комітету з прав людей з інвалідністю.

Чому вам варто це прочитати?

Щоб поділитися з ОПІ універсальним досвідом інших країн і надихнути на дії.

1. Вступ: ефективне використання рекомендації КПЛІ

КПЛІ опублікував свої Підсумкові зауваження щодо вашої країни із зазначенням питань, що викликають занепокоєння ОЛІ та активістів із питань інвалідності під час процесу розгляду. Хоча ці зауваження часто розглядаються як кульмінація місяців зусиль, важливо пам'ятати, що вони є лише засобом досягнення мети: досягнення повного включення людей з інвалідністю в суспільне життя. Підсумкові зауваження не ведуть автоматично до їхнього виконання, й існує тенденція до того, що національні органи влади зневажають їхній пріоритет.

Однак справді важливим є прогрес, регрес або стагнація прав людей з інвалідністю в країні за роки до наступного розгляду. Адвокація з боку ОЛІ залишається вирішальною для спонукання держави вжити заходів.

Універсального підходу до просування вперед не існує. Ви вільні досліджувати різні дії, щоб підштовхнути своїх державних осіб, які приймають рішення, виконувати рекомендації КПЛІ. Візьміть до уваги свої адвокаційні пріоритети, інституційну структуру країни, політичний контекст, включно з законодавчим порядком денним, готовність органів державної влади залучати ОЛІ, спроможність і ресурси ОЛІ, потенційне партнерство із зацікавленими сторонами, такими як законодавці, НУО, національні правозахисні інституції та наукові кола, а також будь-які раптові можливості, які можуть вам трапитися.

Ця ситуація не є унікальною для КПЛІ; вона застосовується до всіх Договірних органів ООН.²¹ З точки зору міжнародного права, самі рекомендації вважаються необов'язковими, хоча національні правові системи можуть передбачати інше. Незалежно від їх обов'язкового статусу, ці рекомендації мають значний моральний авторитет і представляють авторитетне тлумачення правозахисних договорів, характерних для кожної країни. Крім того, рекомендації правозахисних механізмів ООН можуть керувати визначати напрямок для національних і міжнародних програм розвитку та допомагати визначити пріоритети в розподілі ресурсів. ОЛІ повинні використовувати ці рекомендації для посилення своїх зусиль з адвокації.

1.1 Різноманітний досвід роботи національних ОЛІ в різних країнах світу

Національні ОЛІ ефективно використовували Підсумкові зауваження Комітету з прав людей з інвалідністю, що призвело до помітних успіхів на національному рівні. Усього за 13 років після першого розгляду держави Комітетом з прав людей з інвалідністю у 2010 році (Туніс) ОЛІ досягли значного прогресу, що включає реформи законів і політики, а також підвищення рівня обізнаності громадськості щодо прав людей з інвалідністю. Під час цих процесів ОЛІ стали сильнішими, розширили свій потенціал, отримали доступ до більшого фінансування та стали більш ефективно залучатися до процесу ухвалення рішень на рівні держави.

²¹ УВКПЛ, «[Як виконувати правозахисні рекомендації ООН – практичне керівництво для громадянського суспільства](#)», січень 2013 р. (доступне англійською, французькою, іспанською та багатьма іншими мовами)

Хоча наступні сторінки не мають на меті надати вичерпний звіт, вони представляють зразок позитивної практики та досягнень ОЛІ на національному рівні. Ці приклади, зібрані за результатами опитування IDA під назвою «Пошук передового досвіду та досягнень ОЛІ та НУО на національному рівні з використанням Підсумкових зауважень Комітету з прав людей з інвалідністю », яке було розпочато в травні 2023 року, а також наше дослідження та співпраця з національними ОЛІ, можуть служити натхненням для роботи ОЛІ.

2. Підвищення обізнаності та розповсюдження Підсумкових зауважень КПЛІ

Процеси ООН, включно з розглядом Комітетом з прав людей з інвалідністю, часто здаються далекими від повсякденного життя та є важкими для розуміння для людей з інвалідністю та широкої аудиторії. Національні ЗМІ можуть приділяти мінімальну увагу або зовсім не звертати уваги на розгляд держави Комітетом з прав людей з інвалідністю, незважаючи на ваші зусилля як ОЛІ щодо підвищення обізнаності.

Проте, після оприлюднення Підсумкових зауважень Комітетом з прав людей з інвалідністю, ОЛІ мають значну можливість висвітлити занепокоєння та рекомендації, адресовані своїм відповідним державам, тим самим зміцнюючи зусилля з адвокації та впливаючи на органи державної влади. Це дає шанс ініціювати громадські дискусії щодо прав людей з інвалідністю, створюючи та зберігаючи імпульс для змін. Державні службовці можуть бути мотивовані брати участь у конструктивних й орієнтованих на майбутнє процесах, спрямованих на впровадження різноманітних рекомендацій.

Щоб підвищити видимість рекомендацій КПЛІ та використати наявні можливості, можна розглянути різні комунікаційні ініціативи. Важливо враховувати різноманітні фактори та адаптувати ці ініціативи відповідним чином. Ось кілька пропозицій для розгляду:

а) Мова:

Спочатку Підсумкові зауваження готуються однією з робочих мов Комітету. Однак для того, щоб їх перекласти іншими чотирма офіційними мовами ООН, потрібно кілька місяців. Якщо жодна з цих мов не відповідає офіційній мові (мовам) вашої країни, вам слід передбачити необхідність перекладу. Теоретично за переклад Підсумкових зауважень відповідає уряд, але цей процес може зайняти багато часу, що затримує їхнє розповсюдження. Якщо можливо, було б доцільно спрямувати зусилля на самостійний переклад Підсумкових зауважень, щоб пришвидшити процес розповсюдження.

б) Конкретні цілі:

Ціль може полягати в тому, щоб просто розповсюдити зміст Підсумкових зауважень у цілому, або на додаток отримати конкретні політичні зобов'язання від органів державної влади.

с) Цільові аудиторії:

Аудиторією може бути широка громадськість, що призведе до проведення загальної інформаційної кампанії або акції, або ж представники та союзники ОЛІ, що сприятиме поширенню результатів процесу розгляду та участі в дискусіях щодо стратегічного планування та адвокації.

д) Доступні можливості та ресурси:

Національні публічні очні заходи є дорогими не лише для організаторів, але й потенційно для учасників з інших регіонів країни, тоді як кампанії в соціальних мережах можуть бути дешевшим варіантом (за наявності відповідного досвіду та врахування вимог щодо доступності).

е) Потенціальне партнерство з іншими зацікавленими сторонами:

Національні правозахисні установи та університети можуть стати цінними союзниками для ОЛІ та інших ОГС у поширенні Підсумкових зауважень КПЛІ. Ці інституції можуть відігравати активну роль в організації заходів та запрошенні до участі органів державної влади. Насправді, органи державної влади можуть бути зацікавлені в співорганізації публічних заходів, присвячених обговоренню рекомендацій Комітету з прав людей з інвалідністю та окресленню своїх планів щодо їхнього виконання. Такі спільні ініціативи можуть сприяти діалогу та посиленню взаємодії між ОЛІ, ОГС, органами державної влади та іншими зацікавленими сторонами.

ф) Зв'язки зі ЗМІ:

Працівники ЗМІ та журналісти можуть привернути увагу до прав людей з інвалідністю в рамках суспільного порядку денного. Зокрема, вони можуть поширювати рекомендації Комітету з прав людей з інвалідністю та необхідність правових і політичних реформ. ОЛІ повинні докласти зусиль для співпраці з ними.

г) Тематичний фокус або пріоритет (за наявності):

ОЛІ можуть обміркувати, чи варто зосереджуватися на конкретних питаннях, наприклад, тому, що вони вже обговорюються публічно, або тому, що існують законодавчі пропозиції, які можна підтримати, або просто тому, що ОЛІ визначили їх як пріоритетні питання, що потребують першочергового розв'язання.

2.1 Аргентина. Публічний захід на Національному конгресі після розгляду Комітету з прав людини (2023 р.)

Комітет з прав людей з інвалідністю розглядав Аргентину вдруге в березні 2023 року. Делегація ОЛІ та НУО мала можливість відвідати засідання особисто, провести брифінг безпосередньо в КПЛІ та взяти участь у конструктивному діалозі Комітету з державою.

Мережа за права людей з інвалідністю координувала роботу разом із Аргентинською федерацією установ для людей з інвалідністю та осіб з особливими потребами (FAICA), Громадянською асоціацією за рівність і справедливість, Центром правових і соціальних досліджень, Робочою групою з питань інвалідності та прав людини Кордови та Асоціацією «Азул». Разом вони організували публічний захід у Національному конгресі, щоб поділитися результатами розгляду Комітетом з прав людей з інвалідністю із депутатами та сенаторами, їхніми радниками, ОЛІ та іншими державними установами, пов'язаними з правами людей з інвалідністю, зокрема Національним агентством з питань інвалідності, Міністерством охорони здоров'я, Національним інститутом протидії дискримінації, ксенофобії та расизму (INADI). Вони об'єднали зусилля з депутатом і президентом Комісії з питань інвалідності Палати представників Луїсом Ді Джакомо, який надав допомогу з приміщенням і логістикою. Дистанційна участь члена Комітету з прав людей з інвалідністю, пані Амалії Гаміо, забезпечила інституційну ієрархію та додаткові технічні знання в розмові.

Рисунок 21: Представники ОПД та НУО представили рекомендації Комітету, що відображають їх занепокоєння, а також надали додаткові пояснення щодо різноманітних питань та необхідних дій.

У присутності приблизно 100 учасників, включно з сенаторами, депутатами, їхніми радниками й державними службовцями представники ОЛІ та НУО представили рекомендації Комітету й надали додаткові пояснення щодо різноманітних питань та дій, які необхідно здійснити. Представники різних гілок влади висловили свою відкритість і готовність рухатися вперед.

За словами **пані Габрієли Трояно**, президента Мережі за права людей з інвалідністю, *«Для нас було дуже важливо показати законодавцям точку зору організацій громадянського суспільства щодо втілення соціальної моделі Конвенції, підкріплену рекомендаціями Комітету ООН та за присутності пані Амалії Гаміо, щоб продовжити нашу політичну адвокацію спільно з організаціями громадянського суспільства, з єдністю критеріїв та пріоритетів. Нічого про нас без нас».*

2.2 Швейцарія. Поширення Підсумкових зауважень з рухом людей з інвалідністю та обговорення подальших кроків з урядовими установами та законодавцями (2022 р.)

Комітет з прав людей з інвалідністю опублікував свої Підсумкові зауваження щодо Швейцарії в березні 2022 року після проведення конструктивного діалогу в гібридному форматі (через обмеження, пов'язані з пандемією Covid-19). Підсумкові зауваження показують, що, незважаючи на високий рівень наявних ресурсів, Швейцарії належить ще багато зробити для втілення КПОІ.

Через три місяці Inclusion Handicap, парасолькова організація, що об'єднує організації людей з інвалідністю, разом із Федеральним відомством з питань рівності людей з інвалідністю (державним органом) та юридичним факультетом Базельського університету, де член Комітету з прав людей з інвалідністю Маркус Шеффер викладає права людей з інвалідністю, провели конференцію «Права людей з інвалідністю – 2022». 28 червня приблизно 190 учасників зібралися в Базельському університеті.

Метою конференції було обговорення Підсумкових зауважень Комітету з прав людей з інвалідністю та шляхів їхньої реалізації серед організацій людей з інвалідністю, активістів та державних службовців різних рівнів влади. Після того, як IDA описав процес розгляду, панелі перейшли до обговорення рекомендацій Комітету з прав людей з інвалідністю та перспективних національних змін, зокрема на кантональному (або провінційному) рівні.²²

Кароліна Гесс Кляйн, представниця організації «Inclusion Handicap», поділилася своїми думками: *"Конференція – це судно, яке будувалося згаданими спонсорами протягом декількох років і присвячене законодавству про рівність людей з інвалідністю. Щороку обговорюється нова тема. Зважаючи на Підсумкові зауваження, було особливо важливо забезпечити участь не лише відданих і зацікавлених осіб з інвалідністю, але й державних суб'єктів на всіх федеральних рівнях. Мета полягала в тому, щоб показати їм численні виклики, пов'язані з послідовною реалізацією КПОІ, і підштовхнути їх до обговорення можливих рішень з особами з інвалідністю».*

Рисунок 22: Кімната конференції з-за спин глядачів. У верхній частині зображення - екран, на якому учасник дискусії дистанційно приєднується до дискусії, з титрами двома мовами.

Рисунок 23: Сценарій з учасниками круглого столу, серед яких Кароліна Гесс Кляйн, представник організації «Інклюзивний гандикап» та Комітету з прав людини Маркус Шефер, а також кілька інших швейцарських державних службовців, політиків та активістів.

²² Програма досі доступна за [посиланням](#).

Щороку юридичний факультет Базельського університету проводить конференцію, присвячену правам людей з інвалідністю та конкретним темам, пов'язаним з ними. Див. [посилання](#) за 2023 р.

2.3 Азійсько-Тихоокеанський регіон: Регіональний форум із розповсюдження Підсумкових зауважень

Комітет з прав людей з інвалідністю обрав вісім країн із Азійсько-Тихоокеанського регіону для [27-ї сесії Комітету з прав людей з інвалідністю](#): Бангладеш, Китай, Індонезія, Японія, Лаоська Народно-Демократична Республіка, Нова Зеландія, Сінгапур і Республіка Корея. ОЛІ з цих країн брали активну участь протягом усього процесу, подаючи альтернативні доповіді та беручи участь у закритих брифінгах з Комітетом. Делегація ОЛІ Японії, склад якої перевищив 100 осіб, стала найбільшою в історії делегацією. Готовність всіх ОЛІ співпрацювати з Комітетом з прав людей з інвалідністю призвела до позитивних та змістовних Підсумкових зауважень, що стосуються ключових пріоритетних питань для ОЛІ.

Рисунок 24: Панельна дискусія під час форуму за участю двох співповідачів від країн - пані Герел Дондовдорж та пані Гетруде Фефоам. Опис згенеровано автоматично з середнім ступенем достовірності

Країни з Азійсько-Тихоокеанського регіону обиралися за допомогою ОЛІ. Під керівництвом Корейського форуму людей з інвалідністю ОЛІ провели «Регіональну конференцію з питань інвалідності – 2022» на тему «Підсумкові зауваження Комітету з прав людей з інвалідністю ООН як інструмент для посилення прав людей з інвалідністю». Конференція зібрала представників регіону, щоб обговорити шляхи співпраці з метою сприяння виконанню рекомендацій Комітету. Конференція забезпечила платформу для спікерів з Японського форуму з питань інвалідності, Бангладешської платформи з питань реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю та Індонезійської асоціації жінок з інвалідністю, щоб поділитися досвідом та планами щодо адвокації.

Також на високому рівні були присутні представники Національної Асамблеї та Міністерства охорони здоров'я та соціального забезпечення Республіки Корея, що дало можливість законодавцям та міністерству зрозуміти ключові рекомендації Комітету з прав людей з інвалідністю. На завершення співдоповіді Комітету з прав людини по країнах пані Герел Дондовдорж та пані Гертруда Фефоам представили кластери Підсумкових зауважень.

3. Конкретизація: моделювання для планування ОЛІ

IDA пропонує тренінг із моделювання на основі Підсумкових зауважень Комітету з прав людей з інвалідністю та інших договірних органів ООН. Цей тренінг має на меті ознайомити представників організацій людей з інвалідністю з рекомендаціями та провести всебічний аналіз. Він також допоможе визначити, яких заходів можуть ужити ОЛІ і як вони можуть ефективно виконати надані рекомендації.

За умови старанного застосування коаліцією ОЛІ, цей тренінг може сприяти детальному плануванню та адвокації конкретних кроків, узгоджених із КПОІ.

Тренінг складається з трьох основних етапів:

- ➔ **Визначення конкретної рекомендації** в тексті Підсумкових зауважень. Цей етап включає виокремлення конкретних необхідних дій, здебільшого на основі державного органу, відповідального за його виконання (наприклад, міністерства, відомства, місцевої влади). Після визначення та виокремлення конкретної рекомендації, аналіз можна розділити на дві основні частини:
- ➔ **Держава – носій обов'язків.** Визначення «Виконавчої установи», необхідного графіку, потреби у фінансуванні та навчанні державних службовців.
- ➔ **ОЛІ / Правовласники та їхні союзники.** Адвокація та інші майбутні заходи.

Наведені нижче підрозділи містять конкретний приклад, заснований на реальній рекомендації Комітету з прав людей з інвалідністю державі, який може бути відтворений для всіх Підсумкових зауважень для вашої держави.

3.1 Визначення конкретної рекомендації.

Цей етап включає виокремлення конкретних необхідних дій, здебільшого на основі державного органу, відповідального за його виконання.

Розглянемо наведену нижче конкретну рекомендацію Комітету з прав людей з інвалідністю за статтею 31 КПОІ («Статистика та збирання даних»):

«46. Комітет рекомендує державі-учасниці звернути увагу на зв'язок між статтею 31 Конвенції та завданням 17.18 Цілей сталого розвитку з метою суттєвого збільшення доступності високоякісних, своєчасних та надійних даних з розбивкою за доходами, статтю, віком, расою, етнічним походженням, міграційним статусом, інвалідністю, географічним розташуванням та іншими характеристиками, що мають значення в національному контексті, а також проаналізувати ці дані з метою надання адаптованих послуг для осіб з інвалідністю. Також Комітет рекомендує державі-учасниці використовувати під час майбутніх переписів населення набір запитань, підготовлений Вашингтонською групою зі статистики інвалідності, з метою збору всебічних даних про інвалідність».

Підкреслюючи зв'язок між правами людини та сталим розвитком, **перша частина** надає загальні рекомендації щодо збору даних та розбиття даних за ознакою

інвалідності, застосовні до різних видів процесів збору даних, наголошуючи на трьох взаємопов'язаних вимогах до держави:

- звернути увагу на зв'язок між статтею 31 Конвенції та завданням 17.18 Цілей сталого розвитку;
- суттєво збільшити доступність високоякісних, своєчасних та надійних даних із розбивкою за доходами, статтю, віком, расою, етнічним походженням, міграційним статусом, інвалідністю, географічним розташуванням та іншими характеристиками, що мають значення в національному контексті, та
- проаналізувати ці дані з метою надання адаптованих послуг для осіб з інвалідністю.

Застосування таких загальних рекомендацій до різних сфер державного управління вимагатиме більш детального відображення та деталізації для кожної сфери – чи то для статистичних даних (наприклад, обстеження домогосподарств), чи то для адміністративних даних (наприклад, інформаційних систем управління освітою). Це дозволило б ОЛІ передбачити конкретні заходи, яких вони можуть ужити. Наприклад, у сфері збору даних, пов'язаних з освітою:

- проаналізувати наявну систему управління освітньою інформацією (EMIS), щоб виявити прогалини в зборі та дезагрегації даних, що стосуються дітей з інвалідністю;
- проводити адвокаційні заходи та технічні обговорення з керівництвом EMIS, щоб вимагати усунення прогалин.

Друга частина або речення рекомендації Комітету є більш цілеспрямованим і прямолінійним. Воно вже передбачає дуже конкретні дії, які має здійснити держава:

«Використовувати під час майбутніх переписів населення набір запитань, підготовлений Вашингтонською групою зі статистики інвалідності, з метою збору всебічних даних про інвалідність».

Продовжимо ж наш приклад, зосередившись на цій другій частині або реченні.

3.2 Держава – носій обов'язків.

Комітет з прав людей з інвалідністю у своїх рекомендаціях звертається до держави як до суб'єкта міжнародного права.

Але коли йдеться про виконання на національному рівні, ми повинні визначити, який орган/органи державного апарату на різних рівнях (національному, обласному, місцевому тощо) повинен/повинні очолити процес виконання рекомендацій. Іноді це простіше, ніж в інших випадках.

Отже, на нашому прикладі поставимо питання, які слід вирішити у випадку кожної конкретної рекомендації, і відповімо на них:

- **Хто має проявляти активність у процесі виконання?** Зазвичай національний перепис населення розробляється і проводиться під керівництвом Національного бюро статистики (НБС). Місцеві органи влади також можуть сприяти діяльності переписувачів.

- **Часові рамки** На нашому прикладі: Коли відбудеться наступний перепис населення? За скільки часу Національне бюро статистики починає його розробку та підготовку? На нашому прикладі уявімо такі відповіді: «Середньострокова перспектива: наступний перепис населення відбудеться **через 5 років**. Етап розробки почнеться за **2 роки**».

- **Чи потрібні бюджетні ресурси?** Так, безперечно. Додавання питань до національного перепису зазвичай збільшує вартість його проведення.

- **Чи потребують державні службовці, які беруть участь у розробці та проведенні перепису, спеціальної підготовки для виконання цієї рекомендації?** Скоріш за все, **так**. Набір запитань Вашингтонської групи зі статистики інвалідності є відносно новим статистичним інструментом, який потребує розуміння, належного застосування та зваженого підходу при аналізі даних перепису населення.

Держава – носій обов'язків					
Рекомендація	Виконавець		Тривалість	Бюджет	Необхідність навчання
Використовувати набір запитань Вашингтонської групи зі статистики інвалідності в переписах населення	Національний рівень	Бюро статистики	Короткострокова перспектива	Так	Так
	Регіональний рівень	-	Середньострокова перспектива: Наступний перепис населення відбудеться через 5 років. Етап розробки почнеться за 2 роки.	Ні	Ні
	Місцевий рівень	Управління/працівники місцевого самоврядування	Довгострокова перспектива		

3.3 ОЛІ / Правовласники та їхні союзники: майбутні заходи для впливу на дії держави

Визначивши відповідальність держави за виконання, часові рамки, потенційні бюджетні потреби та потребу в навчанні державних службовців, ОЛІ тепер можуть зосередитися на розробці заходів, спрямованих на заохочення Національного бюро статистики до дотримання рекомендацій.

ОЛІ можуть запитати себе:

1) **Які основні дії ОЛІ мають виконати?** Можливі варіанти:

- ➔ попросити про зустріч з Національним бюро статистики задовго до початку етапу планування перепису;
- ➔ запропонувати та провести технічний семінар за участю експертів зі статистики НБС, експертів Вашингтонської групи зі статистики інвалідності та представників осіб з інвалідністю.

2) **Яка ОЛІ коаліції або федерації, або координаційний центр у рамках коаліції, або член коаліції керуватиме виконанням дій?** Це лише спосіб розподілу адвокаційної та подальшої роботи. Зрештою, якщо є відповідні технічні можливості, це можна розглянути. Для прикладу, припустимо, що Секретаріат парасолькової ОЛІ має такі можливості.

3) **Чи потребують ОЛІ додаткових ресурсів?** Адвокація рекомендації Комітету з прав людей з інвалідністю, про яку йде мова, вимагає від ОЛІ стійкої середньострокової відданості, що вимагає від них виділення необхідних фінансових і людських ресурсів. Наприклад:

- ➔ Для проведення зустрічі з НБС ОЛІ потребують таких ресурсів, як час на ретельну підготовку до зустрічі, участь у зустрічі та забезпечення подальших дій, зокрема, в разі необхідності, інформування про результати зустрічі. Для заходів розумного пристосування можуть знадобитися додаткові ресурси, якщо вони не надаються НБС;
- ➔ можуть знадобитися ресурси для забезпечення присутності експертів із використання Наборів запитань Вашингтонської групи. Слід заохочувати НБС повністю фінансувати цю діяльність, забезпечуючи участь ОЛІ. Якщо таке фінансування недоступне, може виникнути особлива потреба в зборі коштів.

4) **Чи існують конкретні часові рамки?** З урахуванням того, що етап розробки починається через 2 роки, залежно від національного контексту, може бути корисним провести зустріч із НБС за рік до початку процесу розробки (захід а) для планування технічного семінару (захід б). Це надасть технічним експертам достатньо часу, щоб урахувати включення набору запитань.

5) **Які індикатори корисні для вимірювання успіху впливу відповідної діяльності ОЛІ на виконання рекомендацій державою?** Тут ми можемо чітко сформулювати результати, на які спрямовані заходи ОЛІ, щоб забезпечити виконання рекомендації державою.

Правовласники – спочатку адвокаційні заходи ОЛІ

Види діяльності	Відповідальна організація	Ресурси	Часові рамки	Індикатор
а. Запит на зустріч(-і) з НБС	Федерація людей з інвалідністю	Можуть знадобитися	Відносно скоро.	1) Анкета перепису включала Набір запитань Вашингтонської групи для дезагрегації за ознакою інвалідності
б. Технічний семінар, присвячений Набору запитань Вашингтонської групи.	Федерація людей з інвалідністю	Необхідні. Потреба в додатковому зборі коштів, якщо не покривається НБС.	Почніть планувати вже зараз, щоб провести його за рік до перепису.	2) Реєстратори мають відповідну підготовку для проведення анкетування 3) Дезагредовані дані надаються у звіті про перепис населення

Вище наведено спрощений тренінг із розподілу обов'язків, що базується на конкретній рекомендації відповідно до статті 31 КПОІ (Статистика та збирання даних).

Застосування цього тренінгу для багатьох конкретних рекомендаціях, включених до Підсумкових зауважень Комітету з прав людей з інвалідністю, може допомогти ОЛІ визначити відповідні державні органи та організувати спільну роботу з метою адвокації їхнього виконання.

Витяг із Підсумкових зауважень Комітету з прав людей з інвалідністю – Розділ, присвячений статті 31 КПОІ:

«46. Комітет рекомендує державі-учасниці звернути увагу на зв'язок між статтею 31 Конвенції та завданням 17.18 Цілей сталого розвитку з метою суттєвого збільшення доступності високоякісних, своєчасних та надійних даних з розбивкою за доходами, статтю, віком, расою, етнічним походженням, міграційним статусом, інвалідністю, географічним розташуванням та іншими характеристиками, що мають значення в національному контексті, а також проаналізувати ці дані з метою надання адаптованих послуг для осіб з інвалідністю. Комітет також рекомендує державі-учасниці використовувати під час майбутніх переписів населення набір запитань, підготовлений Вашингтонською групою зі статистики інвалідності, з метою збору всебічних даних про інвалідність».

Витяг із конкретною рекомендацією: Використовувати набір запитань Вашингтонської групи зі статистики інвалідності в переписах населення

Аналіз та подальше планування ОЛІ

Держава – носій обов'язків					
Рекомендація	Виконавець		Тривалість	Бюджет	Необхідність навчання
Використовувати набір запитань Вашингтонської групи зі статистики інвалідності в переписах населення	Національний рівень	Бюро статистики	Короткострокова перспектива	Так	Так
	Регіональний рівень	-	Середньострокова перспектива: Наступний перепис населення відбудеться через 5 років. Етап розробки почнеться за 2 роки.	Ні	Ні
	Місцевий рівень	Управління/працівники місцевого самоврядування	Довгострокова перспектива		

Правовласники – спочатку адвокаційні заходи ОЛІ				
Види діяльності	Відповідальна організація	Ресурси	Часові рамки	Індикатор
Запит на зустріч(-і) з НБС	Федерація людей з інвалідністю	Не треба.	Відносно скоро.	Анкета перепису включала набір запитань Вашингтонської групи для дезагрегації за ознакою інвалідності Реєстратори мають відповідну підготовку для проведення анкетування
Технічний семінар, присвячений набору запитань Вашингтонської групи.	Федерація людей з інвалідністю	Необхідні. Потреба в додатковому зборі коштів, якщо не покривається НБС.	Почніть планувати вже зараз, щоб провести його за рік до перепису.	ДезагREGOVANІ дані надаються у звіті про перепис населення

4. Просування правової та політичної реформи

Рекомендації Комітету з прав людей з інвалідністю слугують авторитетним керівництвом для формування національних зусиль з імплементації КПОІ. ОПД повинні повною мірою використовувати їх, щоб заохочувати органи державної влади до запровадження законодавчих та політичних реформ відповідно до Конвенції.

Визнаючи, що ці реформи є комплексними й вимагають залучення багатьох зацікавлених сторін і процесів, ОЛІ рекомендується підходити до них комплексно, плануючи не лише політичні адвокаційні заходи, а й медіа кампанії, конференції, консультації та навчальні заходи.

Чи завжди ми можемо відстежити національну реформу за Підсумковими зауваженнями КПЛІ? Так і ні. У деяких випадках на Підсумкові зауваження прямо посилаються при поданні законопроектів, тоді як в інших випадках посилення може бути непрямим або навіть відсутнім. Однак, приємно відзначити зростаючу глобальну тенденцію покладатися на рекомендації КПЛІ при формуванні національних законів і політик. Це створює додатковий стимул для ОЛІ активізувати свої адвокаційні зусилля, як можна побачити на прикладі Колумбії (див. нижче).

Нижче наведено добірку вартих уваги прикладів, що висвітлюють адвокаційну діяльність ОЛІ у сфері правових та політичних реформ. Ці приклади включають як успішні починання, так і поточні ініціативи, що супроводжуються думками ключових осіб, залучених до цих зусиль під керівництвом ОЛІ. Цей досвід може стати джерелом натхнення для вашого власного національного контексту та ініціатив.

4.1 Перу. Перша в історії реформа правоздатності на основі статті 12 КПОІ!

Перу була однією з перших країн, які були розглянуті КПЛІ. У квітні 2012 року Комітет рекомендував Перу «скасувати практику судової заборони й переглянути закони, що дозволяють опіку та піклування, щоб забезпечити їхню повну відповідність статті 12 Конвенції, а також ужити заходів для заміни режимів прийняття рішень, що підміняють один одного, на режими прийняття рішень з підтримкою, які поважають автономію, волю та уподобання особи».²³ У 2018 році внаслідок тривалого адвокаційного процесу нарешті було ухвалено Законодавчий декрет 1384/2018.

Закон «Про осіб з інвалідністю» 2012 року передбачав створення Комісії з перегляду Цивільного кодексу для перегляду актуального режиму дієздатності та розробки відповідного законопроекту. Відгукнувшись на заклик до участі, три головні представники ОЛІ долучилися до роботи в комісії цього конгресу. Протягом багатьох років, залучені ОЛІ рухалися вперед доволі обережно, захищаючи якість предметних дискусій відповідно до КПОІ та залучаючи підтримку відповідних суб'єктів як на національному, так і на міжнародному рівнях.

У жовтні 2015 року Міжнародний альянс людей з інвалідністю здійснив [Повторну місію до Перу](#), за участі члена Комітету з прав людей з інвалідністю та Спеціального

²³ п. 25 CRPD/C/PER/CO/1.

Рисунок 25: Засідання Комісії з перегляду

доповідача ООН із прав людей з інвалідністю. Було проведено кілька заходів, а основною темою розмов стала підтримка законопроекту.²⁴ На національному рівні до процесу були залучені конкретні зацікавлені сторони, зокрема активний член Асоціації нотаріусів, видатний юрист, який брав участь у попередніх реформах Цивільного кодексу, та Національний інститут захисту прав людини (NHRI), що підтримали його, надавши законопроекту додаткову легітимність та схвалення, запобігаючи потенційним сумнівам та суперечкам.

Рисунок 26: Представники перуанських організацій осіб з інвалідністю на семінарі, що відбувся під час місії.

Нарешті, у 2018 році після делегування законодавчих повноважень, наданих Конгресом виконавчій владі на підставі Закону № 30823, реформа правоздатності була ухвалена як Законодавчий декрет № 1384/2018. Він має статус закону та реформує Цивільний кодекс, Цивільно-процесуальний кодекс і Закон про нотаріат.

Ліліана Пеньєррера була частиною цього процесу в складі [Перуанського товариства людей із синдромом Дауна](#). Вона пояснює, що «разом з іншими сім'ями та організаціями, маючи в руках інструмент КПОІ, нам вдалося домогтися внесення змін до Цивільного кодексу Перу. *Це був процес, який тривав близько 6 років, в якому самі люди з інвалідністю були головними дійовими особами, і який підтримували неурядові*

організації, науковці та державні службовці, які намагалися не викликати опору з боку людей (конгресменів, конституціоналістів, сімей) до того, як реформа буде схвалена. Це також стало результатом особистих стосунків, що культивувалися роками адвокаційної роботи колективу, які дозволили нам скористатися політичним моментом, коли виконавча влада отримала від Конгресу повноваження ухвалювати закони з конкретних питань, і скористатися цією можливістю!». Дивлячись у майбутнє, **Ліліана Пеньєррера** додає: «Проте це досягнення є лише початком «довгого шляху до свободи», який вимагає змін у культурі, практиках і переконаннях щодо здатності людей з інвалідністю, особливо з інтелектуальними порушеннями, ухвалювати рішення. Багато з їхніх прав досі далекі від вільної реалізації. І це залежить не лише від зміни правил».

Більше інформації англійською мовою від [SODIS \(Суспільство та інвалідність\)](#) можна знайти за [посиланням](#).

²⁴ МАЛІ випустив Звіт про Повторну місію, доступний за [посиланням](#).

4.2 Колумбія. Широкомасштабний процес реформування правоздатності за участі громадськості

Схожим шляхом, але з набагато більш цілеспрямованим процесом адвокації, пішла «Дія за рівність та соціальну інтеграцію Університету Лос-Андес» (PAIS), колумбійські організації людей з інвалідністю та їхні союзники, які протягом багатьох років виступали за ухвалення [Закону № 1996 від 2019 року](#), який гармонізував режим дієздатності дорослих людей з інвалідністю зі статтею 12 Конвенції про права осіб з інвалідністю.

Адвокаційна робота розпочалася у 2010 році через пілотні проєкти з ухвалення рішень з особами з інвалідністю та їхніми сім'ями. Пізніше, у 2015 році, була створена багатостороння технічна комісія для розробки законопроекту, який був представлений Конгресу у 2017 році. Взявши на себе провідну роль, Міністерство юстиції створило мережу «Tejiendo Justicia», до якої увійшла 131 юридична школа з юридичними клініками, щоб підтримати процес розповсюдження та обговорення, а також зробити свій внесок у роботу технічної комісії.

Рисунок 27: Представники колумбійського УНЗ неформально інформують члена Комітету в Палаці Вільсона. (Кадри з документального фільму «Ley 1996 de 2019: Un camino hacia la igualdad»)

Між тим, у 2016 році Комітет з прав людей з інвалідністю провів розгляд Колумбії. Колумбійська коаліція з імплементації КПОІ (що включає ОЛІ, PAIS та інших союзників), за підтримки IDA та організації «Humanity and Inclusion»,²⁵ долучилася до процесу через альтернативні доповіді та в Женеві. Серед іншого, Комітет рекомендував Колумбії «скасувати будь-які положення Цивільного кодексу та інших законодавчих актів, які частково або повністю обмежують правоздатність осіб з інвалідністю, а також ужити правових та адміністративних заходів для надання необхідної підтримки особам з інвалідністю для повного здійснення цього права та ухвалення рішень у таких сферах, як охорона здоров'я, сексуальність та освіта, при повній повазі до їхньої волі та уподобань, як це визначено в Загальному коментарі №

²⁵ У той час – Handicap International.

1 (2014) Комітету про рівне визнання перед законом». Таким чином, Комітет активізував процес адвокації перед поданням законопроекту у 2017 році, а згодом і перед його ухваленням.

Інші процеси принесли пов'язані, але часткові досягнення, які підвищили обізнаність про статтю 12 КПОІ. У контексті більш масштабної справи, пов'язаної з внутрішнім переміщенням, Конституційний Суд²⁶ наполягав на визнанні правоздатності осіб з інвалідністю. Крім того, під впливом рішення Конституційного Суду, що забороняє примусову стерилізацію, Міністерство охорони здоров'я ухвалило Постанову № 1904/2017 про забезпечення ухвалення рішень особами з інвалідністю щодо їхнього сексуального та репродуктивного здоров'я.

У 2022 році на YouTube вийшла документальна стрічка Velouria Media «**Закон № 1996 від 2019 року: шлях до рівності**». За 43 хвилини він ґрунтовно розповідає про процес правової реформи, орієнтований на широку аудиторію. Ви можете знайти цей надихувачий документальний фільм у різних версіях:

[Відео іспанською](#)

[Відео іспанською з іспанськими субтитрами](#)

[Відео іспанською з англійськими субтитрами](#)

У цій стрічці пан **Хуан Пабло Салазар**, активіст і колишній президент Національної ради з питань інвалідності, ділиться своїми думками: «Отже, нам вдалося об'єднати зусилля всіх політичних партій Колумбії. Це також було ключовим моментом, оскільки ми не хотіли, щоб це виглядало заангажованим або нав'язаним урядом, а навпаки, щоб це було масштабним явищем. Вони є людьми з інвалідністю в усьому політичному спектрі, і саме тому цей прапор не може належати лише одній конкретній групі».

4.3 Мексика. Правові кроки на федеральному рівні щодо скасування інституту опіки

Другий розгляд Мексики відбувся в березні 2022 року. Рекомендації Комітету з прав людей з інвалідністю щодо статті 12 КПОІ вимагають «затвердити закони й політики, які замінюють заміну систему ухвалення рішень механізмами ухвалення рішень із підтримкою, які поважають автономію, волю та вподобання людей з інвалідністю і забезпечують ефективну участь жінок з інвалідністю в інформуванні про розробку законів і політик».²⁷

Підштовхувана активним громадянським суспільством, включно з Мексиканською конфедерацією організацій на підтримку осіб з інтелектуальними порушеннями (CONFE), Мексика зробила дуже важливий крок на шляху до скасування опіки. У квітні 2023 року Національний конгрес затвердив Національний цивільний і сімейно-процесуальний кодекс, який передбачає, що всі люди, яким виповнилося 18 років, матимуть повну правоздатність і право підтримувати ухвалення рішень, якщо вони цього бажають. Він також передбачає судові механізми для забезпечення дотримання волі та уподобань зацікавленої особи в найкращому тлумаченні цих понять. Оскільки Мексика є федеративною державою, що включає федеральний уряд

²⁶ Конституційний суд Колумбії, Рішення № 173 від 2014 року про захист внутрішньо переміщених осіб з інвалідністю.

²⁷ п. 36(a) CRPD/C/MEX/CO/2-3.

і 32 штати, кодекс має на меті регулювати лише процедурні аспекти правоздатності. Водночас, такий розвиток подій чинить тиск на законодавчі органи штатів, змушуючи їх реформувати свої основні закони.

Рисунок 28: Мексиканські активісти, включаючи багатьох людей з інвалідністю, у конференц-залі державної будівлі. На задньому плані – мексиканські прапори.

Цій правовій реформі передувало важливе рішення Верховного суду справедливості нації від 16 червня 2021 року. У справі «AMPARO DIRECTO 4/2021» Верховний суд скасував рішення суду нижчої інстанції і підтримав статтю 12 КПОІ, визнавши правоздатність людини з інвалідністю, яка ґрунтувала свої вимоги на КПОІ та Підсумкових зауваженнях КПЛІ до Мексики. Верховний Суд також запровадив допоміжні схеми ухвалення рішень, посилаючись на Загальний коментар № 1 Комітету з прав людей з інвалідністю до статті 12 КПОІ.

Пан Хав'єр Кіхано, президент CONFЕ, повідомив: «Починаючи з 1990-х років, CONFЕ разом з іншими організаціями та установами громадянського суспільства працювала над реформуванням Цивільного кодексу Мехіко з метою визнання правоздатності осіб з інтелектуальними порушеннями. Ці дії знайшли підтримку академій, клінік, експертів, інших ОГС та членів судів. CONFЕ також брала участь у процесах розгляду Комітетом з прав людей з інвалідністю альтернативних доповідей і закритих брифінгів. CONFЕ продовжує сприяти зміцненню правової спроможності осіб з інтелектуальними порушеннями як на місцевому, так і на міжнародному рівні, а також участі правозахисників, таких як Фернанда Кастро Майя, жінка з інтелектуальними порушеннями і головна активістка в Латинській Америці, яка відстоює права осіб з інтелектуальними порушеннями. CONFЕ продовжить працювати над тим, щоб Конвенція про права осіб з інвалідністю стала реальністю в усіх сферах державної політики в країні, а люди з інвалідністю могли брати участь і реалізовувати всі свої права».

4.4 Аргентина. Законодавча заборона примусової стерилізації осіб з інвалідністю

Комітет з прав людей з інвалідністю уперше розглядав Аргентину у 2012 році. У своїх Підсумкових зауваженнях Комітет з прав людей з інвалідністю вимагав від Аргентини внести зміни до статті 3 Закону про контрацептивну хірургію № 26.130, яка дозволяла опікунам вимагати судового дозволу на стерилізацію недієздатних осіб з інвалідністю незалежно від волі та уподобань останніх.

У 2016 році один із народних депутатів узяв до уваги рекомендацію Комітету, розробив законопроект і просунув його в Палаті представників. На жаль, цей законопроект не було ухвалено. Однак увага громадськості до цього кричущого порушення прав людини зростає завдяки двом широко розрекламованим судовим справам у 2017 та 2018 роках, яким сприяли зусилля Мережі за права людей з інвалідністю (REDI) та неурядової організації «Injusta Justicia».

У 2018 році інший народний депутат, радником якого була людина з інвалідністю, перехопив ініціативу й у співпраці з організаціями громадянського суспільства розробив законопроект, який мав обговорюватися на різних зустрічах з представниками як законодавчої, так і виконавчої влади. Просвітницький захід для презентації, обговорення та пошуку підтримки широкої аудиторії був організований Мережею за права людей з інвалідністю (REDI) спільно з Громадянською асоціацією FUSA Asociación Civil, Постійною асамблеєю з прав людини (APDH), Центром правових

Рисунок 29: Скріншот телевізійної програми, що відображає графік голосування депутатів: 237 «за», 1 «проти» та 1 «утримався».

та соціальних досліджень (CELS), CLADEM Аргентина, Латиноамериканською організацією з питань правосуддя та гендеру (ELA), Фондом вивчення та дослідження становища жінок (FEIM) та Громадянською асоціацією за рівність і справедливість (ACIJ) в рамках проєкту «DeSeAr con Inclusion» («Сексуальні та репродуктивні права з інклюзією»).

Законопроект було ухвалено у 2021 році як [Закон № 27.655](#). Цей новий закон змінив Закон № 26.130, зокрема його статтю 3, яка тепер має таку редакцію: «Усі без винятку особи з інвалідністю мають право давати інформовану згоду на доступ до хірургічних контрацептивних втручань самостійно та нарівні з іншими особами відповідно до положень статті 2 цього Закону. Судовий дозвіл не вимагається в жодному випадку».

Кароліна Бусета, член Директивної комісії Мережі за права людей з інвалідністю (REDI), підкреслила: *«Коли виникає потреба внести зміни до національного законодавства для приведення його у відповідність до міжнародних договорів, важливо зібрати якомога більше учасників, щоб узгодити сильну пропозицію та забезпечити міжсекторальну підтримку. Інакше шлях може бути швидшим, але він утратить динаміку, а досягнення потрібно спочатку розвивати, а потім відслідковувати, щоб перевірити їхнє виконання. Для цього необхідна міцна, широка й консолідована сила або фронт».*

4.5 Швейцарія. Використання народної ініціативи з реформування Федеральної конституції, натхненної статтями 5 і 19 КПОІ

Комітет з прав людей з інвалідністю опублікував свої Підсумкові зауваження щодо Швейцарії в березні 2022 року. Зберігаючи темп, [Inclusion Handicap](#), парасолькова організація людей з інвалідністю, разом з Agile.CH, Amnesty International, Fondation pour la démocratie directe і TATKRAFT запустили «Ініціативу за інклюзією» з метою реформування статті 8 Федеральної конституції, що стосується людей з інвалідністю.

Стаття 139 Конституції Швейцарії передбачає «народну ініціативу щодо часткового перегляду конституції». 100 000 громадян можуть вимагати часткових змін до Конституції протягом 18 місяців із моменту подання своєї пропозиції. Це можна зробити як загалом, так і з конкретним проектом пропозиції. «Ініціатива за інклюзією» була започаткована з конкретною пропозицією замінити чинну статтю 8, п. 4 новою статтею 8а, зосередженою на елементах, пов'язаних зі статтею 5 та 19 КПОІ.²⁸ Зараз настав момент агітації та збору підписів громадян Швейцарії. Інші кроки та деталі передбачені в статтях 139 та 140 національної конституції. Якщо все вийде, пропозиція буде винесена на голосування населення Швейцарії.

Кароліна Гесс Кляйн, представниця організації «Inclusion Handicap» пояснила, що «ідея інклюзивної ініціативи щодо посилення прав людей з інвалідністю у Федеральній конституції Швейцарії була започаткована активісткою з фізичною інвалідністю, яка користується інвалідним візком. Швидко відбувся обмін думками, в якому взяли участь люди з інвалідністю та їхні організації, а також науковці-правники. Метою було сформулювати конкретний текст ініціативи на основі потреб і запитів людей з інвалідністю. Наступним кроком стали консультації з організаціями людей з інвалідністю щодо тексту ініціативи. Багато пропозицій було взято до уваги, що призвело до змін до першого проекту. З того часу організації людей з інвалідністю були зайняті організацією та проведенням збору підписів і кампанії».

Інституційна практика Швейцарії полягає в реалізації народних ініціатив на різних рівнях влади (федеральному, кантональному та комунальному) відповідно до їхніх конкретних повноважень і процедур. Але правда й те, що багато країн світу передбачають цей правовий інститут у своїх конституціях. Вони залишаються нереалізованими, але ніщо не заважає розглянути їх як можливість, підкреслюючи також, що кампанія і процес збору підписів стають потужною практикою з підвищення обізнаності.

Рисунок 30: Скріншот з сайту «Ініціативи за інклюзією», де показано відео з перекладачем жестової мови перекладача жестової мови.

²⁸ Запропонований текст звучить так: «Права осіб з інвалідністю

1. Закон повинен забезпечувати де-юре і де-факто рівність між людьми з інвалідністю і без інвалідності в усіх сферах життя. Особи з інвалідністю мають право на необхідну підтримку та адаптаційні заходи, зокрема особисту та технічну допомогу, в рамках пропорційності.

2. Особи з інвалідністю мають право вільно обирати форму житла та місце проживання і мають право, в рамках пропорційності, на необхідні для цього заходи підтримки та адаптації» (переклад із французької).

4.6 Вірменія. Новий Закон про права осіб з інвалідністю від 2021 р. і ратифікація Факультативного протоколу до КПОІ

Рисунок 31: Групове фото вірменських НУО та ОПД

Рисунок 32: Вірменські ОПД та ОГС на семінарі, обговорюють.

Республіка Вірменія отримала Підсумкові зауваження Комітету з прав людей з інвалідністю у 2017 році, включно з рекомендацією «привести законопроект про захист прав осіб з інвалідністю та їхню соціальну інтеграцію у відповідність до концепції інвалідності, заснованої на правах людини, та Загальних коментарів Комітету». Серед інших важливих рекомендацій – ратифікація Факультативного протоколу до Конвенції та забезпечення використання жестової мови в офіційному спілкуванні.

Ці рекомендації були надзвичайно важливими для просування прав людей з інвалідністю. Усвідомлюючи силу єдиного голосу, вірменські неурядові організації (НУО) сформували Коаліцію за інклюзивні правові реформи, щоб просувати виконання рекомендацій Комітету. Коаліція об'єднала 15 організацій людей з інвалідністю та 7 окремих учасників.

дискримінації за ознакою інвалідності та положення, що конкретно стосуються прав жінок і дівчат з інвалідністю.²⁹ Важливою перемогою ОПІ стало вилучення посилання на «запобігання інвалідності» з остаточної версії нового закону. На цій же позитивній хвилі з'явилися також інші досягнення. До Закону про мову було включено визначення поняття «жестова мова». У 2022 році Вірменія нарешті ратифікувала Факультативний протокол до Конвенції, виконавши таким чином ще одну рекомендацію Комітету!

[Закон про права осіб з інвалідністю](#) був остаточно затверджений у 2021 році. До нього увійшли ключові рекомендації Комітету, такі як визначення

Мушег Овсепян, представник [Порядку денного з прав людей з інвалідністю](#) та голова [Коаліції за інклюзивні правові реформи](#), пояснив, що «найважливіший урок, який ми винесли з цього досвіду, полягає в тому, що наші адвокаційні зусилля можуть приносити відчутні результати, які задовольняють наші місцеві потреби. Підсумкові зауваження стали важливим документом, який об'єктивно представив непорушні права людей з інвалідністю, викладені в статтях КПОІ. Вони виявилися цінним інструментом адвокації, точкою відліку під час нашої комунікації з урядом, направляючи нас на шляху до наших цілей і забезпечуючи захист прав і добробуту людей з інвалідністю».

Щоб отримати більше інформації, зв'яжіться з паном Овсепяном Mushegh.hovsepian@gmail.com

²⁹ Додаткову інформацію англійською мовою про цей закон див. у Human Rights Watch, [Важливий прогрес для людей з інвалідністю у Вірменії](#), 11 травня 2021 р.

4.7 Мексика: підтримка та заохочення федерального уряду та урядів штатів до прийняття планів з імплементації КПОІ

Беручи до уваги конкретну рекомендацію Комітету з прав людей з інвалідністю, робота та адвокаційна діяльність ОЛІ в Мексиці також була спрямована на затвердження національного плану імплементації КПОІ. У березні 2022 року, після другого розгляду, КПЛІ рекомендував Мексиці «видати комплексний національний план з імплементації Конвенції на федеральному рівні та на рівні штатів, приділяючи особливу увагу особам з інвалідністю з-поміж корінних народів, що включає механізми, необхідні для його реалізації».³⁰

[Мексиканська коаліція за права людей з інвалідністю \(COAMEX\)](#)

виступила з ініціативою розробити пропозицію громадянського суспільства щодо «Національного плану з реалізації КПОІ на 2023-2033 роки», спрямовану на посилення співпраці з людьми з інвалідністю та представницькими організаціями, експертами з різних сфер та органами державної влади у сфері політики щодо інвалідності, включно з кількома Інститутами з питань людей з інвалідністю на рівні штатів (з Мехіко, Юкатану, Гуанахуато та штату Мехіко). Цей процес розпочався у 2022 році, а перша робоча група громадянського суспільства була створена у вересні 2022 року. Діяльність із підвищення обізнаності, що передбачає участь усіх зацікавлених сторін, відповідає керівним принципам стратегічного планування та відповідній законодавчій базі, щоб створити надійну пропозицію для федерального уряду та урядів штатів, яка буде прийнята та впроваджена. Пропозиція зосереджена на шести основних сферах політики: державна політика та недискримінація, доступність, інклюзивна освіта, зайнятість, правоздатність та незалежне життя, а також охорона здоров'я.

Було використано декілька можливостей для представлення пропозиції та розширення консультацій, обговорень та внесків із боку громадянського суспільства та органів державної влади, включно з «III Форумом громадських установ та організацій людей і для людей з інвалідністю». Створення наскрізної та прогресивної державної політики для реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю за сприяння COAMEX.³¹ Очікується, що за підтримки восьми мексиканських штатів³² пропозицію буде доопрацьовано та подано президенту у 2024 році для розгляду та затвердження. Її також використовуватимуть як інструмент впливу під час виборчого процесу та кампаній наступного року, домагаючись прихильності кандидатів і, зрештою, нової виконавчої влади країни.

Свої думки висловила **Ненсі Мартінес Серон**, жінка з психосоціальними порушеннями, учасниця організації Voz Pro-Salud Mental, A.C., член COAMEX: «Це заклик до нашої влади створити транссексуальні та прогресивні механізми для визначення

Рисунок 33: Панель у складі 9 профільних осіб на «III Форумі громадських установ та організацій осіб з інвалідністю та для осіб з інвалідністю. Формування наскрізної та прогресивної державної політики для реалізації Конвенції про права людей з інвалідністю»

³⁰ п. 8 CRPD/C/MEX/CO/2-3.

³¹ Відео цього заходу доступне за [посиланням](#).

³² Південна Нижня Каліфорнія, місто Мехіко, Коліма, штат Мехіко, Гуанахуато, Пуебла, Юкатан і Сакатекас.

короткострокового, середньострокового та довгострокового маршруту роботи для дотримання зобов'язань, прийнятих урядом під час підписання та ратифікації КПОІ. Ми заохочуємо федеральні, державні та муніципальні органи влади використовувати цей NIP-CRPD 23/33 для створення власних планів відповідно до потреб своїх громад і завжди в тісній консультації з людьми з інвалідністю, їхніми родинами, спеціалістами та організаціями, які їх представляють».

4.8 Кенія: підтримка та заохочення уряду до прийняття Плану дій із реалізації Підсумкових зауважень

Комітет з прав людей з інвалідністю розглядав Кенію у 2015 році. ОЛІ подали альтернативні доповіді, проводили офіційні та неофіційні зустрічі з членами Комітету та були присутніми під час «конструктивного діалогу». Пізніше було проведено стратегічну нараду для обговорення процесу адвокації для повного впровадження Підсумкових зауважень, включно з усіма відповідними учасниками, такими як координаційні центри для впровадження та механізм незалежного моніторингу. Згодом ОЛІ надіслали запрошення Міністерству в справах Східної Африки, праці та соціального захисту (координатор з питань інвалідності) для обговорення плану виконання Підсумкових зауважень. На спільній зустрічі зібралися представники ОЛІ, Міністерства праці та соціального захисту та Національної комісії з прав людини Кенії.

Після цієї зустрічі було створено Технічний комітет із виконання підсумкових зауважень, до складу якого ввійшли представники Міністерства в справах Східної Африки, праці та соціального захисту, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства освіти, Національної комісії з гендерних питань та рівності (NGEC), Національної комісії з прав людини Кенії (KNCHR), Національної ради в справах людей з

Рисунок 35: Члени Міжвідомчого комітету з постійним секретарем Міністерства праці паном Маруа.

інвалідністю та кілька ОЛІ, включно з організацією «Об'єднані люди з інвалідністю Кенії» (UDPK), Асоціацією людей з порушеннями розумового розвитку Кенії (KAIH), Національною асоціацією нечуючих Кенії та іншими організаціями громадянського суспільства. Завданням Технічного комітету було розробити План дій для виконання рекомендацій Комітету з прав людей з інвалідністю.

Під час консультацій *Національний план дій для виконання рекомендацій Комітету з прав людей з інвалідністю* було розроблено та затверджено як програмний документ, який керуватиме впровадженням Підсумкових зауважень. Також було створено основу для впровадження та моніторингу Плану дій.

Міністерству, відповідальному за питання інвалідності, було доручено контролювати загальну координацію Плану дій, тоді як Національна рада в справах людей з

Рисунок 34: Обкладинка Національного плану дій з виконання

інвалідністю надаватиме консультації уряду та ширшому сектору інвалідності щодо його реалізації. Національна комісія з прав людини Кенії та Національна комісія з гендерних питань та рівності взяли на себе роль моніторингу та звітування про реалізацію цього Плану дій. Взаємодія з Технічним комітетом була офіційно оформлена через офіційні листи про призначення від постійного секретаря, які забезпечували ясність щодо консультативної ролі й подальшої реалізації Плану дій. За останні вісім років ролі змінилися, і тепер існують тематичні підкомітети, які консультують Міністерство з різних питань щодо реалізації прав людей з інвалідністю (щодо політики та правових реформ, охорони здоров'я, освіти та соціального захисту).

Пані Фатма Вангаре, представниця Кенійської асоціації людей з порушеннями розумового розвитку (КАІН), підкреслила: *«Поодинці ми можемо бути організаціями чи окремими особами з обмеженим впливом, але разом, як ІАСС, ми маємо владу розпочати зміни та забезпечити повне та ефективно впровадження КПОІ. Сила полягає не лише в нашій координації, а й у нашій незмінній відданості справі побудови інклюзивної країни для всіх».*

5. Стратегічний судовий процес: захист прав та суспільні зміни

Як представники ОЛІ, досліджуйте використання стратегічних судових процесів щодо прав людей з інвалідністю для забезпечення правового забезпечення виконання положень КПОІ та ширших суспільних змін. Багато ОЛІ та НУО в усьому світі розпочали стратегічні судові справи з різним рівнем успіху. У цьому контексті юридичні документи Комітету з прав людей з інвалідністю, включно з Підсумковими зауваженнями та Загальними коментарями, можуть забезпечити високий рівень довіри та створити підґрунтя для позовів, які ви подаєте до судів, незалежно від того, чи цитуються вони в остаточному рішенні суду.

Доступ до правосуддя та подання скарг про порушення прав людини, визнаних у міжнародних договорах, є загальноприйнятою практикою серед правозахисних НУО. Підготовка судових справ і передача їх до суду може бути використана не лише як спосіб отримати відшкодування та репарації для конкретних жертв конкретних порушень прав людини, а й для привернення уваги громадськості до цієї теми та пошуку структурних реформ на користь усіх осіб, які постраждали від того самого порушення, а також для запобігання повторенню порушення в майбутньому.

Цим стратегічний судовий процес відрізняється від судових позовів щодо окремих справ, якими займаються організації з надання юридичних послуг. Стратегічний судовий процес включає відбір справ, розробку та ініціювання судових позовів у судах зі свідомою метою досягнення ширших суспільних змін. Зазвичай справи відбираються та створюються як частина стратегії досягнення правових і політичних реформ, створення правових прецедентів і, зрештою, зміни ширших моделей поведінки, прийнятних у суспільстві.

Незважаючи на трудомісткість цього процесу, постійна публічна комунікація є ключовим компонентом стратегічного судового процесу. Його завдання – привернути увагу до справи, викликати громадські дебати та здобути загальну підтримку реформи.

Проведення стратегічних судових процесів вимагає певного рівня ресурсів, технічних юридичних знань і ретельного розгляду конкретного інституційного та правового контексту країни. Питання правової позиції, доступних засобів правового захисту та судової практики необхідно розглядати в конкретному контексті. Цікавий досвід двох країн під керівництвом ОЛІ та НУО, описаний нижче, пропонує ідеї та натхнення.

5.1 Індонезія. Оскарження національного законодавства, що суперечить статті 12 КПОІ

Асоціація психічного здоров'я Індонезії (ІМНА) перебуває на передовій лінії боротьби за правові реформи та скасування режиму опіки. Після публікації календаря розглядів Комітету з прав людей з інвалідністю та підтвердження Індонезії як однієї з країн, що підлягають розгляду, Асоціація психічного здоров'я Індонезії підготувала дві альтернативні доповіді. Одна з них стосується переліку питань, а інша – сесії. Обидві доповіді підкреслюють, що стаття 433 Цивільного кодексу щодо опіки суперечить статті 12 КПОІ.

Асоціація психічного здоров'я Індонезії активно співпрацювала з КПЛІ під час розгляду Індонезії. У серпні 2022 року, під час 27-ї сесії, Комітет з прав людей з інвалідністю розглянув Індонезію та ухвалив свої Підсумкові зауваження. КПЛІ рекомендував «*Відповідно до свого Загального зауваження № 1 (2014) про рівне визнання перед законом, державі-учасниці переглянути [...] статті 433 і 434 Цивільного кодексу, Кримінального кодексу [...] з метою приведення їх у відповідність до Конвенції, щоб гарантувати право всіх осіб з інвалідністю на рівне визнання перед законом і створити підтримувані механізми ухвалення рішень у всіх сферах життя*».

У вересні 2022 року Асоціація психічного здоров'я Індонезії та дві особи з психосоціальними розладами подали позов до Конституційного суду Індонезії, оскаржуючи статтю 433 Цивільного кодексу, яка суперечить Конституції 1945 року. Позивачі зазначили, що стаття 433 Цивільного кодексу, яка передбачає встановлення опіки над особами з психосоціальними розладами, суперечить:

- п. 1 ст. 28D Конституції Індонезії, зокрема праву на рівність перед законом і праву на правову визначеність;
- п. 1 ст. 28I, зокрема праву на визнання правосуб'єктності;
- п. 2 ст. 28I, яка гарантує кожному свободу від дискримінаційного ставлення;
- п. 1 ст. 28G, зокрема праву на захист від загрози страху зробити або не зробити щось, і
- п. 2 ст. 28G, зокрема праву на свободу від поведження, що принижує гідність.

Цей позов здобув переважну підтримку світової спільноти людей з інвалідністю, зокрема ОЛІ «Transforming Community for Inclusion», НУО «Validity» й особливо Спеціального доповідача ООН з прав людей з інвалідністю професора Джерарда Квінна, який виступив у Конституційному Суді в якості експерта-свідка. Було подано кілька *неупереджених* записок з різних регіонів, включно з Латинською Америкою, де суди розглядали подібні справи щодо правоздатності й ухвалювали прогресивні рішення. Станом на травень 2023 року рішення Конституційного Суду ще не було ухвалено. Тепер справа за Конституційним Судом, який має стати на захист прав людей з інвалідністю.

5.2 Бразилія. Реагування на регрес через судовий процес на основі КПОІ!

Комітет з прав людей з інвалідністю розглядав Бразилію у 2015 році. Підсумкові зауваження включали рекомендацію згідно зі статтею 24 КПОІ, яка вимагає «запровадити механізм заборони, моніторингу та покарання за дискримінацію за ознакою інвалідності в державних і приватних системах освіти, а також забезпечити розумне пристосування та доступність у всіх навчальних закладах». Відтоді бразильські ОЛІ використовували систему правосуддя, виступаючи проти регресивних ініціатив щодо освіти. Навіть не розробляючи та не ініціюючи судові справи, ОЛІ досягли своєї мети привернути увагу громадськості до цієї теми та заохотити соціальні зміни.

Захист Закону Бразилії про інклюзію

У 2015 році Національна конфедерація освітніх закладів (CONFENEN) подала прямиий позов про неконституційність (ADI 5357), оскаржуючи конституційність статей 28 і 30 Закону 13.146/2015 (Закон Бразилії про інклюзію), який забороняє стягувати додаткову плату зі студентів з інвалідністю відповідно до КПОІ. ОЛІ та організації громадянського суспільства об'єднали зусилля, щоб захистити інклюзивну освіту, базуючись головним чином на законодавстві про права людини, включно з КПОІ (зокрема її статтею 24) та Підсумковими зауваженнями Комітету. Різноманітні організації взяли участь у процесі в якості третіх сторін, наприклад, [Abraça \(Бразильська асоціація за права людей з аутизмом\)](#). У своєму [рішенні від 9 червня 2016 р.](#) Верховний федеральний суд відхилив позов, ініційований CONFENEN, залишивши в силі статті 28 і 30 Закону 13.146/2015 (Закон Бразилії про інклюзію), відповідно до КПОІ. Це стало подвійною перемогою ОЛІ та НУО!

Блокування регресної реформи спеціальної освіти

Кілька років потому, у 2020 році, уряд Бразилії опублікував Указ 10.502, яким затвердив новий Національний план спеціальної освіти, який не відповідає інклюзивним практикам. Через кілька тижнів після його публікації до Верховного суду були подані позови, зокрема політичною партією, які пояснювали, що це суперечить Конвенції про права осіб з інвалідністю (КПОІ). Незабаром понад 55 організацій громадянського суспільства створили спільну [Бразильську коаліцію за інклюзивну освіту](#), яку координує юрист Лаїс де Фігейредо Лопес, і спільно виступили у Вищому федеральному суді за участю кількох третіх сторін. У грудні 2020 року суд призупинив дію указу на підставі [рішення судді-доповідача](#), ухваленого 9 голосами проти 2.

На [відкритому слуханні у Верховному федеральному суді](#)³³ члени Коаліції представили свої аргументи проти Указу, використовуючи Загальні коментарі КПЛІ № 4 і 6 і Підсумкові зауваження щодо Бразилії (2015 р.), а також загальні правила бразильської освіти. Під час відкритого слухання юридичний радник **Лаїс де Фігейредо Лопес**, провідний активіст Коаліції, наголосив: «людину з інвалідністю не можна розглядати лише з точки зору біомедичної логіки, з точки зору лікування або нормалізації, але крізь призму прав людини, яка прагне, насамперед, до визнання гідності людської особи...». **Стелла Камлот Річер**, представниця Інституту Жо Клементе, пояснила, що «людська різноманітність і право відрізнятись є частиною будь-якого суспільства, яке претендує на те, щоб називатися демократичним, справедливим та інклюзивним», і додала, що, з огляду на поточну парадигму, «регрес або недостатні

³³ Див. посилання нижче.

заходи захисту у сфері прав людини людей з інвалідністю не можуть бути прийнятні як у теорії, так і на практиці захисту прав людини».

Після всієї цієї мобілізації зусиль, яка тривала близько 2 років, і з приходом уряду, більш відданого порядку денному прав людини, Указ 10.502/2020 був нарешті скасований.

Представлені аргументи пізніше були зібрані в книзі «[За інклюзію: аргументи на користь інклюзивної освіти та неконституційності Указу № 10.502/2020](#)», яка стала доступною для громадськості ще під час слухання справи. На міжнародному рівні Стелла Камлот Річер повідомила про це Комітет з економічних, соціальних і культурних прав, який включив це питання до свого Списку питань до Бразилії.

Рисунок 36: Міністр Федерального верховного трибуналу, який призначив слухання

Більше інформації про це публічне слухання:

Публічне слухання (відео)

<https://www.youtube.com/watch?v=Z8umZIV7Wfk> Part 1

<https://www.youtube.com/watch?v=XATOL6-9p1M> Part 2

Публічне слухання (стенограма)

https://www.stf.jus.br/arquivo/cms/audienciasPublicas/anexo/ADI6590._Transcricoespdf.pdf

6. Можливості для посилення співпраці: Представництва установ ООН на місцях та двосторонні донори

Існують декілька виконавців, з якими ОЛІ можуть співпрацювати на національному рівні. Ці виконавці включають, окрім інших, установи ООН. Із моменту затвердження **Стратегії ООН щодо інтеграції людей з інвалідністю** установи та Секретаріат ООН, зокрема на національному рівні, повинні включати права людей з інвалідністю у свої програми та консультиватися з національними ОЛІ. Простір для діалогу відіграє важливу роль в об'єднанні зацікавлених сторін, а також є важливим, щоб представники ООН могли дізнатися про права людей з інвалідністю та пріоритетні питання ОЛІ й розробити заходи для їх просування.

Також ООН заснувала **Партнерство ООН із прав людей з інвалідністю (UNPRPD)**, програму, яка об'єднує органи ООН, уряди, ОЛІ та ширші кола громадянського суспільства для просування прав людей з інвалідністю в усьому світі. Серед ключових партнерів – Міжнародна організація праці (МОП), Управління Верховного комісара з прав людини (УВКПЛ), Програма розвитку ООН (ПРООН), Департамент з економічних і соціальних питань ООН (UNDESA), Організація об'єднаних націй з питань освіти, науки та культури (ЮНЕСКО), Фонд ООН у галузі народонаселення (UNFPA), ЮНІСЕФ, ООН ЖІНКИ та Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ). Щоб гарантувати, що програми надають перевагу ключовим національним питанням, ОЛІ варто встановити та підтримувати тісні відносини з цими установами.

Інші можливості включають фінансування. Завдяки [фонду UNPRPD](#) команди країн отримують фінансування, яке також доступне і для ОЛІ. OPD можуть зв'язатися з командами ООН у своїх країнах та отримати більше інформації про доступні можливості фінансування, включно з фінансуванням для участі в розглядах країн. Інші напрямки співпраці включають просвітницьку роботу, щоб переконатися, що команди країн розуміють національні проблеми та пріоритети, важливі для людей з інвалідністю, а також спільні дослідницькі проєкти, такі як [звіти про аналіз ситуації](#).

6.1 Бангладеш. Посилення багатосторонніх обговорень після розгляду держави

Комітет з прав людей з інвалідністю розглядав Бангладеш у 2022 році. Платформа КПОІ-Бангладеш, очолювана ОЛІ коаліція ОЛІ, НУО та громадських організацій, що працюють на захист прав людей з інвалідністю, активно брала участь, подаючи альтернативні доповіді та інформацію до КПЛІ у Женеві за підтримки IDA. Напередодні розгляду організації людей з інвалідністю Бангладеш зустрілися з Управлінням Верховного комісара ООН із прав людини, що призвело до поглиблення співпраці між місцевим представництвом ООН та ОЛІ. ОЛІ за підтримки IDA мали можливість взяти активну участь у зустрічі з обміну досвідом, організованій Програмою розвитку ООН (ПРООН), разом із ОЛІ з Бангладеш, Індонезії та Лаоської Народно-Демократичної Республіки.

Після розгляду та продовження заходів щодо розбудови потенціалу, запропонованих національним ОЛІ, IDA мала можливість скликати різноманітні тематичні діалоги, зокрема щодо інклюзивної освіти та соціального захисту (статті 24 та 28 КПОІ, відповідно). Діяльність, що стала основною темою під час обговорення Підсумкових зауважень Комітету з прав людей з інвалідністю, задала напрямки для подальших кроків з адвокації. Крім того, вона надала ОЛІ чудові можливості для прямих дискусій з установами ООН, присутніми в країні.

Цей підхід залучення установ ООН та інших зацікавлених сторін до діяльності з розбудови потенціалу ОЛІ тривав і спровокував цікаві та конкретні події. Незабаром після участі в тренінгу Bridge CRPD-SDGs Module 3 щодо статті 11 КПОІ (Ситуації ризику та надзвичайні гуманітарні ситуації), Всесвітня продовольча програма призначила координатора з питань включення людей з інвалідністю до свого Кластеру продовольчої безпеки. ВПП також поінформувала організації-члени Кластеру продовольчої безпеки про тестування послуг 4AQ. Це стало прикладом того, як діалоги, скликані за зовнішньої підтримки, можуть дати ОЛІ шанс підвищити вимоги та призвести до прискорення ухвалення рішень установами ООН щодо розподілу ресурсів і персоналу для забезпечення інклюзії людей з інвалідністю протягом своєї роботи.

6.2 Гаїті. Подання Підсумкових зауважень на розгляд установ ООН на національному рівні

У Гаїті розташовано 13 установ та офісів ООН (див. [посилання](#)). Присутність ООН у країні надає хорошу можливість для просування Підсумкових зауважень КПЛІ (2018) через свою роботу. За підтримки Фонду прав людей з інвалідністю (DRF) та IDA, ОЛІ брали участь у розгляді Гаїті у 2017 та 2018 роках, після чого Комітет надав свої рекомендації, які відображали питання, що викликають занепокоєння. Робота продовжилася вдома.

Рисунок 37: Представники УПО Гаїті з представниками громадськості посадовими особами та посадовими особами агентств ООН

ОЛІ проводили різноманітні заходи для обміну досвідом та поширення змісту рекомендацій Комітету з прав людей з інвалідністю. Зокрема, з нагоди Міжнародного дня людей з інвалідністю, 3 грудня 2021 року, Національна коаліція людей з інвалідністю в партнерстві з ГО «Спілка жінок з інвалідністю» у співпраці з Управлінням Верховного комісара ООН із прав людини провела семінар за участі представників [Об'єднаного офісу ООН у Гаїті](#), [Міжнародної організації з міграції](#), [Фонду ООН у галузі народонаселення](#), структури «ООН Жінки», державних службовців Гаїті, організацій людей з інвалідністю та інших організацій громадянського суспільства.

Із моменту затвердження **Стратегії ООН щодо інтеграції людей з інвалідністю** установи та Секретаріат ООН, зокрема на національному рівні, повинні включати права людей з інвалідністю у свої програми та консультуватися з національними ОЛІ. Простір для діалогу відіграє важливу роль в об'єднанні зацікавлених сторін, а також є важливим, щоб представники ООН могли дізнатися про права людей з інвалідністю та пріоритетні питання ОЛІ й розробити заходи для їх просування.

Еміліо НЕАС, координатор Національної коаліції людей з інвалідністю, поділився: *«наші дії з привернення уваги до рекомендацій КПЛІ 2018 року були спрямовані не лише на державу, а й на **багато установ ООН**, які мають представництва в нашій країні. **У квітні 2021 року ми провели семінар для обговорення рекомендацій з Постійним координатором ООН паном Бруно Лемаркісом** та кількома іншими установами ООН з метою зобов'язати кожну з них включити питання інвалідності у свої програми та просувати рекомендації Комітету з прав людей з інвалідністю у рамках своїх мандатів. Спілка жінок з обмеженою мобільністю Гаїті організувала інший семінар 3 грудня 2021 року. Хоча установи ООН рухаються повільно та мають конкуруючі пріоритети, ми сподіваємося, що установи та органи ООН у Гаїті нададуть пріоритет правам людей з інвалідністю та підтримають адвокацію ОЛІ».*

Також **пан Неас** підкреслив: *«Для нас рекомендації КПЛІ є додатковими інструментами, що посилюють нашу адвокаційну роботу. Крім того, ми постійно посилюємося на них **при розробці проектних пропозицій та обговоренні з нашими донорами**, що посилює актуальність та необхідність планів, для яких ми шукаємо їхньої підтримки. Ми хотіли б мати більше національних та міжнародних партнерів, які б підтримували нас у розбудові інклюзивного суспільства без дискримінації».*

Facebook: <https://www.facebook.com/CONAPH/>
Контактна інформація: conaphhaiti@gmail.com

Розділ VI

Рада з прав людини та Універсальний періодичний огляд із першого погляду

Що ви тут знайдете?

Цей розділ містить ключову інформацію для ОЛІ про Раду з прав людини та її похідні механізми – Спеціальні процедури та Універсальний періодичний огляд.

Чому вам варто це прочитати?

Цей розділ надає керівництво щодо звітування та використання цих механізмів.

1. Рада з прав людини

Рада з прав людини (РПЛ) є **головним міжурядовим органом системи Організації Об'єднаних Націй, що займається питаннями прав людини**. РПЛ збирається **тричі на рік**, проводить панельні дискусії та діалоги та ухвалює резолюції з широкого кола тематичних питань і ситуацій, що стосуються окремих країн. РПЛ також створює механізми розслідування ситуацій у країнах, де могли мати місце серйозні порушення міжнародного гуманітарного права та законодавства з прав людини.

ОЛІ можуть сприяти роботі РПЛ, надаючи інформацію Спеціальним процедурам та Управлінню Верховного комісара з прав людини для їхніх звітів, а також (за умови акредитації в ЕКОСОП³⁴) беручи участь в інтерактивних діалогах і панельних дискусіях на засіданнях РПЛ.

ОЛІ можуть використовувати два механізми, які є актуальними для моніторингу дотримання прав людини в усьому світі: Спеціальні процедури та Універсальний періодичний огляд.

1.1 Що таке Спеціальні процедури?

Деякі резолюції РПЛ установлюють мандати «Спеціальних процедур» для моніторингу, консультування та звітування незалежними експертами щодо конкретних питань прав людини в межах мандата. Вони спеціалізуються або на певному **тематичному питанні**, або на **ситуації в країні**.

Спеціальний доповідач із прав людей з інвалідністю є одним із тематичних мандатів РПЛ, який безпосередньо стосується ОЛІ.

³⁴ ООН, [Як подати заявку на отримання консультативного статусу в ЕКОСОП?](#).

1.2 Які основні функції спеціальних процедур, включно зі Спеціальним доповідачем із прав людей з інвалідністю?

Звернення	<ul style="list-style-type: none"> → ОЛІ можуть подавати скарги щодо окремих або систематичних порушень. → Зміст: ім'я (імена) передбачуваної жертви чи жертв, ідентифікація передбачуваних злочинців, дата та місце інциденту, детальний опис передбачуваного порушення прав людини та ім'я особи або організація, яка подає звернення. → Результати: <ul style="list-style-type: none"> ○ Лист до держави: із запитом на додаткову інформацію та відповіді на висунуті звинувачення. ○ Термінова вимога запит на вжиття профілактичних або слідчих заходів у серйозних або небезпечних для життя ситуаціях. → Додаткова інформація доступна за посиланням.
Візити до країни	<ul style="list-style-type: none"> → Метою таких візитів є отримання інформації про ситуацію із захистом прав людини в країні. → Візити до країни залежать від запрошення чи прийняття запиту державою. → ОЛІ можуть скористатися нагодою: <ul style="list-style-type: none"> ○ Надати інформацію уповноваженим особам, наприклад, Спеціальному доповідачу з прав людей з інвалідністю ○ Подати відповідну письмову інформацію після підтвердження візиту. ○ Підвищити обізнаність про візит на національному рівні. ○ Подати запит на зустріч із уповноваженими особами під час візиту, який необхідно надіслати заздалегідь відповідному УВКПЛ. → Результат: <ul style="list-style-type: none"> ○ Звіт про візит: висновки та рекомендації. ○ ОРД можуть поширити звіт серед ЗМІ та широкої громадськості, контролювати його виконання та надавати подальшу інформацію уповноваженим особам. → Додаткова інформація доступна за посиланням.
Звіти	<ul style="list-style-type: none"> → Тематичні звіти та звіти за результатами візиту
Інтерактивний діалог ГА та РПЛ	<ul style="list-style-type: none"> → Презентувати та обговорити свої звіти з представниками держави та іншими відповідними зацікавленими сторонами, включно з ОЛІ та іншими ОГС.

Не забудьте. [Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю \(ОЛІ\)!](#)

1.3 Хто такий Спеціальний доповідач з прав людей з інвалідністю?

У 2014 році Рада з прав людини заснувала мандат Спеціального доповідача з прав людей з інвалідністю.³⁵ Метою цього мандату є загальне посилення зусиль щодо визнання, просування, реалізації та моніторингу **прав людей з інвалідністю на основі підходу, що ґрунтується на правах людини**, відповідно до Конвенції про права осіб з інвалідністю та ширшою системою прав людини.

Мандат оновлюється кожні 3 роки, останнє оновлення відбулося у 2020 році.³⁶ Уповноважені особи зазвичай обіймають посаду протягом **трирічного терміну**. Першим Спеціальним доповідачем була Каталіна Девандас, а нинішнім Спеціальним доповідачем є Джерард Квінн. Зі Спеціальним доповідачем можна зв'язатися електронною поштою ohchr-sr.disability@un.org. Більше інформації про мандат, включно з тематичними звітами, візитами до країн і тим, як ОЛІ можуть зробити свій внесок, доступно за посиланням [Вебсторінка Спеціального доповідача з прав людей з інвалідністю](#).

³⁵ Рада з прав людини, [Резолюція № 26/20 Спеціального доповідача з прав людей з інвалідністю](#).

³⁶ Рада з прав людини [Резолюція № 44/10](#).

2. Універсальний періодичний огляд

У 2006 році Генеральна Асамблея запровадила Універсальний періодичний огляд (УПО) як допоміжний механізм Ради з прав людини, за допомогою якого всі правозахисні записи держав-членів ООН мали б переглядатися іншими державами-членами. УПО є **процесом політичного експертного огляду** й базується на **інтерактивному діалозі між державою, яка розглядається, та державами-членами ООН**, причому останні дають рекомендації щодо того, як цей розгляд може посилити виконання їхніх зобов'язань щодо прав людини.

Робоча група УПО збирається **тричі на рік**, і на кожній сесії розглядаються **14 держав-членів**. З часу першої сесії УПО у квітні 2008 року відбулося **три цикли**, тож кожна держава-член ООН розглядалася вже тричі. Четвертий цикл УПО розпочався в листопаді 2022 року. Інформація, включно з графіком розгляду держав, винесених на розгляд, доступна на [вебсайті УВКПЛ](#).

2.1 Ключова документація для УПО

Рисунок 38: Нижче наведено графічну схему із загальним оглядом документації УПО

УПО базується на трьох документах: національній доповіді, доповіді-добірці інформації від Організації Об'єднаних Націй та резюме інформації від інших зацікавлених сторін. Кожна держава заохочується до підготовки національного звіту через широкий процес національних консультацій з усіма відповідними зацікавленими сторонами.

ОЛІ повинні заохочувати свою державу до проведення ранніх консультацій і забезпечувати відкритий, активний і постійний діалог із державою під час підготовки національної доповіді. Консультації мають дати вам можливість впливати на державу, щоб вона включила інформацію про права людей з інвалідністю у свою доповідь.

Управління Верховного комісара з прав людини (УВКПЛ) готує добірку інформації, що міститься у звітах Договірних органів, Спеціальних процедур, зауваженнях і коментарях держави та будь-яких інших відповідних офіційних документах ООН. У цій добірці може бути виділена інформація, яку ОЛІ подавали раніше згідно з цими механізмами. УВКПЛ також готує стисле резюме інформації, наданої іншими зацікавленими сторонами, такими як ОЛІ, інші ОГС та національні правозахисні установи.

2.2 Ключові етапи УПО

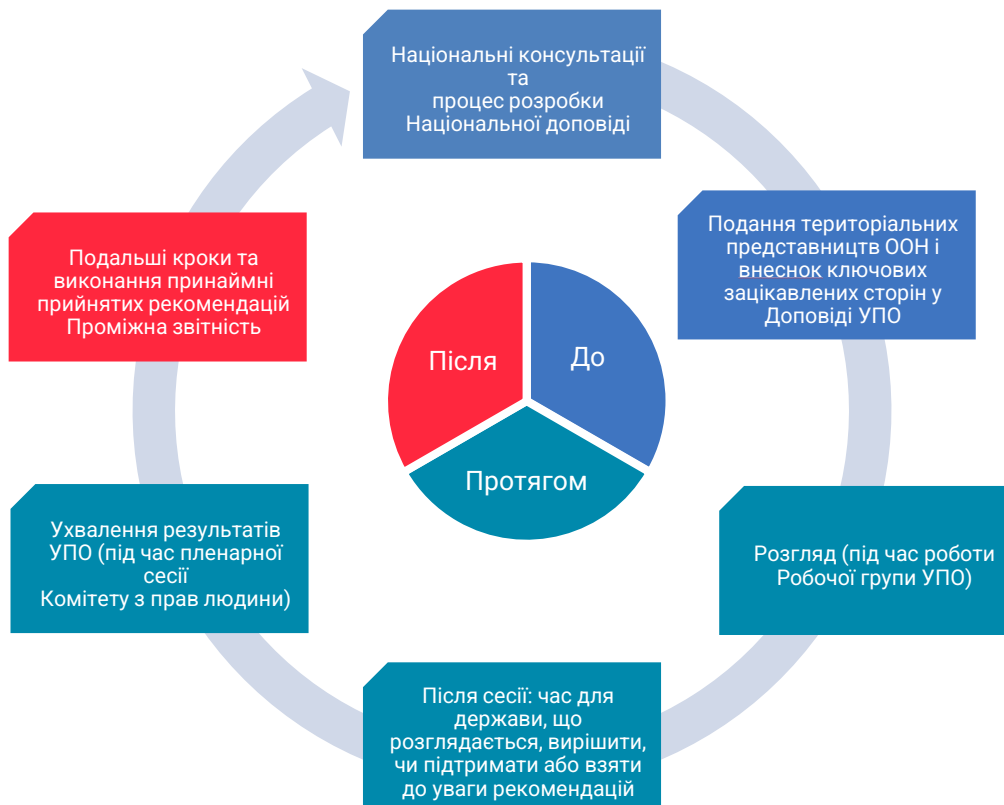

Рисунок 39: Нижче наведено схему ключових етапів циклу УПО

Процес УПО й подальші дії

Робоча група з УПО, до складу якої входять усі члени Ради з прав людини, проводить **тригодинний інтерактивний діалог із державою**, яка розглядається, за участю всіх держав-членів ООН. Після цього готується підсумковий документ, який містить короткий виклад роботи, висновки та рекомендації. **Підсумковий документ** затверджується Робочою групою протягом 48 годин, і держава, яка розглядається, може або не може прокоментувати документ у цей час. ОЛІ повинні заохочувати державу ухвалити рекомендації, надані Робочою групою на цьому етапі або на наступній сесії РПЛ, коли буде прийнято доповідь.

Після цього РПЛ розгляне підсумковий документ на своїй наступній сесії. Держава, яка розглядається, презентує свої думки щодо висновків і рекомендацій підсумкового документу та повинна вказати, чи приймає вона їх або бере до відома (відхиляє). Інші держави також можуть прокоментувати підсумковий документ, а зацікавлені сторони, включно з ОГС з консультативним статусом при ЕКОСОП, можуть зробити загальні коментарі. Оскільки на ухвалення звіту Радою з прав людини виділено лише годину, час, доступний для заяв ОГС, є надзвичайно коротким (лише кілька НУО можуть мати можливість виступити), й ОЛІ заохочуються робити спільні заяви разом із КПЛІ або альянсом УПО.

Держави несуть відповідальність за виконання висновків і рекомендацій підсумкового документа. Проте іншим зацікавленим сторонам також пропонується взяти участь у реалізації висновків і рекомендацій.

ОЛІ повинні спробувати зустрітися з урядовцями, щоб обговорити висновки й рекомендації та запропонувати шляхи, як вони можуть допомогти державі у виконанні рекомендацій. ОЛІ також повинні прагнути до того, щоб довести рекомендації до відома ЗМІ та проведення просвітницьких кампаній на національному рівні. ОЛІ повинні й далі стежити за ситуацією з правами людини, щоб притягнути уряд до відповідальності за його дії та мати можливість подавати інформацію для наступного періодичного розгляду.

2.3 Як ОЛІ можуть зробити свій внесок в УПО?

Хоча цей процес зосереджений на державі, й організації громадянського суспільства (ОГС) формально не можуть брати участь у сесіях УПО, ОЛІ можуть сприяти розгляду шляхом:

- подання інформації від зацікавлених сторін;
- проведення інформаційно-просвітницької роботи та заохочення держав-членів надати певні рекомендації (вашій) державі, яка розглядається;
- подальших дій у країні на основі висновків і рекомендацій після завершення розгляду.

У проміжних доповідях, приблизно через 2 роки після розгляду, держави, які розглядаються, або приймають, або беруть до відома» (відхиляють) рекомендації, а також численні держави звітують про свій прогрес у виконанні рекомендацій, які вони прийняли. Держави, які розглядаються, мають дуже короткий час для виступів (приблизно 45–90 секунд) і зазвичай роблять три рекомендації загального характеру. Спостерігається тенденція до більшої деталізації рекомендацій, але це не можна

порівняти з процесом розгляду Договірним органом або рекомендаціями інших експертів ООН, таких як Спеціальні процедури.

За місяць до проведення сесії УПО відбувається неформальна «попередня сесія» УПО за сприяння ГО «УПО-Інфо». Попередні сесії почали проводитися у 2012 році як спосіб сприяння контактам між ОГС та державами. Більше інформації про те, як ОЛІ можуть взяти участь, наведено в інформаційному посібнику УПО «[Коротке керівництво для громадянського суспільства – Всебічне керівництво для ОГС, які беруть участь в Універсальному періодичному огляді \(2017\)](#)». УВКПЛ також опублікував [поради для участі на рівні держави](#), оскільки ОГС роблять значну частину свого внеску до (звіти зацікавлених сторін) та після (адвокація виконання рекомендацій) власне процесу УПО.

ОЛІ наполегливо рекомендується зробити свій внесок в УПО шляхом подання інформації зацікавлених сторін до **Управління Верховного комісара ООН із прав людини**. Хоча вони можуть подавати власні звіти в рамках УПО, часто виявляється більш стратегічним працювати в рамках коаліції ОЛІ або альянсу УПО, щоб вирішити, які питання мають бути включені до звіту зацікавлених сторін, і найбільш стратегічний спосіб забезпечити врахування цієї інформації. До звіту зацікавлених сторін буде включено лише стислий виклад інформації.

Інформація, яку ОЛІ мають взяти до уваги під час підготовки Подання до УПО³⁷

Зміст:

1. Включіть пояснювальну записку обсягом не більше одного абзацу, яка висвітлює обмежену кількість ключових питань і рекомендацій.
2. Конструктивний підхід із фокусом на двох-трьох ключових моментах: узагальнення проблеми та надання конкретних рекомендацій щодо змін.
3. ОЛІ та інші ОГС заохочуються до дотримання [Загальних рекомендацій щодо підготовки інформації в рамках УПО](#).

Неконфіденційність: Інформація, надана зацікавленими сторонами, не є конфіденційною і не може бути надана анонімно.

Обсяг: не більше 5 сторінок для індивідуальних заявок / до 10 сторінок для груп зацікавлених сторін.

Мови: будь-яка офіційна мова ООН, бажано англійською, французькою або іспанською (через обмежений час на переклад).

Дедлайн: приблизно за 6 місяців до розгляду. Підтвердіть точну дату на сторінці [УПО для участі інших зацікавлених сторін](#).

Платформа: завантажте заявку в [Онлайн-систему УВКПЛ для реєстрації заявок на УПО](#).

Увага: Довші заявки; заявки, подані із запізненням; або заявки, подані іншими мовами, крім офіційних мов ООН, розглядатися не будуть.

Не забудьте. [Звертайтеся до IDA! Ми завжди готові підтримати національні організації людей з інвалідністю \(ОЛІ\).](#)

³⁷ УВКПЛ, [Інформація та вказівки щодо письмових подань відповідних зацікавлених сторін](#).

IDA
International
Disability Alliance